

**REGIONALNA DYREKCJA LASÓW PAŃSTWOWYCH
W KATOWICACH**

NADLEŚNICTWO KOBIOR

**Obręby: Kobiór
Tychy
Pszczyna**

PLAN URZĄDZENIA LASU

na okres gospodarczy
od 1 stycznia 2013r. do 31 grudnia 2022r.

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

**Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Krakowie**

Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Krakowie ul. Senatorska 15, 30-106 Kraków
tel. (12) 421 95 42, faks (12) 421 66 94 sekretariat@krakow.buligl.pl www.krakow.buligl.pl NIP: 525-000-78-85

WSTĘP.....	5
1. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa	9
1.1. Położenie	9
1.2. Regionalizacja fizycznogeograficzna i przyrodniczo – leśna	11
1.2.1. Charakterystyka mezoregionów	15
1.3. Struktura użytkowania ziemi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa	17
1.4. Ilość i wielkość kompleksów leśnych	21
1.5. Funkcje lasów	22
1.6. Wybrane zagadnienia z zakresu turystyki i rekreacji	25
2. Szczególne formy ochrony przyrody	30
2.1. Rezerваты przyrody	30
2.1.1. Rezerваты istniejące	30
2.1.2. Rezerваты projektowane i proponowane	38
2.2. Parki krajobrazowe	38
2.2.1. Parki krajobrazowe projektowane	39
2.3. Użytki ekologiczne	39
2.4. Europejska sieć obszarów chronionych – Natura 2000	40
2.5. Pomniki przyrody	46
2.6. Ochrona gatunkowa	47
2.6.1. Prawnie chronione i rzadkie gatunki roślin	48
2.6.2. Prawnie chronione i rzadkie gatunki zwierząt	57
2.6.2.1. Historia żubra w lasach pszczyńskich	68
2.6.2.2. Wyniki hodowli	69
2.6.2.3. Udział pszczyńskich żubrów w restytucji gatunku	69
2.6.2.4. Aktualny stan stada	69
2.6.3. Ochrona strefowa gatunków	70
2.7. Parki zabytkowe, zabytki architektury	71
2.8. Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych	72
3. Pozaustawowe formy ochrony przyrody	73
3.1. Lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego	73
3.2. Lasy o nadzwyczajnym bogactwie florystycznym	73
3.3. Lasy na siedliskach wilgotnych i bagiennych	74
3.4. Drzewostany naturalnego pochodzenia	75
3.5. Leśne zasoby genowe	76
3.5.1. Wyłączone drzewostany nasienne	76
3.5.2. Gospodarcze drzewostany nasienne	77
3.5.3. Drzewa mateczne	77
3.5.4. Źródła nasion	77
3.5.5. Plantacje nasienne	78
3.5.6. Drzewostany zachowawcze	79
3.5.6. Rejestrowane uprawy pochodne	79
3.5.7. Uprawy zachowawcze	80
3.5.8. Szkółki leśne	81
3.6. Bagna, moczary, torfowiska, wrzosowiska wyłączone z zabiegów gospodarczych, lub zasługujące na specjalną ochronę	81
3.7. Drzewa cenne	84
3.8. Cenne obiekty przyrody nieożywionej	85
4. Obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej	86
5. Walory przyrodniczo – leśne	88

5.1. Klimat.....	89
5.2. Wody powierzchniowe i podziemne	90
5.3. Gleby	93
5.4. Zespoły roślinne, roślinność aktualna i potencjalna.....	94
5.5. Lista roślin naczyniowych i mszaków	97
5.6. Typy siedliskowe lasu	104
5.7. Charakterystyka drzewostanów.....	107
5.7.1. Struktura gatunkowa i warstwowa	107
5.7.2. Pochodzenie drzewostanów	109
5.7.3. Struktura powierzchniowa i miąższościowa	110
5.7.4. Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem	113
5.7.5. Formy degradacji ekosystemów leśnych.....	116
5.7.5.1. Aktualny stan siedliska.....	116
5.7.5.2. Borowacenie.....	118
5.7.5.3. Monotypizacja	119
5.7.5.4. Neofityzacja	119
5.7.5.5. Fruticetyzacja	121
5.7.5.6. Cespityzacja	121
6. Zagrożenia ekosystemów leśnych.....	121
6.1. Ocena stanu zdrowotnego lasów Nadleśnictwa Kobiór.....	121
6.2. Emisje przemysłowe	122
6.3. Stan wód powierzchniowych	123
6.4. Zagrożenia biotyczne	125
6.4.1. Pierwotne szkodniki owadzie.....	125
6.4.2. Szkodniki wtórne.....	125
6.4.3. Grzyby patogeniczne.....	125
6.4.4. Szkody od zwierzyny łownej	125
6.5. Szkody abiotyczne.....	126
6.5.1. Warunki termiczne	126
6.5.2. Wiatry i opady atmosferyczne.....	126
6.5.3. Podtopienia i zalania	126
6.5.4. Susze, obniżenie poziomu wód	127
6.5.5. Pożary.....	127
6.6. Zagrożenia antropogeniczne.....	127
7. Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego, regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych.....	128
8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody.....	132
8.1. Kształtowanie stosunków wodnych	132
8.2. Kształtowanie granicy polno – leśnej.....	134
8.3. Kształtowanie granicy ekotonowej	135
8.4. Ochrona bioróżnorodności	136
8.4.1. Procedura wyznaczania powierzchni zrębowych i pielęgnacyjnych w kontekście zabezpieczania przedmiotów ochrony	137
8.4.2. Terminowość cięć pielęgnacyjnych i rębnych	138
8.4.3. Akumulacja drewna martwego.....	138
9. Rozwój rekreacji i turystyki	140
10. Edukacja ekologiczna.....	141
Wykaz map.....	143
Literatura	144
Załączniki	146

WSTĘP

Z przyrodniczego punktu widzenia każda działalność człowieka w środowisku przyrodniczym jest dla tego środowiska szkodliwa, lub co najmniej niekorzystna. Dzieje się tak od chwili podjęcia przez człowieka zorganizowanej działalności gospodarczej z użyciem ognia i narzędzi. Wcześniej, będąc rzeczywistym składnikiem ekosystemu, człowiek podlegał wszystkim prawom ekologicznym i nie mógł wprowadzać trwałych zmian w środowisku przyrodniczym. Działalność gospodarcza – rolnictwo i eksploatacja zasobów przyrodniczych, doprowadziły do trwałych zmian na znacznych obszarach.

W miarę wzrostu zaludnienia zaczęto dostrzegać potrzebę ochrony zasobów przyrodniczych; początkowo w celu ochrony własności i zysków, a następnie o zapewnienie ciągłości gospodarczej, lub maksymalne jej przedłużenie w przypadku zasobów nieodnawialnych.

Do XIX w. ochrona przyrody miała charakter materialny, a od XIX w. zaznaczają się wpływy motywów estetycznych, a także naukowych. W dalszej perspektywie (XX w.) okazało się, że estetyczne walory zasobów przyrodniczych mogą być źródłem dochodów daleko większych niż eksploatacja gospodarcza. W XX wieku wraz z rozwojem współczesnej filozofii przyrody, oraz w związku z uwspółcześnieniem zasad etyki chrześcijańskiej coraz większego znaczenia w ochronie przyrody nabierają motywy etyczne. Należy tu wspomnieć, że etyczne motywy w ochronie przyrody funkcjonowały od dawna i funkcjonują nadal w systemach religijnych i filozoficznych Azji południowo – wschodniej.

W Europejskich systemach politycznych dość wcześnie dostrzeżono potrzebę ochrony zasobów przyrodniczych w związku z ich wartościami gospodarczymi i innymi, np. wcześniej doceniono obronną wartość lasów, stąd częste zakazy eksploatacji i osadnictwa w lasach pogranicza.

Na obszarze naszego kraju najstarsze uregulowania prawne dotyczące zasobów przyrodniczych pochodzą z roku 1347. Są to Statuty Kazimierza Wielkiego określające kary za nielegalny wyrąb drzew: dziś powiedzielibyśmy – za szkodnictwo leśne. Statut Warecki Władysława Jagiełły z roku 1423 zakazywał eksploatacji drewna cisowego, jako surowca strategicznego, oraz ograniczał polowania na niektóre zwierzęta. Statuty Litewskie z XVI w. zawierały szerokie uregulowania dotyczące polowań na zwierzynę grubą, w tym zagrożonego tura i niektóre ptaki, w tym sokoły. Regulowały też bartnictwo i rybołówstwo – ówczesnie niezwykle ważne dziedziny gospodarki.

Pierwsze nowoczesne uregulowania prawne pochodzą z roku 1868. Są to uchwalone przez Sejm Galicyjski ustawy o ochronie świstaka i kozicy, oraz o ochronie ptaków śpiewających i owadożernych.

W okresie II Rzeczypospolitej na rzecz ochrony przyrody działały zarówno osoby prywatne, jak i organizacje rządowe i pozarządowe. Doprowadziło to do powstania w roku 1925 Państwowej Rady Ochrony Przyrody. Jej staraniem uchwalono 10.03.1934 r. Ustawę o Ochronie Przyrody. Ustawa była narzędziem prawnym pozwalającym na utworzenie pierwszych parków narodowych i rezerwatów. Należy tu wspomnieć, że szczególnie w latach 20-tych lasy Polski, zarówno państwowe jak i prywatne były eksploatowane w sposób rabunkowy. W następnych latach, dzięki staraniom urzędników Lasów Państwowych (szczególnie pierwszego naczelnego dyrektora Lasów Państwowych Adama Loreta), nastąpiła stabilizacja eksploatacji zasobów, aby znów przybrać rozmiary rabunkowe w okresie wojny i okupacji.

W okresie PRL zasadniczym dokumentem regulującym eksploatację zasobów przyrodniczych była Ustawa o Ochronie Przyrody z 07.04.1949 r. Oprócz niej stworzono szereg aktów prawnych o węższym zakresie oddziaływania: Prawo wodne, Prawo

geologiczne i górnicze, Prawo budowlane, Prawo rolne itp. Kodyfikacja była bardzo dobra, jednak nadrzędne znaczenie miały zwykle decyzje polityczne i gospodarcze.

Raport Sekretarza Generalnego ONZ – U Thanta – „Człowiek i jego środowisko” (26.05.1969), uświadomił większości społeczeństw skalę zagrożenia oraz potrzebę współpracy międzynarodowej na rzecz ochrony środowiska i zasobów przyrodniczych.

W Polsce zaowocowało to wypracowaniem nowej koncepcji ochrony środowiska i powstaniem szeregu, różnej rangi, obszarów chronionych.

W leśnictwie zaszła konieczność zweryfikowania dotychczasowych koncepcji gospodarczych rodem z XVIII i XIX w. Spowodowały one zasadniczy wzrost produktywności drzewostanów, ale jednocześnie drastyczny spadek różnorodności gatunkowej i zubożenie struktury wiekowej drzewostanów, a co za tym idzie obniżenie naturalnej odporności i stabilności. W konsekwencji koszty ingerencji (gaszenie pożarów, zwalczanie szkodników, sztuczne odnowienia) mogą przewyższać doraźne zyski. Dodać należy, że przemiany społeczne spowodowały zwrócenie większej uwagi na pozaprodukcyjne funkcje lasów, które są tym lepiej spełniane, im bardziej naturalne są lasy. Coraz częściej są one daleko ważniejsze niż produkcja i pozyskanie drewna.

Przyrodnikom, w tym również leśnikom, zawsze trudno było przekonać działaczy gospodarczych i politycznych do ponoszenia kosztów, o których wiadomo, że nie zwrócą się w czasie, w jakim dokonuje się zwykle planowanie ekonomiczne. Przyrodnicy od dawna wiedzą, że jest to konieczne, natomiast środowiska gospodarcze na ogół nie chcą przyjąć tego do wiadomości. Z tego powodu konieczne jest przyjęcie odpowiednich norm prawnych obowiązujących wszystkich użytkowników zasobów przyrodniczych. Służyły temu inicjatywy ONZ, szczególnie II Konferencja Narodów Zjednoczonych na temat Środowiska i Rozwoju (UNCED), zwana „Szczytem Ziemi”. Otrzymała się ona w Rio de Janeiro, w r. 1992 i wzięły w niej udział delegacje 172 państw (I odbyła się w Sztokholmie w r. 1972) . Uchwalono wówczas następujące dokumenty:

- Konwencję w sprawie zmian klimatu i emisji gazów cieplarnianych
- Agendę 21 – katalog celów ochrony do realizacji w XXI w.
- Konwencję o zachowaniu różnorodności biologicznej
- Deklarację o kierunkach rozwoju, ochrony i użytkowania lasów
- Kartę Ziemi

Lasom i leśnictwu europejskiemu poświęcono konferencje w Strasburgu (1990) i Helsinkach (1993), gdzie deklaracje ministrów leśnictwa wyraziły wolę zastosowania nowoczesnej koncepcji trwałego rozwoju lasów i leśnictwa wg 6 zasad:

- zachowania i wzmaganie udziału lasów w globalnym bilansie węgla
- utrzymania zdrowia i żywotności ekosystemów leśnych
- utrzymania produkcyjnej zasobności lasów
- zachowania biologicznej różnorodności lasów
- ochrony zasobów glebowych i wodnych w lasach
- utrzymania i wzmocnienia długofalowych i wielostronnych korzyści społecznych płynących z lasów

Kontynuacją tych konferencji była III Konferencja Ministerialna Ochrony Lasów w Europie (Lizbona 1998). Sygnatariuszom rezolucji ze Strasburga i Helsinek zalecono wówczas opracowanie i wdrożenie Narodowych Programów Leśnych.

Na skalę światową problemami ochrony i eksploatacji lasów zajmuje się Komisja Zrównoważonego Rozwoju ONZ powołana na konferencji w Rio de Janeiro w r. 1992. Celem Komisji jest poszukiwanie takich sposobów rozwoju gospodarczego, które nie naruszałyby równowagi ekologicznej. Komisja zbiera się co roku, a kolejne konferencje Szczytu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju odbyły się 04.09.2002 r. w Johannesburgu i w Rio de Janeiro w czerwcu 2012 roku.

Międzynarodowe zobowiązania Polski na rzecz ochrony środowiska, a także wewnętrzne tendencje w tej dziedzinie spowodowały opracowanie „Polityki Ekologicznej Państwa” przyjętej do realizacji przez Radę Ministrów w 1990 r., a następnie uchwalenie przez Sejm RP Ustawy o lasach z 28.09.1991 r. i Ustawy o Ochronie Przyrody z 16.10.1991, zastąpionej przez analogiczną Ustawę z 16.04.2004 r., obowiązującą do dziś, aktualizowaną ustawami z 2008, 2010 i 2011 roku. Wcześniej, 27.04.2001 r., uchwalono jeszcze ustawę: Prawo ochrony środowiska.

W nowym ustawodawstwie leśnym rezygnuje się z priorytetu funkcji surowcowej, na rzecz funkcji ekologicznych: obiegu wody (szerzej – materii i energii), ochrony gleb, powietrza, oraz funkcji społecznych – rekreacyjnych, zdrowotnych, oświatowych, krajobrazowych. Nie oznacza to rezygnacji z funkcji ekonomicznych, a jedynie uznanie ich wymienności z pozostałymi. Jest to podstawowa cecha wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej, a podstawowymi, ustawowymi zasadami jej prowadzenia są:

- powszechna ochrona lasów
- trwałość utrzymania lasów
- ciągłość i zrównoważone wykorzystanie wszystkich funkcji lasów
- powiększanie zasobów leśnych

W roku 1997 Rada Ministrów zatwierdziła dokument pt. Polityka Leśna Państwa. Jest to zbiór celów i zadań przewidzianych do realizacji do połowy XXI w, a jego powstanie zainicjowały wcześniejsze dokumenty:

- Ustawa o Lasach (1991)
- Polska Polityka Kompleksowej Ochrony Zasobów Leśnych (1994)
- Program Zwiększenia Lesistości Polski (1995)
- Strategia Ochrony Leśnej Różnorodności Biologicznej (1996)

Cała nowoczesna kodyfikacja ochrony zasobów naturalnych spowodowała (z pewną bezwładnością) opracowanie nowych dokumentów wykonawczych w postaci np. „Zasad hodowli lasu” czy „Instrukcji urządzania lasu”. Nakładają one określone obowiązki na instytucje odpowiedzialne za gospodarkę leśną, aby zostały zachowane wymienione wcześniej zasady prowadzenia gospodarki leśnej.

Od 1996 r. istnieje obowiązek sporządzania Planów Ochrony Przyrody dla Nadleśnictwa, jako uzupełnienie zasadniczego Planu Urządzenia Lasu - wykonywanego w cyklu 10-cio letnim. Należy stanowczo podkreślić, że zasady zagospodarowania lasów zebrane w „Instrukcjach”, „Zasadach” i „Zarządzeniach”, zapewniają gospodarkę leśną zgodną z nowoczesnymi, ekologicznymi zasadami. Jednak Program Ochrony Przyrody pozwala wyeksponować i bardziej docenić przyrodnicze wartości obszaru Nadleśnictwa, może też wpływać na postanowienia gospodarcze wynikające z inwentaryzacji lasów.

Pilotowana przez Departament Leśnictwa MOŚZNiL idea „Programów ochrony przyrody w nadleśnictwie” dotyczy obecnie wyłącznie lasów będących własnością Skarbu Państwa i znajdujących się w zasięgu terytorialnym poszczególnych Nadleśnictw.

Celem tego programu jest:

- zobrazowanie bogactwa przyrodniczego lasów,
- przedstawienie walorów przyrodniczych i zagrożeń lasów,
- doskonalenie gospodarki leśnej i sposobów sprawowania ochrony przyrody, w tym doskonalenie prac hodowlano – urządzeniowych, ze szczególnym uwzględnieniem wyników prac glebowo – siedliskowych;
- prezentacja obiektu na tle regionu i kraju,
- ustalenie hierarchii grup funkcji poszczególnych kompleksów leśnych,
- wskazanie nowych przedmiotów ochrony oraz określenie celów i metod ochrony,

- uświadomienie wszystkim grupom społeczeństwa obecnych i potencjalnych zagrożeń lasów i środowiska przyrodniczego.

Należy podkreślić, że w lasach Polski zachowała się duża bioróżnorodność, a także nieco wzrosły zasoby leśne mimo tego, że dawne zasady gospodarowania w lasach powstawały pod silnym wpływem środowisk gospodarczych nie liczących się z ochroną środowiska, a naciski opinii publicznej były nieistotne.

1. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa

1.1. Położenie

Zgodnie z Zarządzeniem nr 3 Dyrektora Generalnego LP z dnia 7 lutego 2012 r., obręby leśne Kobiór i Orzesze z dniem 1 stycznia 2013 r. zostają połączone w jeden obręb leśny o nazwie Kobiór i razem z obrębami Tychy i Pszczyna tworzą Nadleśnictwo Kobiór. Aktualna inwentaryzacja zasobów leśnych, tj. V rewizja urządzania na okres gospodarczy od 1 stycznia 2013 r do 31 grudnia 2022 r, jest wykonana dla Nadleśnictwa w tym kształcie.

Nadleśnictwo należy do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach. Aktualna siedziba Nadleśnictwa (po reorganizacji) znajduje się w Pszczynie – Piasku przy ulicy Katowickiej 141, na terenie obrębu Kobiór, w oddziale 248 i.

Zasadniczą część Nadleśnictwa stanowią Lasy Pszczyńskie, niekiedy dzielone na Lasy Kobiórskie (część zachodnia) i Lasy Pszczyńskie (część wschodnia, dawniej Dolne Lasy Pszczyńskie). Obszar Nadleśnictwa położony jest na południe od przemysłowego centrum województwa śląskiego. Najbardziej na północ wysunięte kompleksy leśne Nadleśnictwa oddalone są o ok. 10 km od centrum Rudy Śląskiej i ok. 12 km od centrum Katowic.

Całkowita powierzchnia Nadleśnictwa Kobiór wynosi obecnie 21 368,46 ha co powoduje że Kobiór jest jednym z największych nadleśnictw w RDLP Katowice. Zasięg terytorialny wynosi 730,5 km² (73050 ha). Obszar zasięgu terytorialnego jest dość zwarty, zarysem zbliżony do trójkąta. Największa odległość po kierunku N – S (Chudów pod Gierałtowicami – Jezioro Goczałkowickie) wynosi 36 km, a po kierunku E – W (Nowy Bieruń – Jastrzębie Zdrój) 41 km. W jego granicach znajduje się 1103 ha lasów nadzorowanych przez Nadleśnictwo – głównie własności osób fizycznych gmin i Skarbu Państwa.

Nadleśnictwo w całości leży na obszarze województwa śląskiego, w 4 powiatach z 14 gminami i 2 miastach na prawach powiatów.

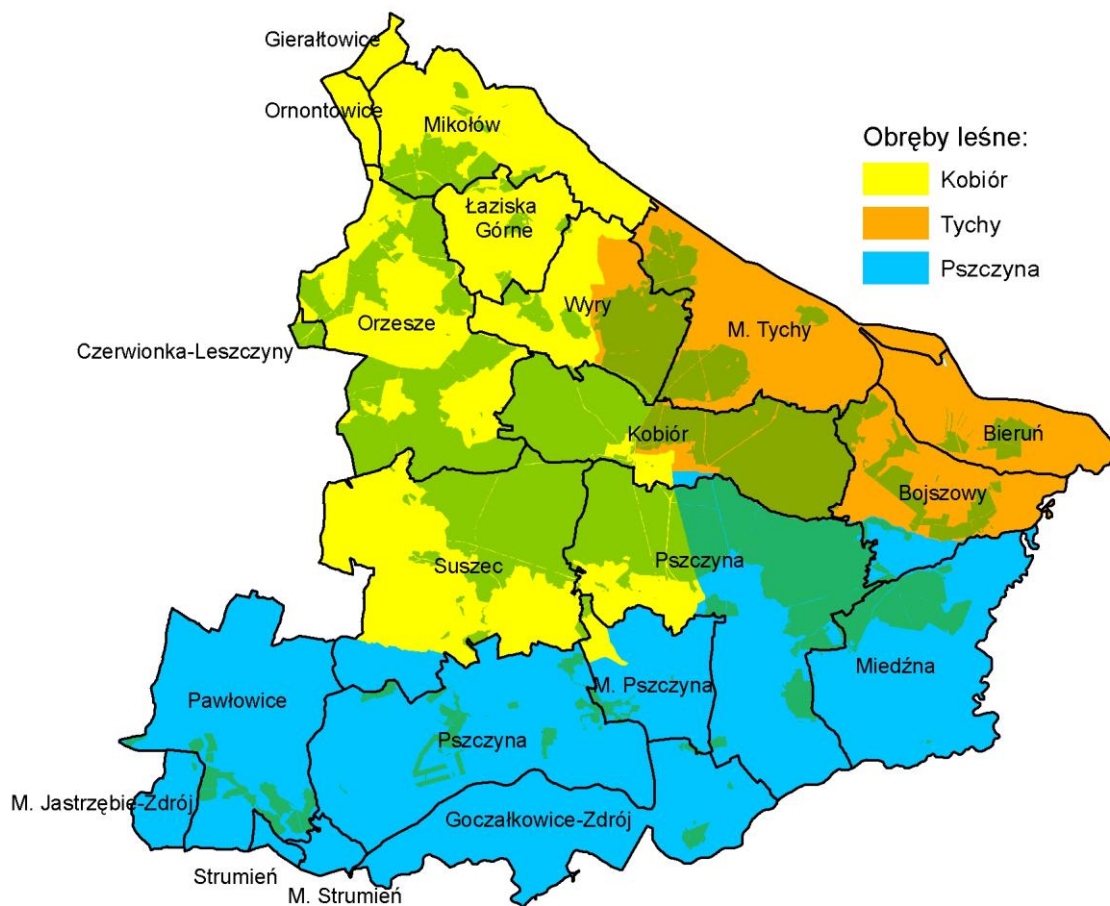
Jednostki administracyjne	Powierzchnia [ha]*
Powiat mikołowski	
Gm. Łaziska Górne	155,2612
Gm. Mikołów	768,3102
Gm. Orzesze	3190,2719
Gm. Wry	1455,1947
Razem powiat mikołowski	5569,0380
Powiat pszczyński	
Gm. Goczałkowice Zdrój	86,5410
Gm. Kobiór	4241,9059
Gm. Miedźna	830,2318
Gm. Pawłowice	473,6168
Gm. Pszczyna miasto	132,3477
Gm. Pszczyna wieś	5070,6666
Gm. Suszec	2579,1216
Razem powiat pszczyński	13414,4314
Powiat rybnicki	
Gm. Czerwionka - Leszczyny	116,8695

Jednostki administracyjne	Powierzchnia [ha]*
Razem powiat rybnicki	116,8695
Powiat bieruńsko - lędziński	
Gm. Bieruń	285,0457
Gm. Bojszowy	906,5288
Razem powiat bieruńsko - lędziński	1191,5745
Miasto Jastrzębie - Zdrój	9,0322
Miasto Tychy	1064,8746
Ogółem województwo śląskie	21365,8202

* - bez współwłasności

Oprócz ww jednostek administracyjnych niewielką powierzchnię zajmują grunty gminy Strumień (okolice na zachód od zb. Goczałkowickiego), należące do powiatu cieszyńskiego, Gierałtowiec – pow. gliwicki i Ornontowice – pow. mikołowski, ale w ich granicach nie ma gruntów Nadleśnictwa.

Największą powierzchnię stanowią grunty powiatu pszczyńskiego – prawie 63%, a następnie mikołowski – 26%.

Jednostki administracji państwowej w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Kobiór

Współrzędne geograficzne

Punkty skrajne	Współrzędne skrajnego zasięgu ALP	Lokalizacja w oddziałach	Współrzędne skrajnego zasięgu obszaru terytorialnego	Lokalizacja
N	18° 48' 40" 50° 12' 30"	L-ctwo Mokre 301 i	18° 47' 14" 50° 13' 16"	wieś Chudów
S	18° 57' 14" 49° 55' 25"	L-ctwo Wola 134	18° 51' 45" 49° 54' 08"	zatoka na pd brzegu Jeziora Goczałkowickiego - ujście potoku Bajerka
E	19° 08' 42" 50° 04' 25"	L-ctwo Świerczyniec 168	19° 08' 42" 50° 04' 25"	most na Wiśle między Nowym Bieruniem a Oświęcimiem
W	18° 38' 33" 49° 57' 45"	L-ctwo Pawłowice 174	18° 38' 21" 49° 57' 44"	przedmieścia Jastrzębia Zdrój

Siedziba Nadleśnictwa: ul. Katowicka 141, 43-211 Piasek, obręb Kobiór, oddział 248 i, leśnictwo Czarków.

Kontakt:

- tel. 32 218 81 81
- fax 32 218 82 55
- e-mail kobior@katowice.lasy.gov.pl
- strona internetowa www.katowice.lasy.gov.pl/web/kobior

1.2. Regionalizacja fizycznogeograficzna i przyrodniczo – leśna

Według regionalizacji przyrodniczo – leśnej obowiązującej w lasach państwowych (Tramplera 1988, Zasady hodowli lasu 2012) obszar Nadleśnictwa należy do 2 krain: Śląskiej i Małopolskiej i odpowiednich niższych jednostek regionalizacyjnych jak niżej.

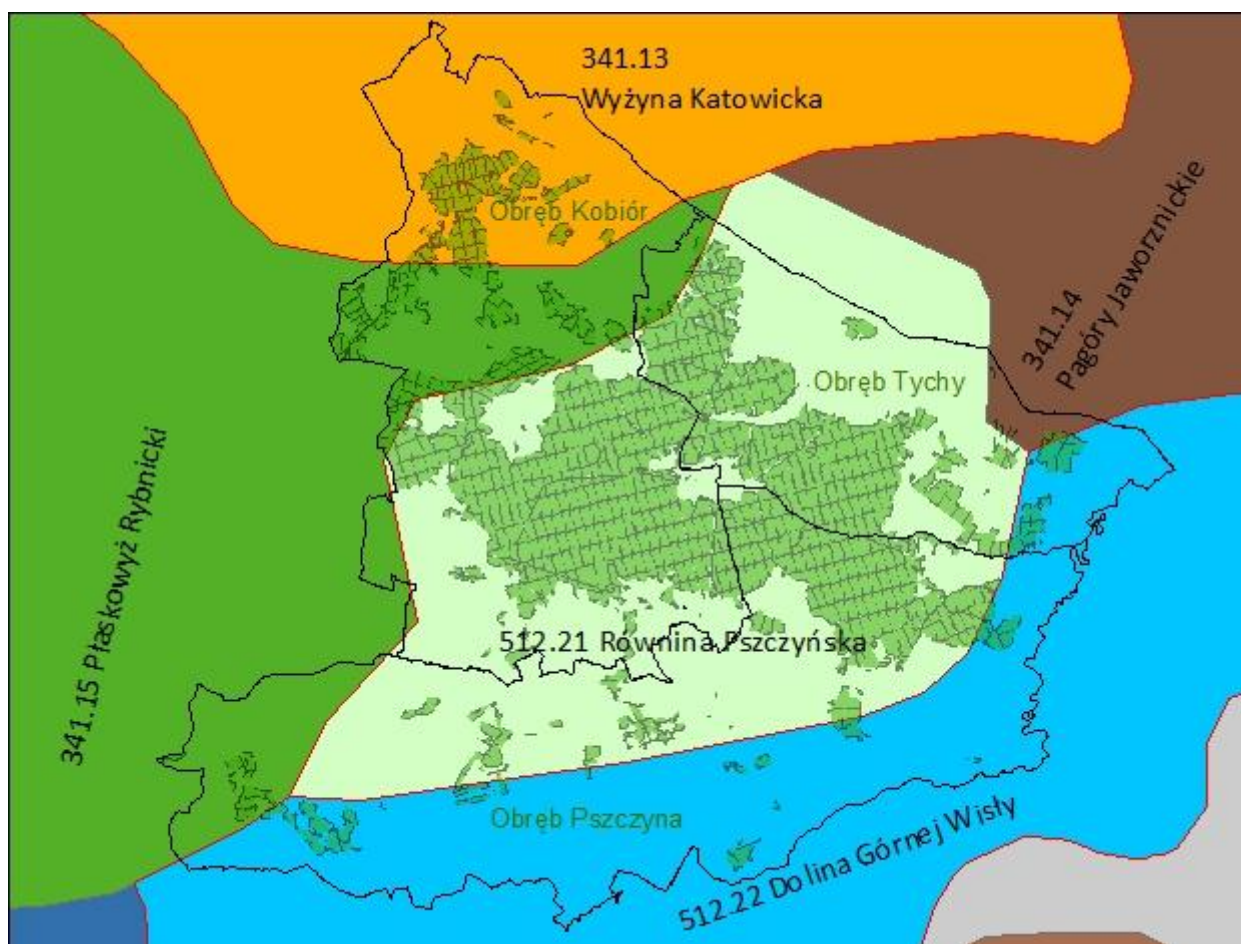
Dzielnica	Mezoregion	Obręby		
		Kobiór	Tychy	Pszczyna
Kraina V. Śląska				
6. Kędzierzyńsko – Rybnicka	b. Lasów Raciborskich	1,2, 4-139 141-257, 301 367-373, 376i 377h-m, 378-404 409-411, 433-472 487-495, 507-513 544-563	13i-k,14j-n, 15i-m, 16i-n 17d-w, 18, 19b-n, 20-21 22a-g, m-t, 23-30, 31b-d g-l, 32-39, 43-61, 62a-g, k 63-75, 78-80, 81Aa 82-94, 99-109, 119-126, 137-140,150-152, 162	1-17, 20-28, 38-46 56-58, 68-70 79-80, 122-124
	c. Wysoczyzny Tyskiej	-	-	102n-y, 104n-m 106f,g, j, 125-130, 133-134, 137-141, 143-146, 149, 150, 152-183

Dzielnica	Mezoregion	Obręby		
		Kobiór	Tychy	Pszczyna
Kraina VI. Małopolska				
7. Wyżyny i Pogórza Śląskiego	a. Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego	302-366, 374, 376 a-h, 377a-g	1-12, 13a-h, 14a-h, 15a-h, 16a-h, 17a-c, 19a, 22h-l, 31a,f, 40-42, 62h-j, 168-175	-
	b. Kotliny Oświęcimskiej	-	81, 81Ab-i, 94A, 95-98, 110-118, 127-136, 141-149, 153-161, 163-167, 177-198, 198A	18-19, 29-37, 47-55, 59-67, 71-78, 81-101, 102a-m, 104a-l, 105, 106a-d,h,i 107-121

Według regionalizacji fizycznogeograficznej Kondrackiego, zgodnej z systemem Międzynarodowej Federacji Dokumentacyjnej – FID (Geografia regionalna Polski 1998), Nadleśnictwo Kobiór należy do dwóch podobszarów i dwóch prowincji. Szczegółowy podział przedstawiono w tabeli.

Obszar: Europa Zachodnia			
Podobszar: Pozaalpejska Europa Środkowa (3)			
Prowincja: Wyżyny Polskie (34)			
Podprowincja: Wyżyna Śląsko – Krakowska (341)			
Makroregion: Wyżyna Śląska (341.1)			
Mezoregiony:	Oddziały w obrębach		
	Kobiór	Tychy	Pszczyna
Wyżyna Katowicka (341.13)	301-366, 374, 376-378	-	-
Pagóry Jaworznickie (341.14)	-	169 g-j, 171 h-i	-
Płaskowyż Rybnicki (341.15)	1-13, 367-373, 379-404, 409-411, 433-449, 457-460, 467, 468, 470-472, 495	2, 7, 12, 19, 20, 21	171-174, 178-183
Podobszar: Karpaty, Podkarpacie i Nizina Panońska (5)			
Prowincja: Karpaty i Podkarpacie (51 - 52)			
Podprowincja: Północne Podkarpacie (512)			
Makroregion: Kotlina Oświęcimska (512.2)			
Mezoregiony:	Oddziały w obrębach		
	Kobiór	Tychy	Pszczyna
Równina Pszczyńska (512.21)	14-139, 141-257, 450-456, 461-466, 469, 487-494, 507-513, 544-549, 560-563	1. 4-11, 13-18, 22-57, 57A, 58-74, 74A, 75, 78-81, 81A, 82-94, 94A, 96-112, 112A, 113-128, 128A, 129-141, 141A, 142-166, 166A, 167, 173 n-p, 174-175, 177-187, 196-198, 198A	1-102, 104-113, 115-119, 121 f, 122-125, 125A, 126, 127, 137-141, 143-146, 149, 150 abc, 152-154, 154A, 155-158, 160 a-d, 162, 163, 170-174, 178-183
Dolina Górnej Wisły (512.22)	-	168, 169 a-f, 170, 171a-g, 172, 173 a-m, 188-195	114, 115 d,f,g, 120, 121a-d, 128-130, 133, 134, 150d, 159, 160fgh, 161, 164-169, 175-177

Regionalizacja fizycznogeograficzna

Regiony geobotaniczne wg Szafera

Dział Bałtycki

Poddział Pasa Kotlin Podgórskich

Kraina Kotliny Osiewimskiej

Okręg Osiewimski

Poddział Pasa Wyżyn Środkowych

Kraina Wyżyny Śląskiej

Okręg Zachodni

1.2.1. Charakterystyka mezoregionów

Wyżyna Katowicka (341.13) jest centralną częścią Wyżyny Śląskiej, obszaru występowania wapieni, margli i dolomitów środkowego triasu zalegających na karbońskich skałach węglonośnych. W granicach Nadleśnictwa położona jest jedynie stosunkowo niewielka, południowa część mezoregionu zwana **Zrębem (lub Garbem) Mikołowskim**. Można przyjąć, że jest to obszar między Mikołowem, a Orzeszem długości ok. 9 km i szerokości 4 – 5 km. Jest najwyższej położony nad poziom morza zarówno na terenie mezoregionu, jak i na całym obszarze zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa. Jest również najbardziej zróżnicowany orograficznie, zbudowany z szeregu wzniesień i pagórów porożcinianych dolinami cieków głębokości 40 do 60 m. Najwyższym wzniesieniem jest Góra Świętego Wawrzyńca – 357 m npm, będąca jednocześnie najwyższym wzniesieniem Nadleśnictwa, oraz Fiołkowa Góra (inaczej Uroczysko Skały) – 340 m npm.

Zrąb Mikołowski jest zbudowany w większości z karbońskich piaskowców, zlepieńców, mułowców i iłowców, a także plejstoceńskich glin zwałowych, piasków, żwirów, glin lodowcowych i wodno – lodowcowych, a także eluwium glin zwałowych. Utwory geologiczne i wyniesienie npm są przyczyną wyróżnienia na tym obszarze jedynych na terenie Nadleśnictwa siedlisk lasów wyżynnych: LMwyż, Lwyż, OIJwyż. Występują one w 48 oddziałach, w północnej części obrębu Kobiór (dawniej należały do obrębu Orzesze) na powierzchni 822,62 ha, co stanowi niewiele ponad 4% ogólnej powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Jest to jedyny tak duży, jednorodny obszar leśny w całym nadleśnictwie z panującymi gatunkami liściastymi, w tym przypadku dębem i bukiem, które zajmują prawie 60% powierzchni tego obszaru. Prawie 20% udziału brzozy jest tu wynikiem bardziej zaniedbań hodowlanych, niż celowego działania gospodarczego. Na pozostałej części lasów w tym mezoregionie – ok. 400 ha, nie stwierdzono cech siedlisk wyżynnych, ale są to zwykle lasy świeże i wilgotne, niekiedy lasy mieszane.

Obszar Zrębu Mikołowskiego jest potencjalnie bardzo cenny przyrodniczo, na co wskazują badania Fiołkowej Góry, a także żyzność siedlisk, ale jednocześnie jest to obszar bardzo silnie przekształcony w wyniku ponad 200 letniej działalności przemysłowej i wydobywczej.

Pagóry Jaworznickie (341.14) – ciąg zrębów zbudowanych z wapieni i dolomitów triasowych, porożdzielanych kotlinami wypełnionymi piaskami czwartorzędowymi. W granicach Nadleśnictwa znajduje się jedynie nieistotny, peryferyjny fragment Pagórów Łędzińskich – jednostki niższej rangi w ramach mezoregionu. W tym mezoregionie znajdują się pod Bieruniem jedynie fragmenty dwóch oddziałów z obrębu Tychy, o łącznej powierzchni ok. 16 ha, nie wyróżniające się niczym szczególnym.

Płaskowyż Rybnicki (341.15) obejmuje skrajne, południowo - zachodnie części Nadleśnictwa oraz oddziela równoleżnikowym pasem, szerokości średnio 3,5 km, Wyżynę Katowicką od Równiny Pszczyńskiej. O ile granica z Wyżyną Katowicką jest stosunkowo wyraźna, widoczna w zmianie ukształtowania terenu, to granica z Równiną Pszczyńską jest umowna, nie wyróżniająca się w terenie. Większość mezoregionu jest łagodnie pagórkowata i nie wykazuje się w nim zróżnicowania wewnętrznego, chociaż w południowej części (okolice Wodzisławia) występują wzgórza o zdecydowanych stokach, a także jary i wąwozy. Utwory powierzchniowe to, jak zwykle na tym terenie, czwartorzędowe piaski, żwiry, gliny i lessy, dające zróżnicowany troficznie zestaw siedlisk leśnych. Pod nimi zalegają utwory mioceni (zawierające m in. pokłady soli) przykrywające węglonośne skały karbońskie. Intensywne wydobywanie węgla rozpoczęło się tu w drugiej połowie XX w, a jego ubocznym skutkiem było

zrzucanie przez wiele lat zasolonych wód kopalnianych do rzek – głównie do Wisły, niekiedy również (w wyniku awarii) na powierzchnie leśne. W tym mezoregionie znajduje się niecałe 9% lasów Nadleśnictwa; najwięcej z obrębu Kobiór – ok. 1500 ha, a z pozostałych obrębów po kilka oddziałów – 3 do 4% powierzchni obrębu. Szczególnym przypadkiem są oddziały 7 i 12 z obrębu Tychy, leżące na granicy z Równiną Pszczyńską, z przyczyn formalnych zaliczone do Płaskowyzu Rybnickiego, ale nawiązujące bardziej do Wyżyny Katowickiej z powodu płytko zalegających, a nawet występujących na powierzchni wapieni triasowych. Znajdują się tu jedyne w nadleśnictwie zwarte kompleksy buczyn V klasy wieku z pojedynczymi, nawet dwukrotnie starszymi egzemplarzami buków osiągających niekiedy 40 m wysokości. Prawdopodobnie są to najwyższe drzewa w nadleśnictwie.

Równina Pszczyńska (512.21) jest najważniejszym mezoregionem Nadleśnictwa. Znajduje się tu 80% ogólnej powierzchni lasów Nadleśnictwa. Najwięcej z obrębu Tychy – prawie 90%, następnie Pszczyny – 84% i Kobióru – 74%. Jest to skrajnie północno - zachodni mezoregion Kotliny Oświęcimskiej mający charakter niezróznicowanej równiny peryglacialnej. Różnice wysokości wynoszą tu max. 20 m. Powierzchnia jest zasłana utworami wodnolodowcowymi, lodowcowymi, rzecznyymi i eolicznymi, w tym również lessami. Najczęściej jednak występują tu piaski (sandr tyski) i gliny, a także najmłodsze osady rzeczne i utwory organiczne – torfy i mursze. Podłoże zapewnia przeciętne warunki siedliskowe – przeważnie bory mieszane i lasy mieszane. Powierzchnię Równiny Pszczyńskiej ocenia się na 430 km², z czego ok. 40% zajmują lasy Nadleśnictwa Kobiór (nie ma tu gruntów innych nadleśnictw). Jest to w zasadzie jednolity kompleks leśny znany jako Lasy Pszczyńskie (niekiedy Puszcza Pszczyńska), czasem dzielony na część zachodnią – Lasy Kobiórskie (na zachód od drogi nr 1, lub linii kolejowej) i wschodnią – Lasy Pszczyńskie. Stara nazwa gospodarcza tego kompleksu to Dolne Lasy Pszczyńskie (Niederförsten), w odróżnieniu od Górnych Lasów Pszczyńskich (Oberförsten), tj. lasów murckowskich położonych na Wyżynie Katowickiej.

Dolina Górnej Wisły (512.22) rozpoczyna się na zachodzie od charakterystycznej zmiany kierunku Wisły z północnego na wschodni, w okolicach wsi Strumień. W tym miejscu Wisła opuszcza Pogórze Śląskie i wpływa na obszar Kotliny Oświęcimskiej. Mezoregion obejmuje szeroko rozumianą dolinę Wisły o wysokości 220 – 240 m npm, szerokości do 6 km, z piaszczystymi tarasami i starorzeczami. W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa dolina Wisły ciągnie się na długości ok. 45 km i osiąga szerokość max. 5 km w części środkowej (na zbiorniku Goczałkowickim) i ok. 1 km w skrajnych położeniach – zachodnim i wschodnim. Jest to obszar w większości zagospodarowany rolniczo, z licznymi stawami hodowlanymi. Lasów jest tu niewiele i część z nich jest prawdopodobnie wtórnego pochodzenia. Najwięcej występuje tu lasów z obrębu Pszczyna – nieco ponad 600 ha, i ok. 400 ha z obrębu Tychy. Łącznie znajduje się tu prawie 5% lasów Nadleśnictwa. Część z nich może mieć pochodzenie łęgowe, ale procesy aluwialne są tu od dawna przerwane, występują jedynie w ścisłym, obwałowanym korycie Wisły.

1.3. Struktura użytkowania ziemi w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa

Teren zarządzany przez Nadleśnictwo w 92,3% zajmują grunty leśne zalesione i niezalesione, 3,1% grunty związane z gospodarką leśną, a grunty nieleśne stanowią 4,6% ogólnej powierzchni.

Ogólne zestawienie podstawowych rodzajów gruntów Nadleśnictwa (ze współwłasnością)

Rodzaj gruntu	Powierzchnia gruntu							
	obręb Kobiór		obręb Tychy		obręb Pszczyna		Nadleśnictwo	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
grunty leśne	9868,94	93,1	5325,45	92,5	4521,86	90,1	19716,25	92,3
w tym: zalesione	9673,49	91,3	5224,05	90,7	4350,36	86,7	*19247,90	90,1
niezalesione	195,45	1,8	101,40	1,8	171,50	3,4	468,35	2,2
związane z gosp. leśną	371,61	3,5	155,14	2,7	130,76	2,6	657,51	3,1
nieleśne	355,05	3,4	277,42	4,8	362,23	7,3	994,70	4,6
Powierzchnia ogólna	10595,60	100,0	5758,01	100,0	5014,85	100,0	21368,46	100,0

* - 97,6% w stosunku do gruntów leśnych

Szczegółowe zestawienie powierzchni gruntów Nadleśnictwa wg grup i kategorii użytkowania, w rozbiciu na obręby (bez współwłasności).

Kategoria gruntu	Powierzchnia [ha]				
	Obręb Kobiór	Obręb Tychy	Obręb Pszczyna	Razem	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. LASY - razem	10240,3637	5480,3622	4652,4911	20373,2170	95,35
1.1. Grunty zalesione - razem	9673,5673	5224,0260	4350,3542	19247,9475	90,09
1) drzewostany - razem	9660,1407	5224,0260	4350,3542	19234,5209	90,02
2) plantacje drzew – razem	13,4266			13,4266	0,06
w tym:					
- plantacje nasienne	13,4266			13,4266	0,06
- plantacje drzew szybkorosnących					
1.2. Grunty leśne niezalesione - razem	195,4456	101,4137	171,5107	468,3700	2,19
1) w produkcji ubocznej - razem	64,1446	2,0835	27,6363	93,8644	0,44
w tym:					
- plantacje choinek i krzewów		0,5800		0,5800	0,00
- poletka łowieckie	64,1446	1,5035	27,6363	93,2844	0,44
2) do odnowienia - razem	117,8471	48,6500	30,2100	196,7071	0,92
w tym:					
- halizny					
- zręby	117,8471	48,6500	30,2100	196,7071	0,92
- płazowiny					
3) pozostałe leśne niezalesione- razem	13,4539	50,6802	113,6644	177,7985	0,83
w tym:					
- do naturalnej sukcesji	12,5081	50,4721	111,3295	174,3097	0,82
- szczególne formy ochrony	0,1300	0,1900		0,3200	0,00
- do wyłączenia z produkcji	0,8158	0,0181	2,3349	3,1688	0,01
1.3. Grunty związane z gospodarką leśną - razem	371,3508	154,9225	130,6262	656,8995	3,07
w tym:					
1) budynki i budowle	5,4434	1,1435	4,5220	11,1089	0,05
2) urządzenia melioracji wodnych	19,7195	8,5425	6,7030	34,9650	0,16
3) linie podziału przestrzennego lasu	107,3862	54,7150	44,0750	206,1762	0,96

Kategoria gruntu	Powierzchnia [ha]				
	Obręb Kobiór	Obręb Tychy	Obręb Pszczyna	Razem	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
4) drogi leśne	135,1601	80,5015	60,5862	276,2478	1,29
5) tereny pod liniami energetycznymi	91,5372	8,5900	14,7400	114,8672	0,54
6) szkółki leśne	11,2000			11,2000	0,05
7) miejsca składowania drewna	0,3174			0,3174	0,00
8) parkingi leśne					
9) urządzenia turystyczne	0,5870	1,4300		2,0170	0,01
2.GRUNTY ZADRZEWIONE I ZAKRZEWIONE	0,9005	0,7142	0,9496	2,5643	0,01
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione - razem	10241,2642	5481,0764	4653,4407	20375,7813	95,37
3. Użytki rolne - razem	315,5966	212,4206	324,5823	852,5995	3,99
3.1. Grunty orne - razem	107,0071	54,1726	115,9142	277,0939	1,30
w tym					
1) role	102,5926	52,6546	115,9142	271,1614	1,27
2) plantacje, poletka, składy drewna i szkółki na gruntach ornych	4,4145	1,5180		5,9325	0,03
3) ugory, odłogi					
3.2 Sady	1,0005	1,6107	0,9670	3,5782	0,02
3.3. Łąki trwałe	75,1960	91,3758	47,0404	213,6122	1,00
3.4. Pastwiska trwałe	55,0991	2,9388	10,4897	68,5276	0,32
3.5. Grunty rolne zabudowane	0,3045	0,2295	0,3543	0,8883	0,00
3.6. Grunty pod stawami rybnymi	76,6563	62,0006	149,8167	288,4736	1,35
3.7. Grunty pod rowami rolnymi	0,3331	0,0926		0,4257	0,00
4. Grunty pod wodami - razem	15,1006	0,2886	11,5538	26,9430	0,13
w tym:					
4.1. grunty pod wodami pow. płynącymi		0,2886	2,3041	2,5927	0,01
4.2. grunty pod wodami pow. stojącymi	15,1006		9,2497	24,3503	0,11
4.3. grunty pod morskimi wodami wewnętrznymi					
5. Użytki ekologiczne - razem		19,0637		19,0637	0,09
6. Tereny różne – razem	11,3569	14,2930	8,0602	33,7101	0,16
w tym:					
1) grunty przezn. do rekultywacji oraz niezagosp. grunty zrekult.					
2) wały ochr. nie przyst. do ruchu kołowego					
3) grunty wyłączone z produkcji (poza grunt. pod zab)	11,3569	14,2930	8,0602	33,7101	0,16
4) inne tereny różne					
7. Grunty zabudowane i zurbanizowane - razem	10,5628	13,4682	4,2522	28,2832	0,13
7.1. Tereny mieszkaniowe	4,4469	0,6579	0,1433	5,2481	0,02
7.2. Tereny przemysłowe	0,2356	0,8515	0,2508	1,3379	0,01
7.3. Tereny zabudowane inne	0,7936	0,1192	0,5599	1,4727	0,01
7.4. Zurbanizowane tereny niezabudowane	1,5982		0,1607	1,7589	0,01
7.5. Tereny rekreacyjno-wypoczyn. - razem					
w tym:					
1) ośrodki wypoczynkowe, tereny rekreacyjne					
2) tereny zabytkowe					
3) tereny sportowe					
4) ogrody zoologiczne i botaniczne					
5) tereny zieleni nieurządzonej					
7.6. Użytki kopalne					
7.7. Tereny komunikacyjne - razem	3,4885	11,8396	3,1375	18,4656	0,09
w tym:					
1) drogi	3,3199	11,8345	3,1375	18,2919	0,09
2) tereny kolejowe	0,1686	0,0051		0,1737	0,00
3) inne tereny komunikacyjne					
8. Nieużytki - razem	0,9379	16,5678	11,9337	29,4394	0,14

Kategoria gruntu	Powierzchnia [ha]				
	Obręb Kobiór	Obręb Tychy	Obręb Pszczyna	Razem	%
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
w tym:					0,00
1) bagna	0,9379	16,5678	11,9337	29,4394	0,13
2) piaski					
3) twory fizjograficzne					
4) wyrobiska nie przeznaczone do rekultywacji					
Razem (2-8). Grunty nie zaliczone do lasów	354,4553	276,8161	361,3318	992,6032	4,65
w tym: grunty do zalesienia					
Ogółem (1 – 8)	10594,8190	5757,1783	5013,8229	21365,8202	100,00

Współwłasności mają łączną powierzchnię 1,8886 ha i są to grunty nieleśne.

W obszarze zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa można wyróżnić kilka charakterystycznych obszarów wyróżniających się pod względem użytkowania ziemi:

- obszar wzdłuż pn-wsch granicy, utworzony przez miasta: Bieruń – Tychy – Mikołów – Łaziska – Orzesze, gdzie koncentruje się zabudowa miejska i przemysłowa, rolnictwo ma nieistotne znaczenie, a lasy występują w postaci oderwanych kompleksów – np. oddz. 41-42 na wschód od Tych, lub części kompleksów głównych – np. obszar leśny między Tychami a Mikołowem, oraz między Łaziskami a Orzeszem,
- skrajnie północny obszar zasięgu Nadleśnictwa – niewielki obszar między Mikołowem, a Ornontowicami, w zasadzie wyłącznie rolniczy, gdzie położony jest jedynie niejednolity kompleks leśny z oddz. 301 i 302,
- obszar głównego kompleksu leśnego (obszar centralny) – Lasy Kobiórskie i Lasy Pszczyńskie, z charakterystycznymi enklawami Kobiuru, Zgonia i Królówki. Jest on wyraźnie rozczłonkowany w części wschodniej i pn-zach, przez tereny rolnicze, osiedlowe i komunikacyjne,
- obszar południowy, szeroki pas wzdłuż południowej granicy zasięgu Nadleśnictwa, gdzie lasy występują w postaci oderwanych kompleksów, mają niewielki udział, a przeważa rolnicze wykorzystanie ziemi – w tym znaczny jest udział stawów hodowlanych. Charakterystyczny jest obszar miejski Pszczyny – obszar osiedlowy, usługowy i przemysłowy, mający wyraźną tendencję do łączenia się z okolicznymi miejscowościami.

Od co najmniej dwóch dekad zaznacza się zwiększona presja budowlana na obszary przylegające do kompleksów leśnych. Często są one uważane za szczególnie atrakcyjne, co niesie za sobą różne zagrożenia dla środowiska leśnego, a także stwarza administracji leśnej problemy gospodarcze i administracyjne.

Lesistość obszaru zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa.

Zasięg terytorialny Nadleśnictwa, zgodnie z Zarządzeniem nr 3 DGLP z dnia 7 lutego 2012 r., wynosi 730,5 km², powierzchnia leśna Nadleśnictwa wynosi 20373,76 ha, powierzchnia lasów nadzorowanych wynosi 1103,63 ha, wobec tego lesistość w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wynosi 29,4%. Poniżej przedstawiono lesistość w gminach, w zasięgu Nadleśnictwa, z tym że zasięg części gmin wykracza poza zasięg terytorialny Nadleśnictwa.

Gmina	Powierzchnia ogólna gminy [km ²] *	Lasy niepubliczne [ha] **	Lasy publiczne [ha] ***	Ogółem lasy	Lesistość całej gminy [%]
Łaziska Górne	20,07	40,2	183,3	223,5	10,8
Mikołów	79,20	93,7	2036,3	2130,0	25,9
Orzesze	83,79	67,7	4397,2	4464,9	51,3
Wry	34,55	51,9	1298,1	1350,0	37,8
Ornontowice	15,45	5,2	395,8	401,0	25,3
Goczałkowice Zdrój	47,39	7,0	84,3	91,3	1,8
Kobiór	48,22	-	4095,24	4095,24	81,9
Miedźna	50,09	108,0	804,63	912,6	17,6
Pawłowice	75,73	147,1	498,5	645,6	8,4
Pszczyna miasto	22,49	22,2	128,9	151,1	6,5
Pszczyna wieś	152,25	92,6	4889,9	4982,5	31,6
Suszec	75,08	184,1	2553,1	2737,2	35,2
Czerwionka – Leszczyny	77,01	491,1	3627,9	4119,0	52,1
Bieruń	40,49	148,0	467,9	615,9	14,8
Bojszowy	34,69	43,7	854,0	897,7	25,1
Jastrzębie – Zdrój	85,33	285,0	267,8	552,8	6,4
Tychy	81,81	120,1	2151,4	2271,5	26,6
Strumień miasto	6,29	7,0	0,6	7,6	1,2
Strumień wieś	52,54	99,1	743,4	842,5	13,9
Gierałtowice	38,06	32,4	359,4	391,8	9,9

* - również poza zasięgiem Nadleśnictwa

** - lasy prywatne i gminne

*** - lasy Skarbu Państwa i współwłasności z prywatnymi

Lasy Pszczyńskie

1.4. Ilość i wielkość kompleksów leśnych

Lasy Nadleśnictwa podzielone są na 120 kompleksów. Przeważają kompleksy małe do 20 ha - 85 kompleksów o łącznej powierzchni 319,6064 ha, co stanowi 70 % ogólnej liczby kompleksów leśnych, ale tylko 1,5 % powierzchni Nadleśnictwa. Kompleksy o powierzchni od 20 do 200 ha zajmują 7,9 % powierzchni. Jest ich 25 co stanowi 20 % z ogólnej liczby kompleksów. Kompleksów dużych, od 200 do 2000 ha jest 9, a ich powierzchnia stanowi ok. 20%. Ponad 70 % powierzchni Nadleśnictwa zajmuje kompleks bardzo duży, o powierzchni ponad 15000 ha.

Kompleksy leśne Nadleśnictwa otoczone są głównie gruntami nieleśnymi stanowiącymi własność prywatną.

Przedziały wielkości kompleksów [ha]	Nadleśnictwo	
	ilość kompleksów	pow. [ha]
poniżej 1.00	36	14,15
1.01 - 5.00	29	68,66
5.01 - 20.00	20	236,80
20.01 - 100.00	20	880,30
100.01 - 200.00	5	805,25
200.01 - 500.00	5	1243,96
500.01 - 2000.00	4	3032,97
ponad 2000.00	1	15086,37
Razem	120	21368,46

Rozdrobnienie powierzchni leśnej ma różne przyczyny. W części północnej, na obszarze wyżyny i płaskowyżu zmniejszenie powierzchni leśnej nastąpiło z powodu obecności lepszych gleb, a także dogodniejszych warunków dla przemysłu, szczególnie wydobywczego. Południowa część zasięgu Nadleśnictwa nie była atrakcyjna dla przemysłu, ale dysponowała lepszymi glebami niż część centralna, gdzie bardziej opłacalna okazała się gospodarka leśna. Jednak zasadniczy wpływ na przestrzenne rozmieszczenie lasów i innych użytków, miało funkcjonujące przez kilka wieków na tym obszarze centralne zarządzanie gospodarcze, wynikające z utrzymania jednolitości własnościowej – majątek pszczyński zachował w zasadzie jednolitość od 1474 r, tj. od chwili wyodrębnienia go z księstwa raciborskiego i rybnickiego. Ostatecznie jednolitość gospodarczą zapewniło ustanowienie majoratu, dokonane w roku 1548 przez Baltazara Promnitta – biskupa wrocławskiego. Odtąd majątek pszczyński nie mógł być dzielony, ale dziedziczony w linii męskiej.

Szczególnie rozdrobnione są leżące na południu leśnictwa – Pawłowice i Wola w obrębie Pszczyzna.

Rozdrobnienie powierzchni leśnej niesie za sobą szereg problemów administracyjnych i organizacyjnych, a także hodowlanych:

- dojazd, zrywka i wywóz mogą się odbywać zwykle przez grunty prywatne, co często wiąże się z utrudnieniami i odszkodowaniami, lub jest całkowicie niemożliwe, np. w leśnictwie Wola oddz. 129; 128 l,m,n; 104 m,n; 130 d,f,g,h,
- położenie wśród gruntów rolnych, ale w pobliżu terenów osiedlowych wiąże się często z presją budowlaną i ze zmianą klasyfikacji otaczających gruntów na

budowlane, w konsekwencji zdarzają się naruszenia granicy, np. w oddz. 29, w obrębie Kobiór,

- małe i średnie enklawy śródpolne są zwykle dostępne dla ludzi z każdej strony, co naraża je na silną penetrację ze wszystkimi konsekwencjami – pożary, wywóz odpadów, odprowadzanie i wywóz ścieków bytowych i hodowlanych, szkodnictwo leśne,
- położenie lasów w bezpośrednim sąsiedztwie terenów osiedlowych powoduje zwykle ograniczanie, lub całkowite wstrzymywanie użytkowania i prac hodowlanych, nawet koniecznych, a z drugiej strony często wysuwane są żądania wycinki pojedynczych drzew, lub całych fragmentów ściany lasu,
- rozdrobnienie gruntów leśnych zwiększa kosztą gospodarowania.

1.5. Funkcje lasów

Lasy Nadleśnictwa Kobiór są lasami wielofunkcyjnymi. Pełnią szereg funkcji produkcyjnych (gospodarczych), ekologicznych (ochronnych) i społecznych. Najważniejszą funkcją gospodarczą pozostaje nadal produkcja drewna, a oprócz niej pewne znaczenie ma gospodarka łowiecka i uboczne użytkowanie lasu. Z funkcji pozaprodukcyjnych największe znaczenie mają funkcje środowiskotwórcze (wodochronne, glebochronne, klimatyczne) oraz społeczne (rekreacyjne i krajobrazowe).

„Zasady hodowli lasu” z 2012 r. określają dwie grupy funkcji lasu:

- **Naturalne**, które wynikają z samego istnienia lasu.
- **Kształtowane**, czyli wzmagane w określonym pożądanym kierunku różnymi metodami gospodarki leśnej.

Funkcje naturalne ze względu na sposób ich świadczenia dzielą się na trzy grupy: biotyczne, ochronne oraz produkcyjne i reprodukcyjne. Lasy Nadleśnictwa Kobiór spełniają następujące funkcje naturalne:

1. **Ochronne** – ochrona różnorodności biologicznej, krajobrazu naturalnego, wody przed zanieczyszczeniem, gleb przed erozją i osuwiskami, środowiska naturalnego przed: hałasem, wiatrem, zapyleniem, promieniowaniem, powodzią, przemieszczaniem się zanieczyszczeń, funkcje historyczne, kulturowe, estetyczne, duchowe.
2. **Biotyczne** – wynikające z procesów wiązania węgla atmosferycznego i azotu, uwalniania tlenu i wody, funkcje klimatyczne, rekreacyjne, turystyczne, retencyjne, oczyszczania i dystrybucji wody.
3. **Produkcyjne** – produkcja biomasy i akumulacja energii, funkcje rekultywacyjne, majątkowe i dochodowe, miejsca pracy, funkcje usług dla ludności.

Kształtowane, czyli wzmagane w określonym pożądanym kierunku różnymi metodami gospodarki leśnej i kształtowane na poziomie lokalnym, wojewódzkim i krajowym. Funkcje lasu dla Nadleśnictwa wynikają z przepisów i zarządzeń, które zawarte są w ustawie o lasach, Instrukcji Urządzania Lasu oraz innych przepisach prawnych. Opracowywany dla Nadleśnictwa Kobiór projekt planu urządzenia lasu oparty jest o obowiązujące przepisy prawne tj. ustawę o lasach z dnia 28 września 1991 r. z późniejszymi zmianami oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2005 r., w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu.

Obecnie obowiązująca instrukcja urządzenia lasu przewiduje, dla celów planowania, w zależności od dominującej roli pełnionych funkcji ochronnych, podział lasów na trzy główne grupy: lasy rezerwatowe, lasy ochronne oraz lasy gospodarcze.

W ramach lasów ochronnych Nadleśnictwa, wyróżniono następujące kategorie ochronności:

- lasy w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących powyżej 50 tys.,
- trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu,
- uzdrowiskowe,
- wodochronne.

Oprócz kategorii wiodącej wpisywane również były pozostałe kategorie ochronności, uznane za istotne dla zaleceń ochronnych (w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących powyżej 50 tys., wodochronne, uzdrowiskowe).

Do wielofunkcyjnych lasów gospodarczych (G) zaliczone zostały powierzchnie leśne niezalesione, które zostały ujawnione już po wysłaniu wniosku do MŚ, czyli kilka pozycji byłych gruntów nieleśnych będących już w stadium sukcesji w kierunku leśnym.

Zestawienie powierzchni lasów wg pełnionych funkcji

Obręb leśny	Pow. [ha]			
	Lasy ochronne	Lasy gospodarcze	Rezerwaty	Ogółem
Kobiór	9793,39	-	75,55	9868,94
Tychy	5312,27	13,18	-	5325,45
Pszczyna	3785,80	21,01	715,05	4521,86
Razem	18891,46	34,19	790,60	19716,25

Spośród lasów ochronnych lasy uszkodzone na wskutek działalności przemysłowej zajmują powierzchnię 16256,44 ha. Stanowi to aż 86% lasów posiadających kategorię ochronności. Lasy na powierzchni 6245,30 ha posiadają tę kategorię ochronności przypisaną na pierwszym miejscu (31,7% wszystkich lasów ochronnych). Ponad 74% lasów ochronnych posiada kategorię lasów wodochronnych, a 66% znajduje się w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących powyżej 50 tys. Najmniejszą grupę lasów ochronnych stanowią lasy uzdrowiskowe, znajdujące się w obrębach leśnych Tychy i Pszczyna, zajmujące powierzchnię 106,87 ha, oraz drzewostany nasienne występujące na powierzchni 10,67 ha.

Zestawienie powierzchni wg kategorii ochronności dla obrębu Kobiór

Kategorie ochronności					
1. kategoria	pow. 1 kat. [ha]	2. kategoria	pow. 2 kat. [ha]	3. kategoria	pow. zestawu kat. [ha]
w miastach i wokół miast	138,83	-	-	-	53,33
		wodochronne	-	-	85,50
uszkodzone przez przemysł	9654,56	-	-	-	546,87
		w miastach i wokół miast	3693,14	-	2390,26
		wodochronne	-	-	1302,88
Razem					9793,39

Zestawienie powierzchni wg kategorii ochronności dla obrębu Tychy

Kategorie ochronności					
1. kategoria	pow. 1 kat. [ha]	2. kategoria	pow. 2 kat. [ha]	3. kategoria	pow. zestawu kat. [ha]
w miastach i wokół miast	53,21	-	-	-	37,5
		wodochronne	-	-	15,71
uszkodzone przez przemysł	5259,06	-	-	-	0,19
		w miastach i wokół miast	5258,87	-	812,1
				uzdrowiskowe	0,97
				wodochronne	4445,8
Razem					5312,27

Zestawienie powierzchni wg kategorii ochronności dla obrębu Pszczyna

Kategorie ochronności					
1. kategoria	pow. 1 kat. [ha]	2. kategoria	pow. 2 kat. [ha]	3. kategoria	pow. zestawu kat. [ha]
w miastach i wokół miast	923,7	-	-	-	728,55
		nassienne	-	-	10,67
		wodochronne	-	-	184,48
uszkodzone przez przemysł	1342,82	-	-	-	2,44
		w miastach i wokół miast	1016,5	-	144,67
				wodochronne	871,83
		wodochronne	-	-	323,88
uzdrowiskowe	105,9	-	-	-	105,75
		w miastach i wokół miast	0,15	wodochronne	0,15
wodochronne	1413,38	-	-	-	2,29
		w miastach i wokół miast	-	-	1411,09
Razem					3785,80

Zestawienie powierzchni wg kategorii ochronności dla Nadleśnictwa

Kategorie ochronności					
1. kategoria	pow. 1 kat. [ha]	2. kategoria	pow. 2 kat. [ha]	3. kategoria	pow. zestawu kat. [ha]
uszkodzone przez przemysł	16256,44	-	-	-	549,5
		w miastach i wokół miast	9968,51	-	3347,03
				wodochronne	6620,51
		wodochronne	-	-	5738,43
w miastach i wokół miast	1115,74	-	-	-	819,38
		wodochronne	-	-	285,69
		nassienne	-	-	10,67
uzdrowiskowe	105,9	-	-	-	105,75
		w miastach i wokół m.	0,15	wodochronne	0,15
wodochronne	1413,38	-	-	-	2,29
		w miastach i wokół m.	-	-	1411,09
Razem					18891,46

1.6. Wybrane zagadnienia z zakresu turystyki i rekreacji

Obszar zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór ma niezwykle wysoką wartość turystyczną i rekreacyjną, chociaż w większości ma znaczenie lokalne, za wyjątkiem Pszczyny szeroko znanej z powodu istnienia zespołu pałacowo – parkowego, jednego z najcenniejszych tego typu zabytków w Polsce. Dla wypoczynku mieszkańców najbliższych położonych obszarów miejskich – Tychy, Pszczyna, Mikołów, Łaziska, a także dalej położonej konurbacji górnośląskiej, niezwykle ważne są obszary leśne Lasów Pszczyńskich i Kobiórskich, a także zbiorniki wodne przystosowane do rekreacji np. Zbiornik Łącki i Jezioro Paprocańskie. Utrzymywanie przejezdności dróg leśnych i podziału powierzchniowego powoduje, że lasy są dostępne dla turystyki pieszej i rowerowej w zasadzie przez cały rok. Lokalne, okresowe zakazy wstępu do lasu są związane z pracami leśnymi (pozyskanie, zrywka, transport), lub mają na celu ochronę upraw leśnych, albo obszarów o specjalnym znaczeniu (ostoje zwierzyny, rezerwaty). Poza wymienionymi przypadkami służby leśne nie ograniczają turystyki pieszej i rowerowej. Od wielu lat są szczególnie popularne niektóre szlaki komunikacyjne Nadleśnictwa:

- „Droga Kobiórska” z Międzyrzecza do Kobióru, z odgałęzieniem do Tych i Pszczyny, jedna z najstarszych dróg Lasów Pszczyńskich.
- „Droga Branicka” z Kobióru do drogi nr 935, Pszczyna – Żory w przysiółku Branica, gmina Suszec (własność gminna).
- droga technologiczna nad rurociągiem Goczalkowice – Tychy, przez Studzienice.
- drogi, linie gospodarcze i oddziałowe lasów położonych bezpośrednio przy zachodnich dzielnicach mieszkaniowych w Tychach (oddz. 1 – 39).

Są to popularne, nieznakowane trasy spacerowe, biegowe i rowerowe.

Przez obszar zasięgu terytorialnego (OZT) i przez tereny leśne Nadleśnictwa Kobiór przebiega szereg znakowanych szlaków utrzymywanych przez PTTK. Są to zarówno szlaki lokalne, jak i o zasięgu wojewódzkim, regionalnym i ponadregionalnym. Na gruntach Nadleśnictwa są utrzymywane na koszt PTTK i samorządów lokalnych. Poniżej przedstawiono znakowane szlaki turystyczne istniejące w oficjalnej ewidencji:

- czerwony; Chudów – Katowice Muzeum Śląskie, przez Bujaków (ogród botaniczny przy Sanktuarium MB Opiekunki Środowiska), Mikołów. W LP oddz. 307, 308 obręb Kobiór,
- żółty; okrężny Gliwic, w OZT tylko krótki (ok. 1,3 km) odcinek Chudów – Paniowy,
- żółty; „Szlak historii górnictwa górnośląskiego” Rybnik – Katowice, w OZT odcinek Orzesze – Łaziska – Mikołów przez Górę św Wawrzyńca. W LP oddz. 346, 350, 351 obręb Kobiór,
- niebieski; „Szlak Obrońców Polskiej Granicy”, Zabrze-Makoszowy – Tychy-Paprocany. W OZT: Paniowy – Bujaków – Stara Szklarnia – Łaziska Górne – Wiry – Gostyń – Żwaków – Paprocany. W LP lasy l-ctwa Mokre, Wiry i Żwaków. W l-ctwie Wiry bunkry „Obszaru Warownego Śląsk” z lat 30-tych, oraz cmentarz żołnierzy z 1939 r.,
- czarny szlak „Żwakowski”; Katowice – Paprocany. W OZT: Wilkowyje – Żwaków – Paprocany, w większości przez obszary leśne leśnictw Wiry i Żwaków,
- zielony; „Krawędziowy szlak GOP”, Gliwice – Chełmek. W OZT tylko odcinek Mikołów – Tychy, wzdłuż drogi nr 44, nie biegnie przez tereny leśne,
- niebieski; „Szlak ewakuacji więźniów oświęcimskich”, Oświęcim – Wodzisław Śląski. W OZT odcinek Brzeszcze – Pszczyna – Pawłowice – Bzie Zameckie,
- czerwony „Szlak Południowy”; od zamku „Lipowiec” (Babice, woj. małopolskie) do Strumienia nad jez. Goczalkowickim. W OZT; Nowy Bieruń, Paprocany, Promnice, Studzienice, Pszczyna, Łąka, Strumień. W znacznej części szlak biegnie terenami

leśnymi głównego kompleksu Lasów Pszczyńskich, a w części Pn-Wsch i Pd, oderwanymi kompleksami leśnictw Świerczyniec i Pawłowice,

- o zielony (spacerowy); Pszczyna, Jankowice, Międzyrzecze. Łąki i lasy doliny Pszczynki.

Oprócz ww istnieje szereg szlaków opisanych w lokalnych przewodnikach, opracowanych na zlecenie instytucji administracyjnych i samorządowych w ramach promocji miejscowości czy regionu. Są to propozycje dotyczące turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej. Poniżej przedstawiono najważniejsze tego typu szlaki w regionie.

- o nieznakowany „Szlak książęcy”; Pszczyna, Kobiór, Promnice, Tychy,
- o nieznakowany „Szlak zabytków techniki województwa śląskiego”. W OZT trzy obiekty; Pszczyna – Muzeum prasy śląskiej, Tychy – Muzeum browarnictwa, Łaziska Górne – Muzeum energetyki,
- o „Szlak architektury drewnianej”, powstał w porozumieniu władz administracyjnych województwa śląskiego, małopolskiego i podkarpackiego, a ma na celu promocję i ochronę pozostałości zabytkowych budowli drewnianych: sakralnych, gospodarczych, mieszkalnych i przemysłowych. Jest to szlak przeznaczony do turystyki samochodowej. W obszarze zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór znajduje się kościół w Bieruniu, skansen w Pszczynie, oraz kościoły (także kilka budynków mieszkalnych i gospodarczych) w 12 wsiach wokół Pszczyny,
- o „Tyski Szlak Miejski”, „Od socrealizmu do postmodernizmu”, przegląd koncepcji urbanistycznych drugiej połowy XX wieku.

W związku z trwającym od lat 90-tych intensywnym rozwojem turystyki rowerowej, powstała potrzeba wytyczenia szlaków turystycznych i rekreacyjnych, specjalnie dla rowerów. Często szlaki piesze i rowerowe nakładają się na siebie, jednak w przypadku szlaków pieszych unika się długich odcinków biegnących drogami publicznymi na otwartym terenie. Trasy rowerowe wytyczają organizacje turystyczne, oraz jednostki administracji państwowej i samorządowej różnego szczebla. Poniżej przedstawiono najważniejsze trasy rowerowe w obszarze zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa:

- Trasa regionalna nr 1, czerwona; Pszczyna – Katowice. W OZT; Pszczyna (zamek) – Piasek – Kobiór – Promnice – Żwaków – Wilkowyje, w większości drogami leśnymi i liniami podziału powierzchniowego Lasów Pszczyńskich.
- Eurovelo R-4, międzynarodowa trasa Middelburg – Bonn – Praga – Pszczyna – Kraków – Lwów – Kijów. W OZT; Strumień – Wisła Wielka – Łąka – Pszczyna – Wola – Oświęcim. W LP biegnie krótkimi odcinkami przez kompleksy I-ctwa Pawłowice i dłuższym odcinkiem przez oddz. 115 – 119 I-ctwa Wola.
- Greenways, międzynarodowa trasa Kraków – Ostrawa – Brno – Wiedeń. Należy do grupy szlaków tworzonych wzdłuż rzek, starych dróg handlowych, naturalnych korytarzy ekologicznych. W OZT od Woli do Łąki pokrywa się z trasą R-4. W Łące odchodzi na południe do Goczałkowic Zdr., gdzie przez kładkę na Wiśle opuszcza obszar Nadleśnictwa.
- Wiślana Trasa Rowerowa; od zbiegu Czarnej i Białej Wiselki, do Bałtyku, docelowo 1300 km, obecnie gotowy odcinek śląski długości 200 km. W OZT tylko niewielki odcinek Goczałkowice Zdrój – Brzeszcze.
- Gwaruś, lokalna trasa; Pawłowice – Kryry – Mizerów – Suszec – Woszczyce – Orzesze.
- Szlak czterech sołectw (czarny, okrężny); Pawłowice – Bzie – Golasowice – Pielgrzymowice, szlak tylko częściowo w OZT. W LP przez oddz. 177, 182, 183 I-ctwa Pawłowice.

- Czerwony szlak lokalny; Łędziny – Bieruń – Bojszowy – Harmże gdzie łączy się z trasą R4 i Greenways. Nie biegnie przez tereny LP.
- żółty (nr 9), okrążający GOP od pd-wsch: Pszczyna – Imielin – Jaworzno – Sławków. W OZT; Pszczyna – Jankowice – Studzienice – Droga Kobiórska – Międzyrzecze – Bojszowy Nowe – Świerczyniec – Bieruń Stary
- Niebieski (nr 152); Bieruń Stary – Bieruń Nowy – Imielin – Jeleń. W OZT tylko odcinek Bieruń Stary – Bieruń Nowy (Bijasowice). W LP przez oddz. 168, 169, 170, 171 obrębu Tychy.
- Niebieski, okrężny powiatu mikołowskiego, częściowo pokrywa się z niebieskim, pieszym szlakiem Obrońców polskiej granicy. Szlak ma 72 km długości i biegnie po trasie: Mikołów – Wiry – staw Wici – Łaziska Górne – Gostyń – Mościska – Gardawice – Zazdrość – Zawada – Jaśkowice – Orzesze – Ornontowice – Bujaków – Paniowy – Śmiłowice – Mikołów. Fragmentami trasa przebiega kompleksami leśnymi I-ctwa Mokre.
- Zielony; Ruda Śląska – Żory. W OZT; Borowa Wieś – Bujaków – Góra św. Wawrzyńca – Orzesze – Zawisz – Gardawice – Koźle – Królówka – staw Baraniok – Woszczyce. W części środkowej i południowej szlak biegnie, w większości, lasami obrębu Kobiór.
- Żółty; Katowice – Rybnik. W OZT; Paniowy – Mokre – Kolonia Huta – Łaziska Górne – Stara Szklarnia – Zawisz – Zawada – Zazdrość. Na znacznej długości trasa przebiega lasami północnej części obrębu Kobiór.
- Brązowy; alternatywne połączenie Katowice – Rybnik, odgałęzienie od żółtego szlaku.
- Czerwony; połączenie powiatu mikołowskiego z Pszczyną i Żorami, odcinkami pokrywa się z innymi szlakami powiatu. W OZT; Ornontowice – Orzesze – Brada – Kopanina – Gostyń – Zgoń – Droga Branicka – szlak niebieski do Suszca, gdzie następuje połączenie z innymi trasami, m in. do Żor i Pszczyny. W LP trasa biegnie w części pn przez Las Bujakowski i Mokierski (I-ctwo Mokre), a w części pd przez Lasy Kobiórskie (I-ctwa Zgoń i Branica).
- Międzygminna ścieżka rowerowa Plessówka Pawłowice, Suszec, Kobiór – wspólna oś komunikacyjna gmin powiatu pszczyńskiego.

Oprócz ww szlaków istnieją liczne trasy autorskie opisywane w lokalnych przewodnikach turystycznych i informatorach, a oprócz tego lokalne trasy miejskie, np. w Tychach. Liczne są również szlaki łącznikowe, tu nie opisywane.

Ścieżki przyrodnicze i dydaktyczne

W ramach promocji miejscowości i regionu, a także podniesienia atrakcyjności turystycznej, tworzy się szlaki turystyczne specjalnego przeznaczenia, tj. prowadzone przez obszar na którym występuje koncentracja obiektów i zjawisk przyrodniczych: zbiorowisk roślinnych, starych drzewostanów i cennych gatunków, sukcesji, procesów geologicznych i geomorfologicznych, a także obiektów kultury materialnej, tak historycznych, jak i współczesnych: pomników, kapliczek, budowli przemysłowych i militarnych, śladów zagospodarowania rolniczego.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór, a także bezpośrednio na jego gruntach, istnieje kilka ścieżek o charakterze edukacyjnym. Mają one różny charakter, długość tras i szczegółowość opracowania. Poniżej przedstawiono podstawowe wiadomości o istniejących ścieżkach edukacyjnych.

- ścieżka na składowisku odpadów w Tychach – Urbanowicach; wtórne wykorzystanie odpadów, odzyskiwanie cennych składników, rekultywacja i zagospodarowanie zwałowiska. Ścieżka poza gruntami LP,
- ścieżka dydaktyczna w dolinie Gostynki – wokół użytku ekologicznego „Paprocany”. Leśnictwo Żwaków, oddz. 51, 52, 62, 63, 72,
- ścieżka dydaktyczna w Goczałkowicach Zdroju. Zbiorowiska wodne i bagienne stawów „Maćki”, „Zabrzeszczak” i starorzeczy Wisły, zbiorowiska leśne w oddz. 133, 134 leśnictwa Wola,
- grobla stawu Kopańskiego w Bieruniu – pozostałość po obwałowaniu stawu z XVII w, obecnie miejsce występowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt (np. brodziec samotny), oraz okazów starych dębów i grabów. Poza gruntami LP,
- Las Wierzysko i Góra św. Jana pod Łaziskami Górnymi; 15 stanowisk zbiorowisk roślinnych leśnych i nieleśnych, obiektów geomorfologicznych i kultury materialnej. Częściowo na gruntach LP – oddz. 374 leśnictwa Mokre,
- Dolina Brady; ścieżka doliną potoku Brada, na pd-wsch od Łazisk Górnych. Na trasie 12 stanowisk przyrody żywej i nieożywionej, a także obiektów kultury materialnej. Szlak poza gruntami LP, jedynie przechodzi wschodnim brzegiem lasu w oddz. 352, 355, 361 leśnictwa Mokre,
- Na Kamienicy; ścieżka w większości położona w kompleksie leśnym złożonym z oddziałów 48 i 49 leśnictwa Mokre. Opisano na niej 13 stanowisk dotyczących ekologii lasu, geomorfologii, geologii, miejsca rozrodu płazów, obszary przeobrażeń przemysłowych,
- w przygotowaniu ścieżka Na Kopaninie, na pd od Łazisk Górnych, w rejonie oddziałów 1, 2, 4, 5 obrębu Kobiór,
- ścieżka dydaktyczna w ramach Ośrodka Edukacji Ekologicznej „Pszczyńskie Żubry”, w Jankowicach,
- ścieżka dydaktyczna „Babczyzna Dolina” biegnąca fragmentem granicy rezerwatu oraz liniami i drogami w oddziałach 122, 123, 144, 145, m.in. obok łąki „Wybierka” i obok stawów na Korzeńcu.

W ostatnich latach rośnie zainteresowanie geoturystyką, tj. taką formą turystyki której celem jest zwrócenie uwagi na geologię i geomorfologię terenu. Przeciętny turysta nie dostrzega zwykle geologicznych właściwości terenu w którym przebywa, dotychczasowe przewodniki nie opisywały geologii zbyt szeroko, a zarazem przystępnie. Stąd pomysł tworzenia szlaków geoturystycznych. Mogą one pokrywać się z typowymi szlakami turystycznymi, ale zwykle geolog prowadzi trasy zgodnie z występowaniem ciekawostek geologicznych.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór nie ma zbyt wielu obszarów interesujących pod względem geologicznym. Interesującym obszarem jest Zrąb Mikołowski (rozd. 1.2.1.) który został opisany pod względem geoturystycznym w pracy dyplomowej pt „Atrakcje geoturystyczne Garbu Mikołowskiego”, wykonanej na Wydziale Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie. Projekt ścieżki geoturystycznej zawiera elementy zarówno geologiczne, geomorfologiczne, jak i kultury materialnej. Najważniejsze z nich to jak niżej:

- kamieniołomy i wapienniki na stoku Fiołkowej Góry eksploatowane od r. 1749 do lat 20-tych i 30-tych XX w. W warstwach skalnych obecne szczątki triasowej fauny morskiej,
- wyrobisko nieczynnej cegielni Emma w Mikołowie z odsłonięciami karbonu produktywnego – mułowce i iłowce z przewarstwieniami węgla,
- tarasy rzeczne w dolinie Promny, na pn od Mokrego,

○ pagóry denudacyjne po obu stronach doliny Promny, na pn od Fiołkowej Góry.
Te i inne obiekty mogą stanowić podstawę do wyznaczenia trasy geoturystycznej, co mogłoby uchronić niektóre z nich (kamieniołomy, wyrobiska) przed degradacją, lub całkowitym zniszczeniem.

Fot. Z. Ryś

2. Szczególne formy ochrony przyrody

Do szczególnych formy ochrony przyrody należą: rezerwaty przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, europejska sieć obszarów chronionych – Natura 2000, użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej oraz prawnie chronione gatunki flory i fauny.

2.1. Rezerwaty przyrody

Zgodnie z „Ustawą o ochronie przyrody” (Art. 13) Rezerwatem przyrody jest obszar obejmujący zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym ekosystemy, określone gatunki roślin i zwierząt, elementy przyrody nieożywionej, mające istotną wartość ze względów naukowych, przyrodniczych kulturowych bądź krajobrazowych.

Wokół rezerwatu przyrody może być utworzona otulina, zabezpieczająca jego obszar przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Rezerwaty przyrody charakteryzują się zróżnicowaniem ekosystemów. Podstawowym celem istnienia rezerwatów przyrody jest stworzenie szans przetrwania aktualnego bogactwa gatunków roślin i zwierząt poprzez ochronę różnorodności biocenoz oraz zawartego w organizmach tych gatunków materiału genetycznego. Rezerwaty stwarzają szansę zachowania dziko występujących gatunków roślin i zwierząt, łącznie z ich biotopami i siedliskami a jednocześnie zapewniają trwałe istnienie najszerszego wachlarza form geomorfologicznych i geologicznych, stanowiących o istocie naturalnego krajobrazu.

2.1.1. Rezerwaty istniejące

Na gruntach Nadleśnictwa Kobiór położone są dwa rezerwaty:

- „Babczyńska Dolina”,
- „Żubrowisko”.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa nie ma innych rezerwatów. Najbliżej położone to:

- „Rotuz”, zespół torfowisk tuż przy południowej granicy Jeziora Goczałkowickiego,
- „Las Murckowski” i „Ochojec”, ok.8 km na pn od Tych, w Nadleśnictwie Katowice.

1. Rezerwat „**Babczyńska Dolina**” położony jest w górnym biegu Korzeńca Południowego, w centrum Lasów Kobiórskich. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnych układów biocenotycznych charakterystycznych dla dolin rzecznych położonych w pobliżu wododziału Wisły i Odry, w zachodniej części Kotliny Oświęcimskiej (Zarz. RDOŚ w Katowicach z dn. 9.11.2011r.). W dokumentacji opisano dobrze zachowane zbiorowiska leśno – torfowiskowe ukształtowane pod wpływem wód stagnujących i wolnoprzepływowych, a także szereg rzadkich roślin naczyniowych, mszaków i wątrobowców. Stwierdzono tu występowanie 2 leśnych i 6 nieleśnych w pełni wykształconych zespołów roślinnych oraz jednego zbiorowiska, a mianowicie:

- *Juncetum macri* – zespół situ chudego,
- *Hottonietum palustris* – zespół okrzężnicy bagiennej,
- *Sparganietum minimi* – zespół jeżogłówki najmniejszej,
- zbiorowisko z *Juncus bulbosus* – jedno z pospolitszych zbiorowisk rezerwatu, z wodną odmianą situ drobnego,

- *Typhetum latifoliae* – zespół pałki szerokolistnej,
- *Caricetum rostratae* – szuwar z turzycą dzióbkwatą, główny zespół torfowiskowy,
- *Scirpetum silvatici* – zespół sitowia leśnego,
- *Sphagno squarrosi* – *Alnetum* – ols torfowcowy,
- *Calamagrostio villosae* – *Pinetum* – bór trzcinnikowy.

Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 130 gatunków roślin naczyniowych, w tym jedno z dwóch pszczyńskich stanowisk przytulii skalnej (*Galium saxatile*). Mszaki są reprezentowane przez 61 gatunków, a wątrobowce przez 20. Mszaki występują w czterech grupach: naziemne, epifityczne na drzewach żywych, na drewnie martwym i wodne. Najliczniejszą grupą są mchy naziemne, najmniej liczną – wodne. Najwięcej gatunków mszaków stwierdzono w olsie torfowcowym – 51, niewiele mniej – 43 w borze trzcinnikowym.

Siedliska rezerwatu zachowały się w postaci zbliżonej do naturalnej. Dotyczy to szczególnie drzewostanów olchowych na siedliskach właściwych dla olchy ponieważ nawet po całkowitym usunięciu pierwotnego drzewostanu odnowienie można było wykonać również olchą – bo inne gatunki nie przeżywały. Również do zachowania naturalności przyczyniło się pozostawienie koryta potoku w stanie naturalnym – bez regulacji. Ochroniono w ten sposób siedliska leżące w ścisłym korycie potoku przed degradacją, co stało się w środkowym i dolnym biegu Korzeńca, Gostyni i Pszczyńki, gdzie koryta zostały uregulowane, a taras niższy zamieniony na użytki zielone, obecnie często wtórnie zalesiany.

2. Rezerwat „**Żubrowisko**” położony jest w środkowej części kompleksu Lasów Pszczyńskich. Jest największym rezerwatem województwa śląskiego. Utworzony został z powodu istnienia na tym obszarze zamkniętej, zachowawczej hodowli żubrów linii pszczyńskiej. Obszar dzisiejszego rezerwatu był już w końcu XIX w. miejscem dokarmiania żubrów, a pierwsze zagrody hodowlane powstały już w latach 40-tych XX wieku (w czasie wojny). Obszar hodowli żubrów w obecnym kształcie powstawał od 1948 r. przez kolejne okresy gospodarcze, do obecnego kształtu. Obecnie jest jednym z lepszych ośrodków hodowli żubrów, tak pod względem zagospodarowania, jak i wyników hodowlanych.

Zbiorowiska roślinne, a także chronione gatunki roślin i zwierząt mają w rezerwacie znaczenie drugorzędne. Siedliska w większości zostały przekształcone, a drzewostany są wtórne, nieznanego pochodzenia. Przeważa wilgotny bór trzcinnikowy, fragmentami kontynentalny bór mieszany, śródładowy bór wilgotny, kontynentalny bór bagienny. Na niewielkich powierzchniach zachował się odwodniony ols porzeczkowy i kwaśna buczyna niżowa. Na zachowanych siedliskach bagiennych występuje kilka chronionych i regionalnie zagrożonych gatunków roślin: roszcizna okrągłolistna, bagno, borówka bagienna, wełnianka pochwowata, żurawina błotna. Stwierdzono ponadto szereg rzadkich gatunków mszaków i wątrobowców – niektóre mają jedyne stanowiska na Górnym Śląsku.

W granicach rezerwatu funkcjonuje wydzielona część o przeznaczeniu turystycznym i edukacyjnym. Odgraniczona część rezerwatu służy do zachowania pszczyńskiej linii żubrów, a jednocześnie pozwala na zwiedzanie zagrody i obserwację stada bez nadmiernego niepokojenia zwierząt. Ścieżka edukacyjna i zagroda pokazowa są związane z Ośrodkiem Edukacji Ekologicznej, otwartym w październiku 2006 r., położonym przy granicy rezerwatu.

Ogólną charakterystykę rezerwatów oraz możliwości realizacji celów ochrony przedstawiono poniżej w tabelach.

Z uwagi na wprowadzone przez PUL zmiany w opisach taksacyjnych i mapie, w stosunku do dokumentacji do planu ochrony rezerwatu „Babczyna Dolina” oraz „Żubrowisko”, zostanie sporządzony odrębny dokument dotyczący każdego rezerwatu, w którym zawarte zostanie wyjaśnienie zmian literowania, powierzchni wydzieleni i zmian zadań ochronnych. Dokumenty te zostaną przesłane do RDOŚ w Katowicach.

„Żubrowisko”

Nazwa Nr w rej. Wojew.	MP Nr rok	Oddz. Poddz. *	Gmina Leśnictwo	Rodzaj rezerwatu pod względem przedmiotu ochrony	Typ i podtyp pod względem		Powierzchnia wg		Zbiorowiska roślinne	Grupy zwierząt
					dominującego przedmiotu ochrony	głównego typu ekosystemu	MP	Stanu na 01.01.13		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Żubrowisko	MP nr 67 1996	48g, 49fg 50gh, 51cd 52cdf 53 b-k, 54 55 ghi 56 g-j, 57i-n 59pr, 60c-l 61-70 71i-o, 72-78 79abcgi, 80	Pszczyna Międzyrzecze Studzienice	Fn Faunistyczny	PFn ss Faunistyczny ssaków	EL lmn Leśny i borowy lasów mieszanych nizinnych	742,54	745,43 ***	grąd subkontynentalny kwaśna buczyna bagienny bór trzcinnikowy sosnowy bór bagienny kontynentalny bór mieszany ols torfowcowy **	-żubr hodowla zamknięta
Babczyna Dolina	Rozp. WŚ Nr 2/02 z 31 stycznia 2002r. Zarz.RDOŚ z dnia 9.XI.2011r.	122 ij, 123dfg 124 f-j, 125c-g 126 c-g, 147 a 148 a-c, 149 a-h	Suszec Pszczyna Radostowice Czarków	L Leśny	PFi zl, (zn) Fitocenotyczny zbiorowisk leśnych (i nieleśnych)	EL lmn Leśny i borowy lasów mieszanych nizinnych	76,25	77,69 ****	<i>Sphagno squarrosi -Alnetum Calamagrostio villosae</i> - <i>Pinetum</i> nieleśne, bagienne zbiorowiska przypotokowe	-

* - wg stanu na 01.01.2013, wykazy nie obejmują wydzieleni liniowych, nieliterowanych

** - zbiorowiska potencjalne

*** - zmiana powierzchni wynika z dostosowania granic do rzeczywistego przebiegu ogrodzenia rezerwatu, zmiana w związku z utworzeniem Ośrodka Edukacji Ekologicznej, przyłączenia drzewostanu dębowego w oddz. 79, niesłusznie pominiętego we wniosku założycielskim oraz z dostosowania do ewidencji powszechnej

**** - zmiana powierzchni wynika z dostosowania do ewidencji gruntów, dostosowania mapy do rzeczywistego przebiegu granicyw oddz. 126(korekta przebiegu drogi),skorygowanie przebiegu obiektów liniowych

Możliwości realizacji celów ochrony

Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
						dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Żubrowisko	Żubr <i>Bison bonasus</i>	<p>Cel zasadniczy: Utrzymanie ze względów społecznych i naukowych populacji zagrożonego gatunku w warunkach półwolnej hodowli, w środowisku zbliżonym do naturalnego.</p> <p>Cel drugorzędny: Utrzymanie i polepszenie warunków środowiskowych doprowadzenie do naturalności ekosystemu, a w konsekwencji do jego stabilizacji</p>	<p>Procesy biologiczne zachodzące w izolowanej populacji - stadzie żubrów, objęte są kontrolą hodowlaną i weterynaryjną przez stałą obserwację, żywienie, ingerencję farmakologiczną, kontrolowanie rozrodu.</p> <p>Dynamika środowiska leśnego podlega ingerencji hodowlanej ze względu na sztuczne i zapewne obce pochodzenie większości d-stanów, a także nieprawidłowy skład gatunkowy. Do naturalnych procesów pozostawia się tymczasem ściśle określone obszary lasu nie wymagające ingerencji z różnych przyczyn – ok.33% pow. leśnej zalesionej</p>	<p>Zagrożenia dotyczące stada żubrów wynikają z ograniczonej puli genowej, chowu wsobnego, a w konsekwencji niższej odporności. Zagrożenia zewnętrzne: możliwość zawleczenia infekcji przez ludzi i zwierzęta domowe, niepokojenie stada.</p> <p>Zagrożenia dotyczące środowiska leśnego wynikają z monokulturowości - ok. 80% pow. leś. to monokultury sosnowe w bardzo wysokim wieku średnim i maksymalnym. Zwiększa to możliwość utraty stabilności, a nieprawidłowy skład runa: trzcinnik, turzyca, trzęślica, zwiększają zagrożenie pożarowe. Presja budowlana.</p>	Dotychczasowe uwarunkowania prawne i zalecenia ochronne w pełni umożliwiają ochronę stada żubrów i zachowanie ich środowiska	<p>Hodowla stada żubrów zgodna z dotychczasowymi zaleceniami i doświadczeniem.</p> <p>Czynności ochronne na pow. leśnej zgodne z ogólnymi zaleceniami Planu Urządzenia Lasu na lata 2003 – 2012 uzgadniane z RDOŚ w Katowicach.</p> <p>Czynności na powierzchni nieleśnej i w infrastrukturze wg aktualnych potrzeb.</p>	<p>Kontynuacja jak dotychczas</p> <p>Wykorzystanie zasad gospodarowania w rezerwacie opracowanych w 2006r po aktualizacji zgodnej z Planem Urządzenia Lasu na lata 2013 - 2022 i po zatwierdzeniu przez RDOŚ.</p>	Opracowanie pt „Zasady prowadzenia gospodarki leśnej z uwzględnieniem udostępnienia turystycznego w rezerwacie przyrody Żubrowisko, pod kątem dostosowania do potrzeb bytowych populacji żubra” z roku 2006, nie został dotychczas zatwierdzony

Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
						dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Babczyna Dolina	Zespół dobrze zachowanych leśno – torfowiskowych zbiorowisk roślinnych, wzdłuż koryta naturalnego nizinnego potoku	Zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych naturalnych układów biocenotycznych, charakterystycznych dla dolin rzecznych w pobliżu wododziału Wisły i Odry, w zachodniej części Kotliny Oświęcimskiej, a także rzadkich gatunków mszaków, wątrobowców i roślin naczyniowych	Typowe procesy właściwe dla dynamiki ekologicznej d-stanów przeważnie niskich i średnich klas wieku	Ogólne zagrożenia biotyczne i abiotyczne dotyczą całego kompleksu leśnego, są to: wiatry huraganowe, szadź i okiść, gradacje szkodliwych owadów, pożary. Nie wystąpiły dotąd na obszarze rezerwatu w szkodliwych rozmiarach. Niewątpliwie stale występuje szkodliwy wpływ imisji przemysłowych gazowych i pyłowych. W przyszłości może nabrać znaczenia wpływ lejów depresyjnych związanych z wydobyciem węgla. Bezpośrednio rezerwatu dotyczy szkodnictwo leśne i niekontrolowana penetracja wnętrza rezerwatu, a co za tym idzie zawlekanie gatunków synantropijnych i obcych, niszczenie roślinności, gniazd ptaków itp. Ekspansja turzycy drżączkowatej,	Nie ma przeszkód formalnych i merytorycznych uniemożliwiających realizację celów ochrony	Zachowawcza	Kontynuacja metod dotychczasowych. Proponuje się wprowadzenie elementów ochrony czynnej – wykaszanie łąk, ograniczanie zarastania łąk przez roślinność drzewiastą.	Ochrona zachowawcza nie wyklucza ingerencji w celu zapewnienia bezpieczeństwa na granicznych trasach komunikacyjnych i w przypadku pożaru. Rezerwat nie posiada ważnego Planu ochrony

Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celu ochrony	Metody ochrony		Uwagi
						dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
				zarastanie łąk nadrzecznych i małąk przez gatunki drzewiaste.				

Wskazania gospodarcze proponowane dla rezerwatów na dzień 01.01.2013 r.

Wskazania gospodarcze w projekcie PUL na 01.01.2013	Zadania ochronne opisane w POP na 01.01.2013 r.
Rezerwat „Żubrowisko”	
Szczegółowe zadania gospodarcze zostały zamieszczone w opisach taksacyjnych wydzieleń. Łącznie dla całego rezerwatu zaprojektowano:	1. Utrzymanie stabilności oraz składu gatunkowego upraw i młodników poprzez zabiegi pielęgnacyjne (piel., CW, CP).
Cięcia rębne (powierzchnia manipulacyjna) I b – 4,83 ha; 1143 m ³ brutto IV d – 105,26 ha; 7974 m ³ brutto TW – 128,18 ha TP – 110,73 ha Zabiegi agrotechniczne – 51,26 ha Odnowienia zrębów zaległych i projektowanych - 11,13 ha Odnowienia pod osłoną – 32,71 ha Poprawki i uzupełnienia – 2,18 ha Pielęgnacje gleby – 22,45 ha CW – 30,68 ha CP – 61,46 ha Bez wskazań gospodarczych – 281,74 ha	2. W większości drzewostanów głównym zadaniem ochronnym jest zachowanie trwałości drzewostanu. Zadanie to będzie realizowane poprzez: a) pozostawienie części drzewostanów bez ingerencji (drzewostany stabilne, zróżnicowane drzewostany naturalnego pochodzenia), b) prowadzenie cięć pielęgnacyjnych (CP, TW, TP). 3. W części drzewostanów zachowanie trwałości uwarunkowane jest zainicjowaniem przebudowy. Będzie to realizowane poprzez: a) trzebieże przebudowujące oraz wyprzedzające wprowadzenie podsadzeń b) przebudowę drzewostanów za pomocą cięć rębnych. 4. Dla nieleśnych obszarów bytowania żubrów głównym zadaniem jest utrzymanie ich właściwego stanu (w przypadku łąk – utrzymanie ich produktywności) 5. Odstrzał zwierzyny płowej 6. Utrzymanie sprawności urządzeń hodowlanych: paśników, magazynów, stanowisk karmowych, budynków, ujęć wody. 7. Utrzymywanie właściwego stanu infrastruktury: drogi, ogrodzenia. 8. Utrzymywanie funkcjonalności linii i rowów.
Rezerwat „Babczyna Dolina”	
Bez wskazań	Ścisła ochrona zbiorowisk błotnych i wodnych w dolinie Korzeńca: 123f, 124h, 125d, 126f, 148b. 1. Całkowite zaniechanie bezpośredniej ingerencji w stan ekosystemów leśnych oraz w przebieg procesów przyrodniczych na obszarze objętym ochroną 2. Wprowadzenie elementów ochrony czynnej na łąkach i wzdłuż brzegów Korzeńca – wykaszanie, ograniczanie zarastania zbiorowisk łąkowych torfowiskowych przez turzycę drżączkowatą i rośliny drzewiaste. Zbliżone do naturalnych ekosystemy leśne pozostałej części rezerwatu: 1. Utrzymanie i konserwacja tablic informacyjnych. 2. Ustawienie tablicy informacyjnej w oddziale 149 h. 3. Udrażnianie (poprzez usuwanie drzew zawieszonych i powalonych) szlaków turystycznych i ścieżki dydaktycznej. 4. Usuwanie drzew zawieszonych i powalonych z dróg leśnych i linii energetycznych. 5. Zabezpieczenie przed niepożądanym ruchem kołowym i konnym. 6. Utrzymanie i konserwacja przepustu w oddziale 148/149 do celów transportowych i ppoż. 7. Utrzymanie i konserwacja ścieżki dydaktycznej do celów turystycznych i edukacyjnych. 8. Utrzymanie i konserwacja miejsca biwakowania i postoju pojazdów. 9. Prowadzenie nadzoru przez służbę leśną.

2.1.2. Rezerваты projektowane i proponowane

W Nadleśnictwie Kobiór w chwili obecnej nie ma rezerwatów projektowanych, tj. odrębnych obiektów, posiadających dokumentację przyrodniczą, stanowiącą formalną podstawę do rozpatrzenia wniosku o utworzenie rezerwatu.

Nie ma również nowych propozycji obszarów wymagających ochrony rezerwatowej.

2.2. Parki krajobrazowe

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe, a celem jego utworzenia jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnianie tych wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania tzn. łączenia funkcji ochronnych z gospodarczymi. Obszar parku obejmuje naturalne lub mało przez człowieka przekształcone ekosystemy (lasy, zarośla, murawy, pola uprawne) razem ze znajdującymi się tutaj zabytkami kultury materialnej. Tak więc przedmiotem ochrony jest harmonijnie przenikające się środowisko przyrodnicze i kulturowe.

Grunty rolne, leśne i inne nieruchomości znajdujące się w granicach parku krajobrazowego pozostawia się w gospodarczym wykorzystaniu. Na terenie Lasów Państwowych znajdujących się w granicach parku krajobrazowego zadania w zakresie ochrony przyrody wykonuje samodzielnie miejscowy nadleśniczy, zgodnie z planem ochrony parku krajobrazowego uwzględnionym w operacie urządzenia lasu.

W granicach Nadleśnictwa Kobiór znajdują się skrajne, wschodnie fragmenty Parku Krajobrazowego o nazwie „Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich”. Są to oddziały: 392 – 397, 399 – 404, 409 – 411, 444 – 446, 457 – 459, 466 – 468, 469 – 472, 490 – 495, 508 – 513, 544 b, c, d, 545 – 549, 560 - 563 o łącznej powierzchni 1080,74 ha.

Park został powołany Rozporządzeniem Wojewody Katowickiego nr 181/93, z dnia 23 listopada 1993 r. Ogólna powierzchnia wynosi 494 km², a otulin 141 km². Większość powierzchni parku obejmuje obszar zagospodarowywany przez Cystersów od roku 1253 do 1810, tj. ponad 5 wieków. Cystersi osiedlili się w terenie bardzo słabo zasiedlonym i zagospodarowanym, gdzie mogli zrealizować od podstaw przemyślaną koncepcję osadniczą. Wszystko wskazuje na to, że koncepcje gospodarcze i organizacyjne opierały się na pewnej wiedzy, dziś powiedzielibyśmy – ekologicznej. Gospodarka Cystersów do połowy XVII w nie przekraczała naturalnych zdolności regeneracyjnych tego obszaru, dopiero później, w wyniku zwiększonych zobowiązań wobec państwa uległa intensyfikacji. Mimo wszystko zarówno Cystersi, jak i po kasacji zakonu ich następcy (księżęta raciborscy) oparli się żądaniom zwiększenia wydajności gospodarczej kosztem środowiska i m.in. nie dopuścili do istotnego zmniejszenia powierzchni leśnej. Opracowane przez Cystersów struktury gospodarcze – rolne i leśne, funkcjonują w zasadzie do dziś. Prowadzona na tym obszarze zrównoważona gospodarka leśna, rolna i wodna doprowadziła do powstania środowisk znacznie bogatszych gatunkowo niż środowiska wyjściowe. Obecnie ocenia się, że na terenie Parku występuje 46 gatunków ssaków, 15 płazów, 6 gadów, 249 ptaków, kilkaset gatunków bezkręgowców. Stwierdzono tu ok. 40 zbiorowisk roślinnych leśnych i nieleśnych, a także 45 gatunków roślin chronionych.

2.2.1. Parki krajobrazowe projektowane

W starostwie pszczyńskim złożona jest propozycja utworzenia Pszczyńskiego Parku Krajobrazowego, który obejmowałby Lasy Pszczyńskie i Kobiórskie, dolinę Pszczyńki od Mizerowa do parku pałacowego w Pszczynie, i dolinę Wisły ze zbiornikiem Goczałkowickim wraz z kompleksem stawów. Geneza tego projektu sięga lat 90-tych XX w., i chociaż projekt nie jest aktualizowany, i nie wszczyna się procedury zatwierdzającej, to jednak starostwo ciągle nie rezygnuje z jego realizacji.

2.3. Użytki ekologiczne

Zgodnie z Art. 42 Ustawy o ochronie przyrody, użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mające znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, takie jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne „oczka wodne”, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzeczka, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, itp.

Do użytków ekologicznych mogą być również zaliczone zdewastowane łąki, pastwiska, stawy, które nie mają dużego znaczenia gospodarczego, mają jednak szczególne wartości przyrodnicze. Poszczególne rodzaje nieużytków, jak też zdewastowane ekosystemy często wyróżniają się rzadkimi zespołami roślinnymi oraz gatunkami flory i fauny. Mają one więc wybitne znaczenie w zachowaniu różnorodności biologicznej. Procedura uznania za użytek ekologiczny następuje w drodze rozporządzenia wojewody, lub uchwały rady gminy.

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór istnieją 4 użytki ekologiczne, z których jeden leży ściśle na gruntach Nadleśnictwa:

- „Paprocań”; łąkowo – wodno – torfowiskowy, w całości na gruntach LP,
- „Mały Lasek”; przesuszone torfowiska na gruntach miasta Tychy,
- „Stawy Jedlina”; kompleks stawów i podmokłych łąk w gminie Bojszowy,
- „Zapadź”; torfowisko w gminie Miedźna.

„Paprocań” – zespół zarastających stawów, bagien i podmokłych łąk, ze stanowiskami rzadkich gatunków roślin bagiennych i wodnych. Powołany został Rozporządzeniem nr 7/2003 Wojewody Śląskiego z 17.06.2003 r (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 55/03, poz. 1689). Obszar ten jest ważnym obszarem łąkowym i żerowiskowym ptaków wodno – błotnych, licznych płazów, częścią terytorium wydry, a także tarliskiem niektórych gatunków ryb. Z gatunków chronionych wymienia się tu: grzybienie białe i grąźel żółty (oba objęte ochroną częściową), jest to także obszar występowania rosiczki, orzecha wodnego, bagna, storczyków i innych roślin związanych ze środowiskiem bagiennym i wodnym. Użytek położony jest w obrębie Tychy, leśnictwie Żwaków i obejmuje wydzielenia nieleśne jak niżej:

- 51 c – 3,52 ha,
- 51 i – 1,73 ha,
- 62 b – 1,86 ha,
- 62 c – 11,53 ha,
- 63 a – 0,42 ha.

Łącznie użytek zajmuje 19,06 ha gruntów określanych w ewidencji jako wody stojące (E-Ws), nieużytki (E-N) i łąki (E-Ł). Jednak na gruncie rozgraniczenie tych użytków, ze względu na postępującą sukcesję, jest praktycznie niemożliwe.

W roku 2012 Nadleśnictwo otrzymało ekspertyzę przyrodniczą wraz z zaleceniami ochronnymi dla części użytku, mianowicie łąki 51 c. Zakładają one ekstensywne użytkowanie kośne i pastwiskowe wg warunków jak niżej.

- koszenie od 15 VI do 30 IX, nie więcej niż 2 razy w roku, wys. 5 – 15 cm,
- pozostawienie 5 – 10% powierzchni niekoszonej, co roku w innym miejscu,
- usunięcie biomasy najdalej 2 tygodnie po skoszeniu,
- zakaz koszenia okrężnego, od zewnątrz do środka,
- dopuszczalny wypas od 21 VII do 15 X, przy obsadzie zwierząt nie większej niż 1 DJP/ha – w praktyce 3 – 4 krowy, w przypadku zalewów nie wcześniej niż 2 tygodnie po zejściu wód,
- zakaz stosowania nawożenia azotowego w dawce powyżej 60 kg/ha/rok.

Zaleca się wycięcie istniejących zadrzewień i zakrzewień w pn-zach i pd części łąki.

„Mały Lasek” – lokalne obniżenie terenu z pozostałością zdegradowanego torfowiska i innej roślinności, położone między Jeziorem Paprocańskim, a osiedlem mieszkaniowym Z1 miasta Tychy. Powołany został Uchwałą nr 0150/XVIII/398/04 Rady Miasta Tychy z dnia 25.03.2004 (Dz. Urz. Woj. Śl.nr 56/04, poz. 1793). Całkowita powierzchnia wynosi 0,8837 ha. Powołany w celu ochrony stanowisk roszarki okrągłolistnej i widłaka torfowego, a także miejsc rozrodu 3 gatunków traszek, 3 gatunków ropuch, 5 gatunków żab. Stwierdzono tu występowanie 9 gatunków gadów i 33 gatunków ptaków. Obiekt ten został prawdopodobnie zniszczony w wyniku „porządkowania terenu” w roku 2009.

„Stawy Jedlina” – kompleks nie użytkowanych stawów i podmokłych łąk na terenie gminy Bojszowy, o powierzchni 42,18 ha, będących miejscem lęgowym rzadkich i ustępujących gatunków ptaków, a także miejscem bytowania i rozrodu płazów, i innych zwierząt. Użytek powołany Zarządzeniem nr 60/2004 Wojewody Śląskiego z 08.09.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 90/2004, poz. 2530).

„Zapadź” – torfowisko ze stanowiskami regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin, położone w gminie Miedźna, o powierzchni 22,86 ha. Użytek powołany Rozporządzeniem nr 58/2004 Wojewody Śląskiego z 08.09.2004 r. (Dz. Urz. Woj. Śl. nr 90/2004, poz. 2528). Jest to prawdopodobnie stare wyrobisko po eksploatacji glin lub ilów, na którym, ze względu na nieprzepuszczalność podłoża, nastąpiło stagnowanie wody i uruchomienie procesów torfotwórczych. Występują tu gatunki roślin zagrożonych na terenie Górnego Śląska: siedmiopalecznik błotny, wąkrotka zwyczajna, czermień błotna, tojeść bukietowa, bobrek trójlistkowy, rzęśl sp., salwinia, żabiściek pływający, a oprócz tego szereg gatunków wodnych i bagiennych bardziej pospolitych. Obszar użytku jest stosunkowo niewielki, ale jednak stanowi cenną ostoję szeregu gatunków ptaków. Występuje tu: bąk, bączek (oba gatunki o randze europejskiej), czapla purpurowa, błotniak stawowy, kropiatka, rybitwa rzeczna, czarna i białowasa, zimorodek, derkacz, dubelt i inne.

2.4. Europejska sieć obszarów chronionych – Natura 2000

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 r. w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też

typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla 9 regionów biogeograficznych (tj. alpejskiego, atlantyckiego, borealnego, kontynentalnego, panońskiego, makaronezyjskiego, śródziemnomorskiego, stepowego i czarnomorskiego). W Polsce występują 2 regiony: kontynentalny (96 % powierzchni kraju) i alpejski (4 % powierzchni kraju). Dla każdego kraju określa się listę referencyjną siedlisk przyrodniczych i gatunków, dla których należy utworzyć obszary Natura 2000 w podziale na regiony biogeograficzne.

Podstawą prawną tworzenia sieci Natura 2000 jest dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 roku w sprawie ochrony dzikich ptaków i dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Polskie prawo w tym zakresie zostało zintegrowane z prawem europejskim w Ustawie o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. Od tej pory tworzone są w Polsce obszary chronione sieci Natura 2000.

Sieć Natura 2000 tworzą dwa typy obszarów: obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) oraz specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO).

W granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór znajdują się trzy obszary chronione sieci Natura 2000. Są to dwa obszary ochrony ptaków i jeden ochrony siedlisk:

PLB240001 – „Dolina Górnej Wisły”; obszar specjalnej ochrony ptaków, obejmujący w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Jezioro Goczałkowickie i niewielki obszar na północ i wschód od niego, w tym oddziały 133 i 134 obrębu Pszczyna o łącznej powierzchni 58,08 ha. Większość obszaru ostoi położona jest poza zasięgiem terytorialnym Nadleśnictwa – na południe od koryta Wisły i Jeziora Goczałkowickiego. Całkowita powierzchnia ostoi wynosi 24740 ha.

Obszar ten zatwierdzony został jako OSO w listopadzie 2004 r. (Rozp. Min. Środ. z dnia 21 lipca 2004 r. Dz. U. 2004, nr 229, poz. 2313, z 21 października 2004 r.).

Występuje tu co najmniej 29 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej (w tym wszystkie gatunki czapli) i 8 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Lęgi odbywa tu co najmniej 1% populacji krajowej 19 gatunków z załącznika I. Jest to ważny korytarz ekologiczny i szlak migracyjny ptaków.

Ptaki wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG będące przedmiotem ochrony

Kod gatunku	Nazwa	Status ochronny	Lokalizacja w Nadleśnictwie
A022	<i>Ixobrychus minutus</i> – bączek	C, PCK	-
A023	<i>Nycticorax nycticorax</i> – ślepowron	C, PCK	-
A029	<i>Ardea purpurea</i> – czapla purpurowa	C, PCK	-
A176	<i>Larus melanocephalus</i> – mewa czarnogłowa	C	-
A196	<i>Chlidonias hybrida</i> – rybitwa białowąsa	C, PCK	-
A197	<i>Chlidonias niger</i> – rybitwa czarna	C	-
A193	<i>Sterna hirundo</i> – rybitwa rzeczna	C	-
A321	<i>Ficedula albicollis</i> – muchołówka białoszaja	C	-

C – ochrona ścisła wg Rozporz. MŚ z 2011 r

PCK – gatunek z Polskiej Czerwonej Księgi

PLB120009 – „Stawy w Brzeszczach”; obszar specjalnej ochrony ptaków ciągnący się nieregularnie po obu stronach Wisły, od Dankowic w gminie Wilamowice do Nowego Bierunia. Ostoja obejmuje ciąg stawów położonych wzdłuż koryta Wisły, oraz grunty przyległe. Szczególnie rozbudowany jest system stawów na północ od Brzeszczy, po wschodniej stronie Wisły. W granicach ostoi znajdują się jedynie oderwane fragmenty

gruntów Nadleśnictwa. Są to wydzielania k – s oddziału 194 obrębu Tychy, o łącznej powierzchni 2,96 ha – łąki i sukcesje, oraz wydzielania l (część), m, n oddziału 128 obrębu Pszczyna, o łącznej powierzchni 2,31 – leśne enklawy śródpolne. Całkowita powierzchnia ostoi wynosi 3066 ha, z czego mniej niż połowa położona jest po zachodniej stronie Wisły w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór.

Obszar ten został zatwierdzony jako OSO w lutym 2011 r. (Rozp. Min. Środ. z dnia 12 stycznia 2011 r. Dz. U. 2011, nr 25, poz. 133, z 4 lutego 2011 r.).

Występuje tu co najmniej 14 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i 5 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Łęgi odbywa tu co najmniej 1% populacji krajowej 9 gatunków z załącznika I. Jest to ważny korytarz ekologiczny i szlak migracyjny ptaków.

Ptaki wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG będące przedmiotem ochrony

Kod gatunku	Nazwa	Status ochronny	Lokalizacja w Nadleśnictwie
A022	<i>Ixobrychus minutus</i> – bączek	C, PCK	-
A023	<i>Nycticorax nycticorax</i> – ślepowron	C, PCK	-
A176	<i>Larus melanocephalus</i> – mewa czarnogłowa	C	-
A196	<i>Chlidonias hybrida</i> – rybitwa białowąsa	C, PCK	-

PLH240039 – „Zbiornik Goczalkowicki – Ujście Wisły i Bajerki”; specjalny obszar ochrony siedlisk obejmujący południowo – zachodnią połowę zbiornika i wąski pas przybrzeżny. Większość obszaru należy do zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa, ale nie występują tu żadne jego grunty. Całkowita powierzchnia ostoi wynosi 1650 ha, z czego ponad 80% powierzchni to wody i bagna. Jest to obszar występowania gatunków zwierząt związanych ze środowiskiem wodnym i wodno-ładowym, wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Utrzymuje się tu stabilna populacja piskorza, 3-4 rodzin wydry, kumak nizinny, traszka grzebieniasta. Prawdopodobnie istnieje tu również populacja żółwia błotnego nieznannej wielkości. Cennym elementem ostoi są wodne fitocenozy salwinii pływającej i żabiścieku pływającego, a także łąki wierzbowe i zbiorowiska szuwarowe. Obszar ostoi jest również ważnym miejscem lęgowym i żerowiskowym szeregu gatunków ptaków związanych ze środowiskiem wodnym i nadwodnym – jest częścią ostoi ptasiej „Dolina Górnej Wisły”.

Siedliska wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotem ochrony

Kod siedliska	Nazwa	Ranga	Powierzchnia orientacyjna [ha]
3150	Starorzecza i naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne ze zw. <i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>	-	16

Ptaki wymienione w Załączniku I Dyrektywy Rady 79/409/EWG będące przedmiotem ochrony

Kod gatunku	Nazwa	Status ochronny	Lokalizacja w Nadleśnictwie
A081	<i>Circus aeruginosus</i> – błotniak stawowy	C	-

Inne gatunki zwierząt wymienione w Załączniku II Dyrektywy Rady 92/43/EWG będące przedmiotem ochrony

Kod	Nazwa	Status ochronny	Lokalizacja w Nadleśnictwie
1355	<i>Lutra lutra</i> – wydra	Cz	-
1188	<i>Bombina bombina</i> – kumak nizinny	C, II	-
1145	<i>Misgurnus fossilus</i> – piskorz	C, PCK	-

II – Załącznik II Dyrektywy siedliskowej

Tabela XXII. Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach Nadleśnictwa

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia w SDF	Lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na przedmioty ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z wymaganiami przedmiotu ochrony
1. OSO Dolina Górnej Wisły – PLB240001					
1.	Bączek A022, C				
2.	Ślepowron A023, A				
3.	Czapla purpurowa A029, C				
4.	Mewa czarnogłowa A176, B				
5.	Rybitwa rzeczna A193, B				
6.	Rybitwa białowąsa A196, A				
7.	Rybitwa czarna A197, B				
8.	Mucholówka białoszyja A321, C	Oddziały 133, 134 obrębu Pszczyna mogą być częścią ostoi, ale nie jest to potwierdzone	1. Obecność starych d-stanów liściastych, a szczególnie starych dziuplastych drzew żywych, obumierających i martwych o miękkim drewnie – Os, Lp, Brz, Ol. 2. Rozmieszczanie właściwych typów skrzynek lęgowych wg wskazówek ornitologów	1. Uprzątnięcie starych drzewostanów liściastych, szczególnie rębniami zupełnymi. 2. Usuwanie drzew dziuplastych w ramach utrzymywania właściwego stanu sanitarnego lasu. 2. Wykonywanie cięć pielęgnacyjnych w okresie lęgowym. Wymienione czynności ograniczają możliwości lęgowe gatunku, a w szczególnych przypadkach powodują zniszczenie zniesień i lęgów.	1. Wyznaczenie i ochrona drzew biocenotycznych. 2. Ograniczenie stosowania zrębów zupełnych oraz stosowanie możliwie małej wielkości działek zrębowych. 3. Stosowanie w miarę możliwości cięć rębnych i pielęgnacyjnych poza okresem lęgowym, a niezależnie od tego wcześniejsze rozpoznanie terenu pod względem ornitologicznym i wyznaczenie do

Lp.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia w SDF	Lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na przedmioty ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z wymaganiami przedmiotu ochrony
					pozostawienia drzew biocenotycznych, lub grup drzew nie podlegających uprzętnięciu. 4. Rozmieszczanie i kontrola właściwych skrzynek lęgowych.
2. OSO Stawy w Brzeszczach – PLB120009					
1.	Bączek A022, C				
2.	Ślepowron A023, A				
3.	Mewa czarnogłowa A176, B				
4.	Rybitwa białowąsa A196, A				
3. SOO Zbiornik Goczałkowicki i Ujście Bajerki – PLH240039, poza gruntami LP					
1.	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne z Nympheion i Potamion 3150, C				
2.	Wydra 1355, C				
3.	Kumak nizinny 1188. B				
4.	Piskorz 1145, B				

2.5. Pomniki przyrody

Pomniki przyrody to forma ochrony indywidualnej, która zgodnie z „Ustawą o ochronie przyrody” (Art. 40) obejmuje pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów. Zaliczamy do nich sędziwe i okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, grupy drzew, aleje, źródła, wodospady, skałki, jary, głązy narzutowe i inne. Na terenie Nadleśnictwa Kobiór zinwentaryzowano 17 drzew - pomników przyrody, z czego 2 są martwe, ale jeszcze nie wycofane z ewidencji. Informacje te zostały zweryfikowane podczas prac urzędniowych w r. 2011.

Wykaz pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa.

Lp.	Obręb Oddział	Leśnictwo Gmina	Gatunek wiek	Rozmiary [cm/m]	Zarządzenie	Nr ewid.	Uwagi
1	Kobiór 221 r	Radostowice Pszczyna	Db 290	160/27	Orzeczenie nr 00097 PWRN LO 13b/22/56	-	obok osady leśnictwa
2	Kobiór 349 c	Mokre Łaziska Górne	Bk 150 2 szt	80/30	Uchwała nr 376/XL/93	-	
3	Kobiór 360 p	Mokre Orzesze	Wz 190 (górski)	166/32	Dec. nr 296 PWRN w Katowicach z 29.07.1966 Nr RK.op.34/66 zm. Rozp. nr 58/05 Woj. Śl. z 08.11.2005	-	
4	Kobiór 374 m	Mokre Łaziska Górne	Bk 145	121/32	Uchwała nr XXXI/215/ 2000 RM Łaziska Górne z 24.10.2000 r.	-	Las Wierzysko
5	Tychy 45 a	Wyry Wyry	Db 350	176/24	Dec. nr 274 PWRN w Katowicach z 30.08.1963 Nr RL-OP-b. 34/63	131/2	
6	Tychy 110 j	Świerczyniec Bojszowy	Lp 160		Dec. nr 274 PWRN w Katowicach z 30.08.1963 Nr RL-OP-b. 35/63	132/2	w zarzą- dzeniu błędnie wpisano dęba
7	Tychy 168 g	Świerczyniec Bieruń	Lp 230 2 szt	140/30	Dec. Wojewody Katow. RL-VII-7140/20/81 RL-VII-7140/21/81	249/1 250/1	
8	Pszczyna 44 c	Studzienice Pszczyna	Db 220 3 szt	145/28		-	
9	Pszczyna 81 c	Międzyrzecze Bojszowy	Db 270	150/24	Dec. PWRN OP b/8/61. 29.04.1961	86/2	
10	Pszczyna 81 g	Międzyrzecze Bojszowy	Db 320 3 szt	160/24	Dec. PWRN OP b/3/61. 29.05.1961	85/2	obecnie 2 martwe
11	Pszczyna 154A h	Pawłowice Pszczyna	Db 220	185/32	Orzecz. nr 00155 PWRN w Katowicach z 23.10.58 Nr LO. 13b/38/58	71/2	

W związku z błędnym zapisem w decyzji powołującej pomnik przyrody w oddz. 110 j Obr. Tychy (zamiast lipy wpisano dęba) Nadleśnictwo Kobiór wystąpi ze stosowym wnioskiem do Rady Miasta Tychy o skorygowanie błędu.

Oprócz ww. drzew pomnikowych na terenie Nadleśnictwa objęto tą formą ochrony 2 głazy narzutowe, oba leżące na terenie rezerwatu „Żubrowisko”:

- głaz przy drodze w 53 d, średnicy ok. 170 cm, postawiony na pamiątkę postrzelenia księcia podczas polowania
- głaz w 75 f, średnicy 280 cm i wysokości 2 m, sprowadzony z okolic Wrocławia przed I wojną światową na pamiątkę polowania cesarza Wilhelma I. Napis został zniszczony w początku lat 50-tych.

Oba głazy zostały uznane za pomniki przyrody Orzeczeniem nr 207, o uznaniu za pomniki przyrody PWRN z dnia 29.04.1961 r. Nr OP-b/9/61.

W granicach zasięgu terytorialnego istnieje znaczna liczba obiektów uznanych za pomniki przyrody, powołanych przez instytucje administracji publicznej różnego stopnia. Są to w większości drzewa (pojedyncze, grupy, aleje), ale także głazy, źródła, skały, obszary występowania roślinności zielnej i inne. Poza Lasami Państwowymi status pomnika przyrody nadawany jest często gatunkom typowo ozdobnym (perełkowiec, katalpa), krótkowiecznym (wierzby, topole zadrzewieniowe), okazom o przeciętnych rozmiarach, a nawet krzewiastym.

Glaz – pomnik przyrody w oddziale 75 f.

2.6. Ochrona gatunkowa

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej.

Rosiczka okrągłolistna

2.6.1. Prawnie chronione i rzadkie gatunki roślin

Szata roślinna Nadleśnictwa Kobiór nie jest jednorodna, chociaż silnie ujednolicona przez trwającą od przełomu XVIII i XIX w. intensywną gospodarkę leśną nastawioną na szybką i wysoką produkcję określonych gatunków i sortymentów; w tym przypadku głównie sosny, częściowo świerka. Przy pozyskaniu nie zawsze brano pod uwagę biologiczną dojrzałość drzewostanów, istotny był rodzaj sortymentu. Taki sposób gospodarowania w połączeniu z maksymalnym udostępnieniem lasu, doprowadził do całkowitej zmiany składu gatunkowego drzewostanów, a w następstwie zbiorowisk roślinnych. Szczególnie widoczne jest to na Równinie Pszczyńskiej gdzie znajduje się 80% lasów Nadleśnictwa. Podłoże jest tu sandrowe, niezbyt zasobne, ale jednak większość tego obszaru potencjalnie należy zaliczyć do grądów, dąbrów i kwaśnych buczyn. Obecnie miejsce wielogatunkowego runa zajmują łąnowo występujące: turzycza drzączkowata, trzęślice (modra i trzciniowata), trzcinnik owłosiony, orlica. Ta ostatnia niekiedy tworzy zwarte łąny ponad dwumetrowej wysokości. Podobnie wyglądają sośniny położone w części wyżynnej Nadleśnictwa, jak i w dolinie Wisły – na żyzniejszych siedliskach znaczny udział mogą mieć jeżyny. Z dawnego runa można spotkać gdzieś: zawilca gajowego i żółtego, pojedyncze trędowniki, czosnek niedźwiedzi (np. Kobiór oddz. 101), wawrzynek wilczyko, konwalie. Sporo naturalnych zbiorowisk roślinnych ocalało w nieregulowanych dolinach potoków leśnych, a także w śródleśnych i poza leśnych stawach, i ich otoczeniu. Tam też występuje szereg roślin chronionych, cennych i rzadkich, ale często z grupy szerzej nieznanych; mszaków, wątrobowców, sitów, turzyc.

Poniżej zamieszczono alfabetyczną listę gatunków roślin chronionych zestawioną na podstawie dostępnej literatury, a także odnalezionych podczas inwentaryzacji zasobów leśnych i waloryzacji przyrodniczej Nadleśnictwa w latach 2006 – 2007 i później.

Rośliny chronione zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa

Konsultacja dr Waldemar Szendera

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
1.	Bagno zwyczajne	<i>Ledum palustre</i>	C	

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
2.	Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>	Cz	
3.	Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>	Cz	
4.	Bobrek trójlistkowy	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Cz	
5.	Buławnik wielkokwiatowy	<i>Cephalanthera damasonium</i>	C	
6.	Centuria nadobna	<i>C. pulchellum</i>	C	
7.	Centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	C	
8.	Ciemnżyca zielona	<i>Veratrum lobelianum</i>	C	
9.	Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>	C	
10.	Czosnek niedźwiedzi	<i>Allium ursinum</i>	Cz	
11.	Długosz królewski	<i>Osmunda regalis</i>	C	
12.	Dziewięsił bezłodygowy	<i>Carlina acaulis</i>	C	
13.	Fiołek bagienny	<i>Viola uliginosa</i>	C	
14.	Gnidosz błotny	<i>Pedicularis palustris</i>	C	
15.	Gnidosz rozesłany	<i>Pedicularis silvatica</i>	C	
16.	Goryczuszka orzęsiona	<i>Gentianella ciliata</i>	C	
17.	Grążel żółty	<i>Nuphar lutea</i>	Cz	
18.	Grzybienie białe	<i>Nymphaea alba</i>	Cz	

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
19.	Grzybieńczyk wodny	<i>Nymphoides peltata</i>	C	
20.	Jezierza mniejsza	<i>Najas minor</i>	C	
21.	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	Cz	
22.	Konwalia majowa	<i>Convallaria majalis</i>	Cz	
23.	Kopytnik pospolity	<i>Asarum europaeum</i>	Cz	
24.	Kotewka orzech wodny	<i>Trapa natans</i>	C	
25.	Kukułka plamista	<i>Dactylorhiza maculata</i>	C	
26.	Kukułka szerokolistna	<i>Dactylorhiza majalis</i>	C	
27.	Kruszczyk błotny	<i>Epipactis palustris</i>	C	
28.	Kruszczyk siny	<i>Epipactis purpurata</i>	C	
29.	Kruszczyk szerokolistny	<i>Epipactis helleborine</i>	C	
30.	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	Cz	
31.	Listera jajowata	<i>Listera ovata</i>	C	
32.	Mieczyk dachówkowaty	<i>Gladiolus imbricatus</i>	C	
33.	Nadwodnik naprzeciwlistny	<i>Elatine hydropiper</i>	C	
34.	Nadwodnik okółkowy	<i>Elatine alsinastrum</i>	C	
35.	Nadwodnik sześciopręcikowy	<i>Elatine hexandra</i>	C	
36.	Orlik pospolity	<i>Aquilegia vulgaris</i>	C	
37.	Pierwiosnek lekarski	<i>Primula veris</i>	Cz	

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
38.	Pióropusznik strusi	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	C	
39.	Pływacz zwyczajny	<i>Utricularia vulgaris</i>	C	
40.	Podkolan biały	<i>Platantherea bifolia</i>	C	
41.	Podrzeń żebrowiec	<i>Blechnum spicant</i>	C	
42.	Porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>	Cz	
43.	Przylaszczka pospolita	<i>Hepatica nobilis</i>	C	
44.	Przytulia wonna	<i>Galium odoratum</i>	Cz	
45.	Rosiczka okrągłolistna	<i>Drosera rotundifolia</i>	C	
46.	Salwinia pływająca	<i>Salvinia natans</i>	C	
47.	Skrzyp olbrzymi	<i>Equisetum telmateia</i>	C	
48.	Skrzyp pstry	<i>E. variegatum</i>	C	
49.	Storczyk męski	<i>Orchis mascula</i>	C	
50.	Turówka wonna	<i>Hierochloë odorata</i>	Cz	

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
51.	Wawrzynek wilczełyko	<i>Daphne mezereum</i>	C	
52.	Widlicz spłaszczony	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	C	
53.	Widłaczek torfowy	<i>Lycopodiella inundata</i>	C	
54.	Widłak goździsty	<i>Lycopodium clavatum</i>	C	
55.	Wilżyna ciernista	<i>Ononis spinosa</i>	C	
56.	Włosienicznik wodny	<i>Batrachium aquatile</i>	C	
57.	Zimowit jesienny	<i>Colchicum autumnale</i>	C	
Wątrobowce i mchy				
1	Bagnik długokończysty	<i>Philonotis marchica</i>	C	
2	Biczycza trójwębna	<i>Bazzania trilobata</i>	Cz	
3	Bielistka siwa	<i>Leucobryum glaucum</i>	Cz	
4	Czteroząb przeźroczyty	<i>Tetraphis pellucida</i>	C	
5	Głowiak łańcuszkowaty	<i>Cephalozia catenulata</i>	C	
6	Natorfek nagi	<i>Odontoschisma denudata</i>	C	
7	Rokietnik pospolity	<i>Pleurozium schreberii</i>	Cz	
8	Szurpek porośły	<i>Ortotrichum lyellii</i>	C	
9	Torfowiec Russowa	<i>Sphagnum russowi</i>	C	
10	T. kończysty	<i>Sph. recurvum</i>	Cz	
11	T. girgenzona	<i>Sph. girgensohnii</i>	C	
12	T. błotny	<i>Sph. palustre</i>	C	
13	T. nastroszony	<i>Sph. squarrosum</i>	C	
14	T. postrzępiony	<i>Sph. fimbriatum</i>	C	
15	T. podwójny	<i>Sph. subsecundum</i>	C	

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony	Lokalizacja w obrębach Uwagi
16	Płonnik pospolity	<i>Polytrichum commune</i>	Cz	
17	Widłoząb miotłowy	<i>Dicranum scoparium</i>	Cz	

Gatunki objęte ochroną ścisłą(C) lub częściową(Cz) zgodnie z Rozp. M Ś z 5 stycznia 2012 r

Rośliny chronione wymieniane w literaturze i innych źródłach

Lp.	Nazwa gatunkowa polska	Nazwa gatunkowa łacińska	Status ochrony Kod gatunku	Lokalizacja w obrębach Uwagi
1.	Centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>	C	
2.	Długosz królewski	<i>Osmunda regalis</i>	C	
3.	Kalina koralowa	<i>Viburnum opulus</i>	Cz	
4.	Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>	Cz	
5.	Marsylia czterolistna	<i>Marsilea quadrifolia</i>	C, EW, II 1428	
Wątrobowce i mchy				
1	Rokietnik pospolity	<i>Pleurozium schreberii</i>	Cz	
Grzyby				
1	Gwiazdosz	<i>Geastrum sp.</i>	C	
2	Podgrzybek pasożytniczy	<i>Xerocomus parasiticus</i>	C	
3	Purchawica olbrzymia	<i>Langermannia gigantea</i>	C	
4	Smardzówka czeska *	<i>Ptychoverpa bohemica</i>	C	
5	Smardze	<i>Morchella sp.</i>	C	

* - syn. naparstniczka czeska (*Verpa bohemica*)

Lista grzybów chronionych zgodna z Rozp. M Ś z 9 lipca 2004 r.

II – gatunki z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG

EW - gatunek wymarły w naturze, Czerwona Księga Roślin

Lista gatunków chronionych podawanych z regionu jest znacznie dłuższa, nie są tu jednak wymieniane ponieważ ich występowanie jest bardziej prawdopodobne poza zasięgiem terytorialnym Nadleśnictwa – gatunki górskie (z południa województwa) i wyżynne (z północy województwa śląskiego).

Istnieje również cała grupa roślin związanych ze zbiorowiskami antropogenicznymi – hałdami, zwałowiskami i wyrobiskami, a także innymi terenami przemysłowymi, na których znajdują dogodne warunki rośliny nie spotykane niekiedy na naturalnych stanowiskach, np. szereg gatunków storczykowatych.

Spośród roślin chronionych wybrano grupę **gatunków specjalnej troski** do której zaliczono następujące gatunki:

Buławnik wielkokwiatowy (*Cephalanthera damasonium*) – gatunek żyznych lasów liściastych, szczególnie na glebie zasobnej w węglan wapnia, objęty ochroną ścisłą.

Trwałym zagrożeniem istnienia gatunku jest zmiana składu gatunkowego drzewostanu na iglasty. Na obszarze występowania buławnika nie przewiduje się czynności zagrażających istnieniu jego populacji.

Ciemnżyca zielona (*Veratrum lobelianum*) – zasadniczo gatunek górski, na niżu występujący rzadko na siedliskach wilgotnych lasów mieszanych i lasów, także łągów i odwodnionych olsów. Zagrożeniem dla gatunku jest trwała zmiana stosunków wodnych. Na obszarze występowania przewiduje się jedynie cięcia pielęgnacyjne w drzewostanie lub nie przewiduje się żadnych czynności.

Kruszczyk błotny (*Epipactis palustris*) – roślina torfowisk niskich, łągów i łąk trzęślicowych, szczególnie zasobnych w węglan wapnia. Największym zagrożeniem dla gatunku jest zmiana stosunków wodnych, zalesianie łąk, lub zaniechanie ich użytkowania, a także intensywne użytkowanie łąk – częste koszenie, nawożenie, podsiewy. Na obszarze występowania kruszczyka w nadleśnictwie Kobiór nie przewiduje się żadnych czynności zagrażających jego istnieniu.

Rosiczka okrągłolistna (*Drosera rotundifolia*) – roślina torfowisk wysokich i przejściowych, borów bagiennych a także obrzeży zbiorników dystroficznych. W nadleśnictwie Kobiór spotykana była również przy rowach melioracyjnych. Zagrożeniem istnienia stanowisk rosiczki może być osuszanie bagien i terenów podmokłych, ale tego typu czynności gospodarcze nie są przewidziane w projekcie PUL.

Skrzyp olbrzymi (*Equisetum telmateia*) – roślina łągów oraz obszarów źródliskowych, Zagrożeniem dla stanowisk skrzypu jest zmiana stosunków wodnych i mechaniczne zniszczenie stanowisk, np. w wyniku czynności odnowieniowych

Storczyk męski (*Orchis mascula*) – jego typowym siedliskiem są łąki świeże użytkowane ekstensywnie, a także zbiorowiska ekotonowe i zaroślowe. Zagrożeniem dla gatunku jest zalesianie łąk (sztuczne lub samoistne), lub przeciwnie, intensywna gospodarka – częste koszenie, nawożenie, podsiewy.

Zimowit jesienny (*Colchicum autumnale*) – światłolubny gatunek świeżych i wilgotnych łąk, prześwietlonych lasów i zarośli. Zagrożeniem dla gatunku jest zmiana stosunków wodnych, zaorywanie łąk i pastwisk lub przeciwnie, sukcesja roślin drzewiastych i zalesianie, a także intensywna gospodarka łąkarska. Obecnie na obszarze występowania zimowita nie przewiduje się żadnych czynności gospodarczych.

Wawrzynek wilczelyko (*Daphne mezereum*) – gatunek lasów liściastych świeżych i wilgotnych, w tym również olsów i łągów. Gatunek stosunkowo częsty, występujący w rozproszeniu na całym obszarze Nadleśnictwa. Zagrożeniem jest zaburzenie stosunków wodnych i zmiana składu gatunkowego drzewostanów na iglaste, a także mechaniczne niszczenie stanowisk wawrzynka w ramach cięć rębnych i pielęgnacyjnych. Stanowiska wawrzynka istnieją w drzewostanach przeznaczonych do cięć pielęgnacyjnych i rębnych

dlatego konieczne jest wcześniejsze rozpoznanie terenu i odpowiednie rozplanowanie szlaków zrywkowych, gniazd i kęp przestoi.

Gatunki specjalnej troski wymagają corocznego monitoringu zasięgu (wielkości płątu, liczby osobników), stanu siedliska i kondycji biologicznej gatunku, powstających zagrożeń. Ewentualne zabiegi gospodarcze muszą być dostosowane do specyficznych potrzeb gatunku. Monitoring gatunków specjalnej troski jest przewidziany w wyciągach z Programu Ochrony Przyrody dla leśnictw.

Oprócz gatunków objętych ochroną ścisłą lub częściową istnieje liczna grupa roślin uważanych za zagrożone na Górnym Śląsku i umieszczone w Czerwonej Księdze Roślin Górnego Śląska. Są to między innymi:

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Występowanie w obrębach Uwagi
1.	Borówka bagienna	<i>Vaccinium uliginosum</i>	
2.	Brzoza ciemna	<i>Betula pendula ssp. obscura</i>	
3.	Czermień błotna	<i>Calla palustris</i>	
4.	Cienistka trójkątna (Zachyłka)	<i>Gymnocarpium dryopteris</i>	
5.	Gęsiówka Hallera	<i>Cardaminopsis halleri</i>	
6.	Krwawnik kichawiec	<i>Achillea ptarmica</i>	
7.	Łuskiewnik różowy	<i>Lathrea squamaria</i>	
8.	Narecznica grzebieniasta	<i>Dryopteris cristata</i>	
9.	Okrężnica bagienna	<i>Hottonia palustris</i>	
10.	Ponikło jajowate	<i>Eleocharis ovata</i>	
11.	Przetacznik błotny	<i>Veronica scutellata</i>	
12.	Przytulia drobna	<i>Galium pumilum</i>	
13.	Rdestnica pływająca	<i>Potamogeton natans</i>	
14.	Rdestnica kędzierzawa	<i>Potamogeton crispus</i>	
15.	Rdestnica ostrolistna	<i>Potamogeton acutifolius</i>	
16.	Rutewka orlikolistna	<i>Thalictrum aquilegifolium</i>	
17.	Śledziennica skrętolistna	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	
18.	Siedmiopalecznik błotny	<i>Comarum palustre</i>	
19.	Sit ostrokwiatowy	<i>Juncus acutiflorus</i>	
20.	Skrzyp zimowy	<i>Equisetum hyemale</i>	
21.	Starzec zwisły	<i>Senecio rivularis</i>	
22.	Szczaw błotny	<i>Rumex paluster</i>	
23.	Szczyr trwały	<i>Mercurialis perennis</i>	
24.	Tojeść bukietowa	<i>Lysimachia thyrsoflora</i>	

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Występowanie w obrębach Uwagi
25.	Wąkrota zwyczajna	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	
26.	Wełnianka pochwowata	<i>Eriophorum vaginatum</i>	
27.	Zachyłka oszczepowata	<i>Thelypteris phegopteris</i> (<i>Phegopteris connectilis</i>)	
28.	Zamętnica błotna	<i>Zannichellia palustris</i>	
29.	Żabiściek babka wodna	<i>Hydrocharis morsus-ranae</i>	
30.	Żurawina błotna	<i>Oxycoccus quadripetalus</i>	
31.	Żywiec gruczołowaty	<i>Dentaria glandulosa</i>	
Mchy			
1	Gałązkowiec różnolistny	<i>Callicladium haldanianum</i>	
2	Głowiak	<i>Cephalozia lammersiana</i>	
3	Knotnik bulwkowaty	<i>Pohlia bulbifera</i>	
4	Mokradłosz sercolistny	<i>Calliergon cordifolium</i>	
5	Płaszczeniec rutowaty	<i>Plagiothecium ruthei</i>	
6	Płaszczeniec gajowy	<i>Plagiothecium nemorale</i>	
7	Płaszczeniec jasny	<i>Plagiothecium laetum</i>	
8	Płaszczeniec ząbkowany	<i>Plagiothecium denticulatum</i>	
9	Prostowidłożąb	<i>Orthodicranum montanum</i>	
10	Próchniczek wąskolistny	<i>Aulacomium androgynum</i>	
11	Próchniczek błotny	<i>Aulacomium palustre</i>	
12	Rokiet cyprysowaty	<i>Hypnum cupressiforme</i>	
13	Rokiet Lindberga	<i>Hypnum lindbergii</i>	
14	Sierpowiec zanurzony	<i>Drepanocladus fluitans</i>	
15	Sznurecznik pełzający	<i>Platygyrium repens</i>	
16	Szurpek tępolistny	<i>Ortotrichum obtusifolium</i>	
17	Zdrojek pospolity	<i>Fontinalis antipyretica</i>	
18	Zwiesinieć	<i>Dicranodontium denudatum</i>	
Wątrobowce			
1	Czteroząb przeźroczyły	<i>Tetraohis pallucida</i>	
2	Głowiak dwukończysty	<i>Cephalozia bicuspidata</i>	
	Miedziak pospolity	<i>Frullania dilatata</i>	
3	Przyziemka wykrojona	<i>Calypogeia fissa</i>	
4	Przyziemka skupiona	<i>C. integristipula</i>	
5	Przyziemka	<i>C. mulleriana</i>	
6	Skapanka gajowa	<i>Scapania irrigua</i>	

2.6.2. Prawnie chronione i rzadkie gatunki zwierząt

Obszar Nadleśnictwa Kobiór rozpatrywany jako siedlisko zwierząt jest wyraźnie niejednorodny. Największym obszarem leśnym są Lasy Pszczyńskie i Kobórskie, ale jednocześnie jest to obszar strukturalnie najbardziej zniekształcony i ubogi, co przy dotychczas stosowanych zasadach ochrony lasu pozbawia szereg grup zwierząt właściwego środowiska. Dotychczasowa gospodarka leśna zminimalizowała siedliska np. chrząszczy saproksylicznych, zależnych od obecności martwego drewna w różnych fazach rozkładu, a także szeregu ptaków i ssaków wymagających obecności drzew dziuplastych, i to w odpowiednim wieku i odpowiedniej średnicy, a także określonych gatunków. Północno-wschodnia część, tj. obszar Bieruń – Tychy – Mikołów – Łaziska, wybitnie zurbanizowany, pozornie nie mający wartości przyrodniczej, jest jednak atrakcyjny dla wielu gatunków zwierząt, jako obszar rozrodu i zimowania. Paradoksalnie zniszczenie naturalnych siedlisk, spowodowało utworzenie nowych, zaakceptowanych przez wiele gatunków. Powszechna jest obecność w terenach osiedlowych łasicy, kun, gronostaja i tchórza. W końcu lat 90-tych stwierdzono na sztucznych zbiornikach GOPu 60 par lęgowych wodnika, a zimowało na podobnym terenie 51 osobników. Dla wielu gatunków zwierząt obszary zurbanizowane są atrakcyjne ze względu na większą dostępność pożywienia, brak dużych drapieżników, liczne możliwości schronienia, niezamarzające zbiorniki i ciekły wodny (z powodu odprowadzania ścieków i ciepłych wód technologicznych).

Niezwykle wartościowym obszarem jest południowa część obszaru Nadleśnictwa położona wzdłuż doliny Wisły. Jest to ważny szlak migracyjny ptaków w kierunku Bramy Morawskiej. Naturalne bagna doliny Wisły i Pszczyńki już nie istnieją, a starorzecza pozostały w szczątkowej postaci, za to powstało wiele sztucznych zbiorników wodnych, niekiedy również wtórnych bagien i torfowisk. Współcześnie powstały sztuczne zbiorniki zaporowe: zbiornik Goczałkowicki na Wiśle i zbiornik Łąka na Pszczynce. W konsekwencji dla wielu gatunków zwierząt wodnych i związanych z tym środowiskiem powstały dogodne siedliska rozrodcze i żerowiska.

Nie istnieje inwentaryzacja gatunków zwierząt dotycząca ściśle gruntów Nadleśnictwa. W niżej zamieszczonych zestawieniach posłużono się danymi z badań dotyczących ogólnie województwa śląskiego, regionu Górnego Śląska, a także bardziej konkretnych obszarów, np. stawów okolic Pawłowic, okolic wsi Mokre, zbiornika Paprocany i innych. Zestawienie gatunków chronionych jest zgodne z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, a także Polską Czerwoną Księgą Zwierząt Głowacińskiego (2001, 2004).

Bezkęrowce zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Chrząszcze				
1	Jelonek rogacz*	<i>Lucanus cervus</i>	C, EN, II 1083	
2	Pachnica dębowa	<i>Osmoderma eremita</i>	C, VU, II 1084	

Bezkręgowce opisane w literaturze

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Ważki				
1	Iglica mała	<i>Nehalennia speciosa</i>	C, EN, R	
2	Miedziopiersń północna	<i>Somatochlora arctica</i>	C, VU, R	
3	Straszka północna	<i>Sympecma paedisca</i>	C, R	
4	Szklarnik leśny	<i>Cordulegaster boltonii</i>	C, VU, R	
5	Trzepla zielona	<i>Ophiogompius cecilia</i>	C, R, II 1037	
6	Zalotka białoczerna	<i>Leucorrhinia albifrons</i>	C, R	
7	Zalotka większa	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	C, II 1042	
8	Żagnica torfowcowa	<i>Aeshna subarctica elisabethae</i>	C, R	
Chrzążce				
1	Kozioróg dębosz	<i>Cerambyx cerdo</i>	C, VU, II 1088	
2	Biegacz skórzasty	<i>Carabus coriaceus</i>	C, LC	z obszaru woj. śląskiego podaje się 19 gatunków biegaczowatych
3	Biegacz zielonożłoty	<i>Carabus auronitens</i>	C, LC	
Błonkówki				
1	Trzmiel drzewny	<i>Bombus hypnorum</i>	C	z obszaru województwa śląskiego podaje się 14 gatunków trzmieli
2	T. gajowy	<i>B. lucorum</i>	C	
3	T. leśny	<i>B. sylvarum</i>	C	
4	T. kamiennik	<i>B. lapidarius</i>	Cz	
5	T. ziemny	<i>B. terrestris</i>	Cz	
6	Mrówka ómawa	<i>Formica polyctena</i>	Cz	
7	M. rudnica	<i>F. rufa</i>	Cz	
Motyle				
1	Modraszek eumedon	<i>Plebeius eumedon</i>	R	notowane w pierwszych latach XXI w między Pszczyną, a Tychami
2	Modraszek bagniczek	<i>Plebeius optilete</i>	C	
3	Osadnik wielkooki	<i>Lopinga achine</i>	C	
4	Strzępotek hero	<i>Coenonympha hero</i>	C	
1	Modliszka zwyczajna	<i>Mantis religiosa</i>	C	podawana z Lasów Pszczyńskich w latach 70-tych XX w.

Gatunki objęte ochroną ścisłą(C) lub częściową(Cz) zgodnie z Rozp. M Ś z 12 października 2011 r

R – gatunek znaleziony na kilku stanowiskach w regionie

Gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt

VU – gatunek zagrożony

EN – gatunek silnie zagrożony

LC – gatunek niskiego ryzyka

II – gatunki z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG

Występowanie piskorza w zbiorniku Goczalkowickim jest udokumentowane, natomiast prawdopodobne jest występowanie kolejnych chronionych gatunków ryb, tj. podawanych z dorzecza górnej Wisły w województwie śląskim: minoga strumieniowego, różanki, piekielnicy, kozy, śliza, głowacza białopłetwego i pręgopłetwego. Jednak w chwili obecnej żaden z cieków w granicach zasięgu Nadleśnictwa prawdopodobnie nie spełnia warunków czystości wód odpowiednich dla tych gatunków.

Żółw błotny był obserwowany w latach 90-tych ubiegłego wieku w zbiorniku Goczałkowickim i okolicach, a także w stawach, w granicach zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa (stawy w Tychach). Po roku 2000 nie potwierdzono obecności żółwia błotnego na Górnym Śląsku. Planuje się restytucję tego gatunku podobnie jak na Dolnym Śląsku i Lubelszczyźnie.

Płazy zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Płazy				
1	Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>	C, II 1188	
2	Traszka zwyczajna	<i>Lissotriton vulgaris</i>	C	
3	Traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>	C, NT, II 1166	
4	Traszka góraska	<i>Triturus alpestris</i>	C	

Ryby, płazy i gady opisane w literaturze

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Ryby				
1	Piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	C, NT, II 1145	zbiornik Goczałkowicki
Płazy				
1	Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>	C	
2	Kumak górski	<i>Bombina variegata</i>	C, II 1193	
3	Ropucha paskówka	<i>Bufo calamita</i>	C	
4	Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>	C	
5	Ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>	C	
6	Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>	C	
7	Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>	C	
8	Żaba jeziorkowa	<i>Rana lessonae</i>	C	
9	Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>	C	
10	Żaba śmieszka	<i>Rana ridibunda</i>	C	
11	Żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>	C	
Gady				
1	Gniewosz plamisty	<i>Coronella austriaca</i>	C, VU	
2	Jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>	C	
3	Jaszczurka żyworodna	<i>L. vivipara</i>	C	
4	Padalec zwyczajny	<i>Anguis fragilis</i>	C	
5	Zaskroniec zwyczajny	<i>Natrix natrix</i>	C	

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
6	Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>	C	
7	Żółw błotny	<i>Emys orbicularis</i>	C, EN, II 1220	okolice zbiornika Goczałkowickiego

Padalec zwyczajny

Lista ptaków zawiera gatunki zarówno lęgowe, jak i przelotne, zalatujące, a także zimujące. Jest efektem obserwacji prowadzonych w różnych latach i na obszarach częściowo wykraczających poza granice zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór.

Do ułożenia listy ptaków wykorzystano opracowania jak niżej:

- „Ptaki wodne stawów rybnych koło Pawłowic Śląskich” – obserwacje z lat 1987 – 2002.
- „Wykaz ptaków dla Mikołowa – Mokrego” – obserwacje ornitologów związanych ze Śląskim Ogrodem Botanicznym, prowadzone w latach 2007 – 2012.
- lista ptaków chronionych zamieszczona w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pszczyna”.
- Standardowe Formularze Danych dla obszarów Natura 2000; „Dolina Górnej Wisły”, „Stawy w Brzeszczach”, „Zbiornik Goczałkowicki – ujście Wisły i Bajerki”.
- Wrywkowe dane publikowane przez gminy.
- Dane własne Nadleśnictwa.

Lista ptaków zawiera najwięcej gatunków środowisk wodnych i bagiennych ponieważ najwięcej danych pochodzi z doliny Wisły, a najmniej informacji dotyczy ptaków typowo leśnych i polnych. Nie wykorzystano listy gatunków podawanych dla województwa śląskiego, ponieważ nie można jednoznacznie zweryfikować ich występowania w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa. Lista jest zgodna z Rozporz. M Ś z 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt oraz z Rozporz. M Ś z 11 marca 2005 r. w sprawie ustalenia listy gatunków zwierząt łownych.

Ptaki zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Lokalizacja w obrębach Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
1	Bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	C, LC, I A075	
	Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i> 2	C, I A030	
3	Żuraw	<i>Grus grus</i>	C, I A127	

Ptaki opisane w literaturze

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
1.	Batalion	<i>Philomachus pugnax</i>	C, EN, I A151	Pawłowice, lata 90-te obecnie nielegowy
2.	Bąk	<i>Botaurus stellaris</i>	C, LC, I A021	Pawłowice
3.	Bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>	C, VU, I A022	
4.	Bekas kszyc	<i>Gallinago gallinago</i>	C	Dolina Wisły
5.	Bekasik	<i>Lymnocyptes minimus</i>	C, CR	Pawłowice lata 90-te
6.	Biegus zmienny	<i>Calidris alpina</i>	C, I A149	Pawłowice
7.	Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>	C, I A081	Pawłowice, Dol. Wisły
8.	B. zbożowy	<i>C. cyaneus</i>	C, VU, I A082	Pawłowice
9.	B. łąkowy	<i>C. pygargus</i>	C, I A084	Pawłowice
10.	Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>	C, I A031	
11.	Brodzicz samotnik	<i>Tringa ochropus</i>	C	Pawłowice
12.	Brodzicz śniady	<i>T. erythropus</i>	C	Pawłowice
13.	Brodzicz kwokacz	<i>T. nebularia</i>	C	Pawłowice
14.	Brodzicz leśny	<i>T. glareola</i>	C, I A166	Pawłowice
15.	Brodzicz piskliwy	<i>Actitis hypoleucos</i>	C	Pawłowice
16.	Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>	C	
17.	Cierniówka	<i>Sylvia communis</i>	C	
18.	Cyraneczka	<i>Anas crecca</i>	Ł	Pawłowice
19.	Cyranka	<i>Anas querquedula</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
20.	Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>	C	
21.	Czapla biała	<i>Egretta alba</i>	C, I A027	Pawłowice, Brzeszcze
22.	Czapla nadobna	<i>Egretta garzetta</i>	C, I A026	Dolina Wisły
23.	Czapla siwa	<i>Ardea cinerea</i>	Cz	Pawłowice, Brzeszcze
24.	Czapla purpurowa	<i>Ardea purpurea</i>	C, LC, I A029	Pawłowice, Brzeszcze
25.	Czarnogłówka	<i>Poecile montanus</i>	C	
26.	Czernica	<i>Aythya fuligula</i>	Ł	Dolina Wisły
27.	Czyż	<i>Carduelis spidus</i>	C	
28.	Derkacz	<i>Crex crex</i>	C, I A122	Dolina Wisły
29.	Drozd śpiewak	<i>Turdus filomelos</i>	C	
30.	Dudek	<i>Upupa epops</i>	C	
31.	Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>	C	

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
32.	Dzięźba czarnoczelna	<i>Lanius minor</i>	C, I A339	Dolina Wisły
33.	Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>	C, I A236	Mokre, Dol. Wisły
34.	Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>	C	Mokre, Dol. Wisły
35.	Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>	C, I A238	
36.	Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>	C	
37.	Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>	C, I A234	Dolina Wisły
38.	Dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>	C	
39.	Dziwonia	<i>Carpadacus erythrinus</i>	C	Pawłowice
40.	Dzwoniec	<i>CarduelisChloris</i>	C	
41.	Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>	Cz	
42.	Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>	C, I A338	Mokre, Dol. Wisły
43.	Gągoł	<i>Bucefala clangula</i>	C	
44.	Gęś zbożowa	<i>Anser fabalis</i>	Ł	
45.	G. białoczelna	<i>A. albifrons</i>	Ł	
46.	G. gęgawa	<i>Anser anser</i>	Ł	Pawłowice, Dol. Wisły
47.	Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	C	
48.	Głowienka	<i>Aythyaferina</i>	Ł	Pawłowice
49.	Grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	C	
50.	Gołąb grzywacz	<i>Columba palumbus</i>	Ł	
51.	Hełmiatka	<i>Netta rufina</i>	C, LC	Dolina Wisły
52.	Jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>	C, I A307	Dolina Wisły
53.	Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>	C	
54.	Jemiołuszka	<i>Bombycilla garulus</i>	C	
55.	Jerzyk	<i>Apus apus</i>	C	
56.	Kapturka (Pokrzewka czarnogłowa)	<i>Sylvia atricapilla</i>	C	
57.	Kawka	<i>Corvus monedula</i>	C	
58.	Kruk	<i>Corvus corax</i>	Cz	
59.	Krzyżówka	<i>Anas platyrhynchos</i>	Ł	
60.	Kokoszka wodna	<i>Gallinula chloropus</i>	C	Dolina Wisły
61.	Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>	C	
62.	Kormoran zwyczajny	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Cz	
63.	Kos	<i>Turdus merula</i>	C	
64.	Kowalik	<i>Sitta europaea</i>	C	
65.	Krakwa	<i>Anas strepera</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
66.	Kropiatka	<i>Porzana porzana</i>	C, I A119	Dolina Wisły
67.	Krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
68.	Kukułka	<i>Cuculus canorus</i>	C	
69.	Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>	C	Lasy Pszczyńskie
70.	Kulik wielki	<i>Numenius arquata</i>	C	Pawłowice
71.	Kuropatwa	<i>Perdix perdix</i>	Ł	
72.	Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>	C	
73.	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i> (także <i>C. o. immutabilis</i>)	C	
74.	Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	C, I A038	Dolina Wisły

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
75.	Łyska	<i>Fulica atra</i>	Ł	Pawłowice
76.	Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>	C	
77.	Mandarynka	<i>Aix galericulata</i>	C	
78.	Mazurek	<i>Passer montanus</i>	C	
79.	Mewa białogłowa	<i>Larus cachinnans</i>	Cz	Pawłowice, Dol. Wisły
80.	Mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>	C, I A176	Dolina Wisły
81.	M. mała	<i>Larus minutus</i>	C, LC, I A177	Pawłowice, Dol. Wisły
82.	M. pospolita	<i>Larus canus</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
83.	M. srebrzysta	<i>Larus argentatus</i>	Cz	Pawłowice, Dol. Wisły
84.	M. śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>		Pawłowice, Dol. Wisły
85.	Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>	C, I A321	Lasy Pszczyńskie Dolina Wisły
86.	Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>	C	
87.	Myszolów zwyczajny	<i>Buteo buteo</i>	C	
88.	Ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>	C, I A379	Dolina Wisły
89.	Orzechówka	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	C	
90.	Oknówka	<i>Delichon urbicum</i>	C	
91.	Pełzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>	C	
92.	Pełzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>	C	
93.	Perkoz	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
94.	Perkoz dwuczuby	<i>Pediceps cristatus</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
95.	Perkoz rogaty	<i>Pediceps auritus</i>	C	Pawłowice
96.	Perkoz rdzawoszyi	<i>Pediceps grisegena</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
97.	Perkoz zausznik	<i>Pediceps nigricollis</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
98.	Piegża	<i>Sylvia curruca</i>	C	
99.	Piecuszek	<i>Phylloscopus trochillus</i>	C	Lasy Pszczyńskie
100.	Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>	C	
101.	Pliszka siwa	<i>Matacilla alba</i>	C	
102.	Pliszka żółta	<i>Matacilla flava</i>	C	
103.	Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>	C	Dolina Wisły
104.	Płomykówka	<i>Tyto alba</i>	C	
105.	Podróżniczek	<i>Luscinia svecica</i>	C, NT, I A272	Dolina Wisły
106.	Pokląska	<i>Sexicola rubetra</i>	C	
107.	Potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>	C	Pawłowice
108.	Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>	C	
109.	Puszczyk zwyczajny	<i>Strix aluco</i>	C	
110.	Pójdźka	<i>Athene noctua</i>	C	
111.	Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>	C	
112.	Remiz	<i>Remiz pendulinus</i>	C	Pawłowice
113.	Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	C	Pawłowice
114.	Rożeniec	<i>Anas acuta</i>	C, EN, I A054	Pawłowice
115.	Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>	C	
116.	Rybołów	<i>Pandion haliaetus</i>	C, VU, I A094	Pawłowice
117.	Rybitwa wielkodzioba	<i>Sterna caspia</i>	C, I	Pawłowice

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
118.	R. rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>	C, I	Pawłowice, Dol. Wisły
119.	R. białowąsa	<i>Chlidonias hybridus</i>	C, LC, I A196	Pawłowice, Dol. Wisły
120.	R. czarna	<i>Chlidonias niger</i>	C, I A197	Pawłowice, Dol. Wisły
121.	Rycyk	<i>Limosa limosa</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
122.	Sierpówka	<i>Streptopelia decaocta</i>	C	
123.	Sieweczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>	C	Pawłowice, Dol. Wisły
124.	Sikora bogatka	<i>Parus major</i>	C	
125.	Sikora modra	<i>Cyanistes caeruleus</i>	C	
126.	Sikora sosnowka	<i>Parus ater</i>	C	
127.	Sikora uboga	<i>Poecile palustris</i>	C	
128.	Skowronek polny	<i>Alauda arvensis</i>	C	
129.	S. borowy	<i>Lullula arborea</i>	C, I A246	
130.	Słonka	<i>Scolopax rusticola</i>	Ł	Pawłowice
131.	Słownik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>	C	Lasy Pszczyńskie
132.	Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>	C	
133.	Sroka	<i>Pica pica</i>	Cz	
134.	Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>	C	
135.	Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>	C	Pawłowice
136.	Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>	C	
137.	Szablodziób	<i>Recurvirostra avosetta</i>	C, I A132	Dolina Wisły
138.	Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>	C	
139.	Szapka	<i>Sturnus vulgaris</i>	C	
140.	Ślepowron	<i>Nycticorax nycticorax</i>	C, I A023	Pawłowice
141.	Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>	C	
142.	Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>	C	Lasy Pszczyńskie
143.	Świstunka leśna	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	C	Lasy Pszczyńskie
144.	Świstun	<i>Anas penelope</i>	C	Pawłowice
145.	Tracz bielaczek	<i>Mergus albellus</i>	C, I A068	Pawłowice
146.	Tracz nurogęs	<i>Mergus merganser</i>	C	Pawłowice
147.	Trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaesus</i>	C	Pawłowice
148.	Trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	C	Pawłowice
149.	Trzmielojad	<i>Pernis apivorus</i>	C, I A072	Dolina Wisły
150.	Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>	C	
151.	Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>	C	
152.	Wodnik	<i>Rallus aquaticus</i>	C	Dolina Wisły
153.	Wrona siwa	<i>Corvus cornix</i>	Cz	
154.	Wróbel zwyczajny	<i>Passer domesticus</i>	C	
155.	Zaganiacz	<i>Hioppolais icterina</i>	C	
156.	Zielonka	<i>Porzana parva</i>	C, NT, I A120	Dolina Wisły
157.	Zięba zwyczajna	<i>Fringilla coelebs</i>	C	
158.	Zimorodek zwyczajny	<i>Alcedo atthis</i>	C, I A229	

Gatunki objęte ochroną ścisłą (C) lub częściową (Cz) zgodnie z Rozp. M Ś z 12 października 2011 r

Ł – gatunek łowny zgodnie z Rozporz. M Ś z 11 marca 2005 r

I – gatunek z listy ptaków załącznika I Rady 79/409/EWG

Oznaczenia z Czerwonej Księgi Zwierząt

CR – gatunek skrajnie zagrożony

EN – gatunek silnie zagrożony
 VU – gatunek wysokiego ryzyka
 NT – gatunek niższego ryzyka
 LC – gatunek na razie nie zagrożony

Listę ssaków zestawiono według ogólnych danych dla obszarów Górnego Śląska i danych własnych Nadleśnictwa. Należy do niej dodać żubra (C, II 2647, EN), gatunek którego naturalna populacja wyginęła na Śląsku prawdopodobnie już w XVI w., a obecnie odtworzona istnieje w warunkach półnaturalnej hodowli. Z dużych drapieżników związanych z lasami Nadleśnictwa można podać wilka (C, II 1352, NT), ale obecnie jest on jedynie przechodni.

Ssaki zlokalizowane na terenie Nadleśnictwa

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Lokalizacja w obrębach Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Gryzonie				
1	Bóbr europejski	<i>Castor fiber</i>	Cz, II 1337	
Drapieżne				
2	Wydra	<i>Lutra lutra</i>	Cz, II 1355	
Nietoperze				
3	Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>	C, II 1324	

Ssaki opisane w literaturze

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Owadożerne				
1	Jeż wschodni	<i>Erinaceus raumanicus</i>	C	Gatunki spotykane w całym zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa
2	Jeż zachodni	<i>Erinaceus europaeus</i>	C	
3	Kret	<i>Talpa europaea</i>	Cz	
4	Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>	C	
5	Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>	C	
6	Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>	C	
7	Rzęsorek mniejszy	<i>Neomys anomalus</i>	C	
8	Zębiełek karliczek	<i>Crocidura suaveolens</i>	C	
Gryzonie				
1	Badylarka	<i>Micromys minutus</i>	Cz	Gatunki spotykane w całym zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa
2	Karczownik ziemnowodny	<i>Arvicola amphibius</i>	Cz	
3	Koszatka	<i>Dryomys nitedula</i>	C	
4	Mysz zaroślowa	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Cz	
5	Mysz zielna	<i>Apodemus uralensis</i>	Cz	
6	Orzesznica	<i>Muscardinus avellanarius</i>	C	
7	Popielica	<i>Glis glis</i>	C, NT	
8	Smużka leśna	<i>Sicista betulina</i>	C	
9	Wiewiórka pospolita	<i>Sciurus vulgaris</i>	C	

Lp	Gatunek		Status ochrony Kod gatunku	Uwagi
	Nazwa polska	Nazwa łacińska		
Drapieżne				
1	Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>	C	spotykane na całym obszarze
2	Łasica	<i>Mustela nivalis</i>	C	
Nietoperze				
1	Borowiaczek	<i>Nyctalus leisleri</i>	C, VU	
2	Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>	C	
3	Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>	C	
4	Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>	C	
5	Karlik	<i>Pipistrellus sp.</i>	C	możliwe 3 gatunki
6	Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>	C, II 1308	
7	Mroczek	<i>Eptesicus sp.</i>	C	możliwe 3 gatunki
8	Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>	C	
9	Nocek Natterera	<i>M. nattereri</i>	C	
10	Nocek wąsatek	<i>M. mystacinus</i>	C	

II – gatunki z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG

Spośród gatunków chronionych wybrano grupę **gatunków specjalnej troski**, tj. gatunków szczególnie cennych, z potwierdzonym występowaniem i ścisłą lokalizacją. Obecnie zdecydowano się zaliczyć do tej grupy niżej wymienione gatunki:

Kumak nizinny (*Bombina bombina*) – płaz wyłącznie wodny, zadowolający się nawet koleinami wypełnionymi wodą. Zimuje w pobliżu zbiornika wodnego, w norach ziemnych do 0,5 m poniżej powierzchni. Gatunek objęty ochroną ścisłą, wymieniony w załączniku II dyrektywy siedliskowej. Jego występowanie było rozpoznane w ramach inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej Lasów Państwowych. Aktualnie jego obecność stwierdzono w kilku dużych zbiornikach wody:

Rozprzestrzenienie tego gatunku może być znacznie większe ponieważ może on przebywać i rozmnażać się nawet na okresowo zalewanych łąkach, w rowach melioracyjnych, drobnych oczkach wodnych, kałużach i koleinach drogowych.

Zagrożenia są takie same jak dla wszystkich płazów: osuszanie mokradeł, zasypywanie drobnych stawów i starorzeczy, remonty stawów i systemów melioracyjnych w okresie rozrodczym, zarybianie drobnych zbiorników wodnych, zrzucanie ścieków do rowów melioracyjnych i stawów.

W projekcie PUL nie ma zapisów bezpośrednio wpływających na siedliska kumaka i stan jego populacji. Pewne znaczenie mogą mieć cięcia pielęgnacyjne i rębne oraz związany z nimi transport drewna, podczas których mogą zostać zniszczone drobne oczka wodne – potencjalne siedliska drobnych zwierząt wodnych. Można temu zapobiegać przez

wcześniejsze rozpoznanie terenu i odpowiednie zaprojektowanie szlaków transportowych, przesunięcie terminów wykonania lub nawet fizyczne przeniesienie dorosłych osobników, zniesień jaj czy postaci larwalnych do innego zbiornika. Dużą pomocą dla kumaka jest tworzenie sztucznych miejsc zimowania w postaci stosów kamieni przekładanych ściółką lub stosów próchniejących gałęzi usytuowanych w pobliżu zbiorników wody.

Traszka grzebieniasta (*Triturus cristatus*), **traszka zwyczajna** (*Lissotriton vulgaris*), **traszka górską** (*Triturus alpestris*). Występowanie tego ostatniego gatunku jest uważane za wyjątkowe. Wszystkie te gatunki są objęte ochroną ścisłą, a traszka grzebieniasta jest oprócz tego wymieniona w załączniku II dyrektywy siedliskowej. Wymienione gatunki mają zbliżone potrzeby siedliskowe i podobne cechy biologiczne. Wszystkie wymagają obecności zbiorników wody: niewielkich stawów leśnych i polnych w których dochodzi do rozrodu, a w ich braku wykorzystują każdy dostępny zbiornik wody: kałuże, koleiny i inne zbiorniki pochodzenia antropogenicznego. Traszka grzebieniasta ma największe wymagania co do miejsc rozrodu – potrzebuje większych i głębszych zbiorników, a najmniejsze zwyczajna. Poza okresem rozrodczym przebywają w lasach, zaroślach i na gruntach rolnych w pobliżu zbiorników wodnych, również na tych terenach zimują, podobnie jak opisane wyżej kumaki. Zagrożenia dla traszek są identyczne jak dla innych płazów, identyczne są również sposoby wspierania tych gatunków. W konkretnym przypadku zbiornika wodnego wymagane jest okresowe oczyszczanie dna z opadłych liści, co powinno być wykonane pod nadzorem zoologa.

Nocek duży (*Myotis myotis*) – największy gatunek nietoperza wśród spotykanych w Polsce. Objęty jest ochroną ścisłą i wymieniony w załączniku II dyrektywy siedliskowej. W nadleśnictwie stwierdzono jego występowanie w sztolni transportowej dawnej kopalni wapieni. Aktualne dane mówią o 3 osobnikach. Niewątpliwie obecność podziemnego wyrobiska zlokalizowanego na terenie leśnym jest niezwykle cenna jako potencjalne siedlisko wszystkich gatunków nietoperzy, a położenie na gruntach LP gwarantuje nienaruszalność tego obiektu. Potrzebne byłoby jednak zabezpieczenie wejścia do sztolni przed niepożądaną penetracją ludzi, a może także drobnych drapieżników. Nie przewiduje się żadnych czynności gospodarczych w pobliżu sztolni.

Pachnica dębowa (*Osmoderma eremita*) – chrząszcz objęty ochroną ścisłą, wymieniony w załączniku II dyrektywy siedliskowej, jako gatunek „szczególnie ważny”. Gatunek związany z drzewami liściastymi – dębem, bukiem, wierzbą, kasztanowcem, lipą, grabem, wiaźem w prześwietlonych lasach i lasach mieszanych. Wymaga obecności starych drzew dziuplastych ponieważ jego postaci larwalne są próchnojadami, również rozmnażanie odbywa się we wnętrzach próchniejących drzew. Doskonałe postaci także potrzebują dziupli jako miejsc dziennego pobytu

Jelonek rogacz (*Lukanus cervus*) - chrząszcz objęty ochroną ścisłą, wymieniony w załączniku II dyrektywy siedliskowej. Ten gatunek potrzebuje do rozwoju

larwalnego próchniejącego drewna, głównie dębowego, pozostającego w bezpośrednim kontakcie z glebą, tj. pniaków i korzeni pozostających w glebie, lub kłód leżących na jej powierzchni. Głównym zagrożeniem dla gatunku było rygorystyczne usuwanie z lasu drzew martwych i obumierających, szczególnie liściastych, a także odławianie chrząszczy w celach kolekcjonerskich i handlowych.

Ochrona ww. gatunków chrząszczy wymaga pozostawienia w lesie drzew martwych i obumierających, szczególnie liściastych, będących potencjalnym siedliskiem tych gatunków. W projekcie PUL przewidziano pozostawienie większości zinwentaryzowanych przestojów na gruncie, aż do naturalnego rozpadu, a w planowanych cięciach rębnych przewidziano pozostawienie części zapasu – zwykle 5%, do pozostawienia na gruncie z przeznaczeniem do uprzętnięcia w następnych okresach gospodarczych, lub do naturalnego rozpadu.

2.6.2.1. Historia żubra w lasach pszczyńskich

Pierwszych prób osiedlenia żubrów na Górnym Śląsku dokonano w roku 1865; książę pszczyński Jan Henryk XI Hochberg dokonał zamiany z carem Aleksandrem II – 20 jeleni z lasów pszczyńskich na 4 białowieskie żubry.

Do leśnictwa Wygorzele w Nadleśnictwie Murcki sprowadzono 1 byka i 3 krowy, w wieku 2-3 lat. Zwierzęta, przywiezione wiosną transportem kolejowym do stacji Murcki, zostały umieszczone w zagrodzie o powierzchni 2 ha. Rok później zostały przeniesione do ogrodzonego zwierzyńca „Oberförsten” (Górne Lasy Pszczyńskie), o powierzchni 600 ha.

W latach 1880 i 1900 do stada sprowadzono dwa samce z berlińskiego ogrodu zoologicznego oraz w roku 1909 samca z Drezna. W 1893 roku do stada dołączyło 5 krów z Białowieży. Ostatecznie 12 (4/8) osobników to założyciele linii hodowlanej żubrów pszczyńskich. W roku 1891 zwierzęta zostają umieszczone w Nadleśnictwie Pszczyna, w zwierzyńcu „Niederförsten” (Dolne Lasy Pszczyńskie), bytując na powierzchni 11 tysięcy hektarów, w kompleksie leśnym obejmującym teren od Cielmic do Jankowic pod Pszczyną, a centralny punkt stanowi zimowa szopa pokarmowa w Międzyrzeczu. W tym okresie hodowla miała charakter hodowli wolnej, z niekontrolowaną reprodukcją i okresowym dokarmianiem żubrów zimą.

Do 1936 roku żubry pszczyńskie pozostają własnością książąt pszczyńskich.

W latach II wojny światowej przechodzą pod zarządek władz okupacyjnych. Po jej zakończeniu ocalałe zwierzęta umieszczono w 3 hektarowej zagrodzie, którą następnie powiększono w 1947 roku do 40 ha.

W 1948 roku z inicjatywy Dyrekcji Lasów Państwowych Okręgu Śląskiego rozpoczyna się budowa rezerwatu o powierzchni 700 hektarów. Na tym terenie żubry przebywają do czasów obecnych.

Organizacyjnie hodowla żubrów prowadzona była do 1955 roku w Ośrodku Hodowli Żubrów, funkcjonującym na prawach leśnictwa w Nadleśnictwie Pszczyna. Po epidemii pryszczycy, która miała miejsce na przełomie 1952/53 roku, ośrodek został przejęty przez Zarząd Ochrony Przyrody Ministerstwa Leśnictwa w Warszawie. Z dniem 1 stycznia 1979 roku Ośrodek Hodowli Żubrów w Pszczynie został przekazany pod zarządek Babiogórskiego Parku Narodowego w Zawoi, a w okresie od stycznia 1987 do 9 stycznia 1998 pod zarządek Ojcowskiego Parku Narodowego w Ojcowie. Od stycznia 1998 roku do grudnia 2002 roku żubry znajdowały się pod zarządem Nadleśnictwa Pszczyna, a po połączeniu Nadleśnictwa Pszczyna z Nadleśnictwem Kobiór żubry administracyjnie podlegają Nadleśnictwu Kobiór.

2.6.2.2. Wyniki hodowli

W trwającej blisko 140 lat hodowli żubrów w lasach pszczyńskich ich liczebność ulegała wahaniom, uzależniona była zarówno od potencjału rozrodczego osobników, ich kondycji, ale również od warunków społeczno – gospodarczych w jakich prowadzono hodowlę. W latach 1865 – 1918 następuje rozwój ilościowy stada, od 4 osobników w 1865 roku do 74 w 1918 roku. W tym okresie sprowadzono do Pszczyny 12 żubrów, 203 się urodziło, 73 odstrzelono i sprzedano, 68 padło w wyniku „zabodzenia” lub kłusownictwa.

Okres od I wojny światowej aż do zakończenia procesu budowania państwowości polskiej na Górnym Śląsku w 1922 roku nie sprzyjał hodowli tych zwierząt, nastąpił katastrofalny spadek liczebności. W roku 1922 pozostały 3 osobniki: 2 byki (5 letni Plebejer i 3 letni Platon) oraz 18 letnia krowa Planta.

W kolejnym okresie hodowli trwającym do wybuchu II wojny światowej nastąpił wzrost ilościowy stada, do 19 osobników w 1939 roku. W roku 1946 w Pszczynie przebywa 20 osobników. Po blisko 90 latach hodowli w wyniku epidemii pryszczycy, na przełomie 1952/53 roku stado przestaje istnieć.

Po dwóch latach rozpoczęto proces odbudowy pszczyńskiej hodowli, sprowadzając pierwsze osobniki z Niepołomic i Smardzewic. W 1956 roku stado liczyło 13 osobników, wszystkie należały do linii białowiesko-kaukaskiej. W wyniku sukcesywnie realizowanej wymiany między stadami, ostatecznie żubry tej linii zostały z Pszczyny wywiezione. Na ich miejsce sprowadzono żubry pszczyńskie z Białowieży. Rozpoczął się okres ustabilizowania hodowli, gdzie liczebność stada wahała się od 24 do 40 osobników w kolejnych latach.

2.6.2.3. Udział pszczyńskich żubrów w restytucji gatunku

Wśród 12 żubrów, które wzięły udział w restytucji gatunku były dwa osobniki pszczyńskie F 42 PLANTA i M 45 PLEBEJER. Dzięki potomstwu Planty i Plebejera nastąpiło odrodzenie hodowli w Pszczynie (1923 rok). Potomstwo urodzone z tej pary rodziców to: M 48 Plunder ur. w 1923 roku, F 49 Plakette ur. w 1924 roku i M Platen ur. w 1926 roku. Platen i Plakette byli rodzicami samca M 93 PLISCH, który miał fundamentalne znaczenie dla restytucji żubrów w Białowieży. 3 letni byk Plisch został przywieziony do Białowieży w 1936 roku. Do chwili śmierci w 1951 roku był ojcem 45 cieląt, z których 14 (5/9) brało udział w restytucji żubrów w Puszczy Białowieskiej.

2.6.2.4. Aktualny stan stada

Według stanu na 18 X 2012 r stado liczy 40 sztuk, z czego 7 – dorosłych i cieląt, znajduje się w zagrodzie pokazowej. W skład stada wchodzi:

- 11 byków,
- 10 krów,
- 5 jałówek,
- 14 cieląt z r 2011 i 2012.

Stado jest w bardzo dobrej kondycji, a naturalne padnięcia cieląt (1 w 2012) dotyczą komplikacji przy wycieleniach. Od 2006 r zaprzestano prowadzenia linii pszczyńskiej w zagrodzie głównej, chociaż są tu jeszcze 3 byki i kilka krów z tej linii (PL). Jest ona w dalszym ciągu prowadzona w zagrodzie pokazowej.

Fot. Z. Ryś

2.6.3. Ochrona strefowa gatunków

Z grupy gatunków wymagających ustawowo ochrony strefowej (Załącznik nr 5 Rozp. Min. Środ. z 12 października 2011 r) na gruntach Nadleśnictwa Kobiór gniazda bielika i gniazda bociana czarnego mają ścisłą lokalizację i utworzono dla nich wymagane strefy ochrony ostoi.

Z pozostałych gatunków; gniazda rybołowa i kolonie ślepowrona nie leżą na gruntach Nadleśnictwa, a zimowe kolonie nietoperzy (o liczebności ponad 200 osobników choć raz stwierdzonej w ciągu 3 kolejnych lat) nie występują.

Bielik Fot. M. Hlawiczka

2.7. Parki zabytkowe, zabytki architektury

Nadleśnictwo Kobiór nie jest właścicielem żadnego obiektu wpisanego do rejestru zabytków, jedynie w granicach zasięgu terytorialnego znajduje się szereg rezydencji pałacowych i dworskich przy których zachowały się w całości, lub w postaci szczątkowej, założenia parkowe. Poniżej wymieniono najważniejsze z nich:

- Pszczyna – zamek książąt pszczyńskich wraz z parkiem, łącznie 48 ha, powstałym prawdopodobnie w połowie XVIII w. Nr A/535/65, 7 II 1965,
- Pszczyna – Budynek Zarządu Dóbr Książęcych wraz z parkiem. Nr A/16114/95, 14 VII 1996,
- Pszczyna Poręba – Pałac Bażantarnia wraz z parkiem. Nr A/504/65; 1977,
- Pałacyk Myśliwski Promnice związany z Lasami Pszczyńskimi. Nr A/702/63, 13 VI 1963.
- Gardawice – zespół dworsko – pałacowy wraz z pozostałością parku. Nr A/1651/97, 17 XI 1997,
- Zawiszć – pałac z parkiem z XVIII w. Nr A/726/66, 15 VI 1966,
- Mikołów – Park-Planty. Nr A51/01, 17 XII 2001,
- Łaziska Górne – pozostałość parku przy ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Nr A153/05, 7 X 2005,
- Pawłowice – ruiny pałacu i park z XVIII w. Nr A/533/65, 7 II 1965.

2.8. Inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych

W roku 2006 i 2007 w całej Polsce, na gruntach w zarządzie Lasów Państwowych wykonana została powszechna inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, obejmująca wybrane elementy przyrodnicze, opisane w ramach dyrektyw: ptasiej i siedliskowej. Na terenie Nadleśnictwa w wyniku inwentaryzacji wykonanej w latach 2006-2007, opisano stanowiska chronionych gatunków roślin i zwierząt. Wykorzystano je do zestawienia listy gatunków chronionych występujących na terenie Nadleśnictwa (por. rozdz. 2.6). Wykonano również wstępną ocenę możliwości występowania siedlisk przyrodniczych i stopnia zachowania ich naturalności.

Na gruntach Nadleśnictwa możliwe są następujące siedliska:

- naturalne jeziora eutroficzne (3150) – obecnie opisane przeważnie jako bagna i sukcesje,
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (6410),
- niżowe i górskie łąki świeże, użytkowane ekstensywnie (6510),
- torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (7110-1),
- torfowiska wysokie zdegradowane, zdolne do naturalnej regeneracji (7120),
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska (7140),
- kwaśne buczyny (9110), w tym kwaśne buczyny niżowe,
- żyzne buczyny niżowe (9130),
- grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (9170) – postać podstawowa i środkowoeuropejska,
- śródładowe kwaśne dąbrowy (9190-2),
- bory i lasy bagienne (91D0) – w tym wariant na płytkich torfach i murszach,
- łągi olchowe, olchowo-jesionowe i jesionowe (91E0-3),
- łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (91F0).

Żyzna buczyna. Fot. Z. Ryś

3. Pozaustawowe formy ochrony przyrody

Do obiektów zasługujących na ochronę, a których ochrona nie jest regulowana na poziomie ustawowym, ale np. zarządzeniami wewnętrznymi, resortowymi (Ministra Środowiska, DGLP, RDLP) należy zaliczyć przede wszystkim te, które zostały zinwentaryzowane w toku nadzwyczajnej waloryzacji przyrodniczej i będą przez administrację leśną traktowane specjalnie. Należą do nich m.in. lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego, lasy o nadzwyczajnym bogactwie florystycznym, lasy podmokłe i na siedliskach wilgotnych, drzewostany rodzimego pochodzenia, powstałe z odnowienia naturalnego, drzewostany nasienne, uprawy pochodne, bagna, torfowiska, wrzosowiska, drzewostany wykazujące odporność na działanie czynników stresowych, ciekawe fragmenty przyrody nieożywionej, miejsca o charakterze historycznym, kępy, grupy i pojedyncze drzewa zasługujące na ochronę, a nie objęte ochroną pomnikową, tereny źródliskowe i inne zasługujące na ochronę.

3.1. Lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego

Na terenie Nadleśnictwa Kobiór w zasadzie nie ma drzewostanów naturalnych, ani zbliżonych do nich. Intensywna gospodarka prowadzona od końca XVIII wieku nie pozwoliła na zachowanie nawet fragmentów takich lasów, nie było też nigdy obszarów na tyle niedostępnych aby użytkowanie było nieopłacalne. Pozostałością lasów naturalnych są jedynie pojedyncze egzemplarze dębów w rezerwacie „Żubrowisko” pochodzące z połowy XVIII wieku. Najstarsze z nich mogą pochodzić z początków XVIII wieku. Najstarsze buki również mogą pochodzić z drzewostanów naturalnych, z przełomu XVIII i XIX wieku.

3.2. Lasy o nadzwyczajnym bogactwie florystycznym

Dawna gospodarka leśna nastawiona na szybką produkcję drewna zmieniła radykalnie skład gatunkowy drzewostanów, a w konsekwencji warunki świetlne, wodne, chemizm gleby, budowę wierzchnich poziomów genetycznych. Dodatkowy, negatywny wpływ wywarły imisje przemysłowe, gazowe i pyłowe, silnie wpływające na organizmy żywe i chemizm gleby. W efekcie zamiast gatunków typowych dla grądów, dąbrów i niżowych buczyn, największe powierzchnie zajmują zwarte darnie turzycy drzączkowatej, trzęślicy, trzcinnika i orlicy z domieszką jeżyny. Wykluczają one rozwój innych gatunków runa, a także utrudniają samosiewy większości gatunków drzewiastych. Większość powierzchni Nadleśnictwa charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem gatunkowym, albo obecnością gatunków pospolitych i wszędobylskich.

W lasach Nadleśnictwa Kobiór trudno wskazać jakiś większy, jednorodny obszar licznej koncentracji cennych i ciekawych gatunków roślin typowo leśnych. Jako cenny florystycznie podaje się kompleks lasów „Fiołkowej Góry”, tj. oddziały 301, 302 obrębu Kobiór oraz przyległe lasy innej własności. Na pozostałym obszarze Nadleśnictwa nawet stare drzewostany bukowe charakteryzują się ubóstwem runa właściwym dla kwaśnych buczyn, mimo że tylko niewiele z nich leży na uboższych sandrach Równiny Pszczyńskiej.

Znacznie większe bogactwo gatunkowe wykazują zbiorowiska nieleśne: naturalne lub zbliżone do nich łąki trzęślicowe, naturalne, a nawet wtórne zbiorowiska bagienne, wodne i torfowiskowe.

3.3. Lasy na siedliskach wilgotnych i bagiennych

Ta grupa siedlisk zajmuje wspólnie ok. 3/4 powierzchni leśnej. Najwięcej jest lasów mieszanych wilgotnych – ponad 40%, i borów mieszanych wilgotnych – prawie 25%. Siedlisk bagiennych, tj. olsów, lasów łągowych, borów i lasów bagiennych jest łącznie prawie 3%. W gospodarce leśnej, nie tylko lasów Pszczyńskich, praktycznie do lat 70-tych XX wieku, jednym z ważniejszych wyznaczników gospodarczych był rozmiar prac melioracyjnych, pod którymi rozumiano budowę systemu rowów odwadniających. Dokonywano również regulacji cieków wodnych, nawet niższego rzędu. Obecnie główne potoki Nadleśnictwa: Pszczyńska, Korzeniec i Gostynka, w wyniku regulacji i obwałowania nie są już ciekami meandrującymi i nie tworzą siedlisk łągowych, co jest nieodwracalną stratą przyrodniczą. Można przypuszczać, że w wyniku celowego odwodnienia, a także wpływu lejów depresyjnych ogólna wilgotność siedlisk obniżyła się o kilka stopni w skali wilgotności gleb. Według danych historycznych okolice dzisiejszej Pszczyzny były w średniowieczu jedynym miejscem w okolicy gdzie szlak handlowy z Krakowa i Śląska na Morawy, mógł bezpiecznie przekroczyć bagna doliny Pszczyńki. Wobec tego można przypuszczać, że pierwotnie na Równinie Pszczyńskiej mogło być co najmniej 10% siedlisk łągowych, a olsów i innych siedlisk bagiennych co najmniej 50%.

Poniżej zestawiono powierzchnie i udziały procentowe siedlisk wilgotnych i bagiennych.

Typ siedl. lasu	Obręb Kobiór		Obręb Tychy		Obręb Pszczyzna		Nadleśnictwo	
	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]
BMw	1899,59	19,25	1936,24	36,36	986,90	21,83	4822,73	24,46
BMb	10,84	0,11	6,99	0,13	19,32	0,43	37,15	0,19
LMw	4712,32	47,75	2000,32	37,56	1715,00	37,93	8427,64	42,74
LMb	12,08	0,12	1,54	0,03	45,21	1,00	58,83	0,30
Lw	296,00	3,00	80,39	1,51	497,16	10,99	873,55	4,43
Lwyżw	193,56	1,96	-	-	-	-	193,56	0,98
Lł	-	-	-	-	3,10	0,07	3,10	0,02
OI	132,56	1,34	86,27	1,62	196,03	4,34	414,86	2,10
OIJ	-	-	-	-	5,93	0,13	5,93	0,03
OIJwyż	4,21	0,04	-	-	-	-	4,21	0,02
Razem	7261,16	73,58	4111,75	77,21	3468,65	76,71	14841,56	75,26
Ogółem pow. leśna	9868,94		5325,45		4521,86		19716,25	

Udziały procentowe w stosunku do ogólnej powierzchni leśnej obrębów i Nadleśnictwa

Siedliska bagienne występują w ilości szczątkowej. Jako obszary szczególnie cenne ze względów hydrologicznych, a także jako miejsce występowania specyficznej roślinności, są zaliczone do gospodarstwa specjalnego i wyłączone z użytkowania – za wyjątkiem olsów.

3.4. Drzewostany naturalnego pochodzenia

Zdecydowana większość drzewostanów Nadleśnictwa ma pochodzenie sztuczne, tzn. zostały posadzone jako sadzonki szkółkowane, lub wysiane bezpośrednio na zrębach w drugiej połowie XIX w. lub później, tj. w okresie szczególnie intensywnego użytkowania Lasów Pszczyńskich. Wyjątkiem są buczyny, obecnie w wieku ok. 90 lat, np. w oddziałach 7 i 12 obrębu Tychy. Ich budowa zdaje się wskazywać na naturalne pochodzenie jako efekt samosiewu górnego, typowego dla gatunków ciężkonasiennych, tym bardziej, że pozostały w drzewostanie pojedyncze egzemplarze dwukrotnie starsze, tj. pochodzące z początków XIX w., pozostawione jako nasienniki. Gdyby udało się potwierdzić ich miejscowe pochodzenie, byłyby niezwykle cennym źródłem nasion miejscowego ekotypu buka.

Regularność rozmieszczenia drzew w niektórych dębinach sugeruje ich sztuczne (z sadzenia) pochodzenie, ale część prawdopodobnie powstała w wyniku usunięcia górnego piętra, zwykle sosnowego, z nad dolnego piętra dębowego lub odsłonięcia podrostu.

Drzewostany sosnowe były odnawiane przez sadzenie i siew, a współcześnie są odnawiane niemal wyłącznie za pomocą sadzenia, wyjątkowo niewielkie powierzchnie pozostawia się do naturalnego obsiewu zwykle traktowanego jako uzupełniający.

Cecha naturalności nadawana drzewostanom podczas inwentaryzacji zasobów leśnych i umieszczona w opisach taksacyjnych, przypisana została przeważnie do samosiewów brzozowych i olchowych, rzadziej innych gatunków

Poniżej przedstawiono lokalizację niektórych najstarszych drzewostanów Nadleśnictwa, które mogą mieć pochodzenie naturalne.

Obręb Kobiór		Obręb Tychy		Obręb Pszczyna	
Lokalizacja	Gatunek, wiek	Lokalizacja	Gatunek, wiek	Lokalizacja	Gatunek, wiek
84 i	Bk 155 zwarta buczyna w obrębie Kobiór	7 g	Bk 95 pjd.Bk 140, 170, 190	54 b	So 190 Rez. Żubrowisko
84 l		7 h		84 d	Ol 95
99 g	Db 155	7 i		141 a	Db 180
108 a	Db Bk 150 d-st zachowawczy	7 j		145 n	Db 170
108 c	Bk Db 150	7 k		145 p	Db 170
210 a	So 200 d-st zachowawczy	7 l		145 s	Db 170
256 d	Db 140	12 c	Bk 90	146 a	Db 180
301 d	So Bk 155	12 g		169 c	Db 150
301 g	Fiołkowa Góra	12 i			
301 h		31 l	Db 150		
311 c	Bk Db 160	92 h	So 155		
324 c	Bk Db 155				
348 i	Bk 150 GDN				
349 a	Bk 155 GDN				
349 c	Bk 150 GDN				
349 d	Bk 115 GDN				
353 d	Bk 155				
353 f	Bk 155				
356 a	Bk 155 GDN				
374 l	Bk Db 145				
374 m	Las Wierzysko				

3.5. Leśne zasoby genowe

Drzewostany Nadleśnictwa Kobiór nie odznaczają się różnorodnością gatunkową i jakościową. Tym bardziej zachodzi potrzeba zapewnienia ciągłości ekotypom miejscowym, lub wykazującym nieprzeciętne cechy biologiczne i techniczne. W tym celu wybrano drzewostany nasienne wyłączone i gospodarcze, drzewostany zachowawcze, źródła nasion i zgodnie obowiązującymi przepisami powieli się ich materiał genetyczny w odpowiednich uprawach pochodnych.

Obszar Nadleśnictwa należy do **regionów nasiennych nr 556 i 654**.

3.5.1. Wyłączone drzewostany nasienne

Nadleśnictwo posiada 2 wyłączone drzewostany nasienne w obrębie Pszczyna:

- WDN w oddz. 42 c, f; 10,67 ha. Uznany został decyzją Krajowej Komisji w roku 1997. W Krajowym Rejestrze Leśnego Materiału Podstawowego figuruje pod numerem MP/2/31051/05. Gatunkiem nasiennym jest sosna pospolita, obecnie w wieku 130 lat.
- WDN w oddz. 79 a; 8,00 ha, w granicach rezerwatu Żubrowisko. Uznany za WDN w roku 1960 Zarządzeniem Naczelnego Dyrektora LP z dnia 9 października 1959 r. W Krajowym Rejestrze Leśnego Materiału Podstawowego figuruje pod numerem MP/2/31050/05. Gatunkiem nasiennym jest sosna pospolita, obecnie w wieku 145 lat.

Nasiona pochodzące z tych drzewostanów (tzw. materiał wyselekcjonowany) służą do zakładania rejestrowanych upraw pochodnych.

WDN w rezerwacie „Żubrowisko”

3.5.2. Gospodarcze drzewostany nasienne

Według bieżącej inwentaryzacji zasobów leśnych w nadleśnictwie Kobiór jest 69 gospodarczych drzewostanów nasiennych, o łącznej powierzchni 479,49 ha. Najwięcej w obrębie Kobiór: 44 – 332,04 ha; w obrębie Tychy: 7 – 33,77 ha; w obrębie Pszczyna: 18 – 113,68 ha. Utworzono je dla zasadniczych gatunków lasotwórczych Nadleśnictwa, za wyjątkiem jesionu, brzozy i domieszkowych, ponieważ zwykle nie występują one w odpowiednio wysokim udziale i wieku, albo nie posiadają odpowiednich cech jakościowych.

- o drzewostany sosnowe – 44, o powierzchni 355,10 ha,
- o drzewostany bukowe – 11, o powierzchni 64,20 ha,
- o drzewostany dębowe – 6, o powierzchni 29,49 ha,
- o drzewostany olchowe – 4, o powierzchni 12,44 ha,
- o drzewostany lipowe – 3, o powierzchni 5,81 ha,
- o drzewostan jodłowy – 1, o powierzchni 12,45 ha.

Pełny wykaz gospodarczych drzewostanów nasiennych znajduje się w opisanii ogólnym Nadleśnictwa Kobiór.

Zagospodarowanie drzewostanów nasiennych gospodarczych polega na dostosowaniu użytkowania rębego do lat nasiennych, a w miarę możliwości do czasowego odsunięcia rębni (w przypadku małego urodzaju nasion) lub ograniczenia się do cięć selekcyjnych poprawiających przeciętne właściwości genowe tych drzewostanów (selekcja negatywna).

3.5.3. Drzewa mateczne

Obiektem selekcji indywidualnej o szczególnych wartościach godnych ochrony są drzewa mateczne (doborowe). Są to drzewa wyróżniające spośród drzew najlepszej jakości. Okazy takie są wybierane w wyłączonych i gospodarczych drzewostanach nasiennych. Są one wykorzystywane do zakładania plantacji nasiennych (wegetatywne potomstwo drzew doborowych) i plantacyjnych upraw nasiennych (potomstwo generatywne).

W Nadleśnictwie istnieje obecnie 15 drzew matecznych, wszystkie z gatunku *Pinus silvestris*. W obrębie Pszczyna 12 i w obrębie Tychy 3. Większość (12) została wybrana w roku 1998, 3 w 1974.

Numery wg rejestru LMP:

22215 – 22217, 18985 – 18988, 18954 – 18958, 18638 – 18640.

3.5.4. Źródła nasion

Źródła nasion to rodzaj leśnego materiału podstawowego wprowadzony na mocy ustawy o leśnym materiale rozmnożeniowym. Służy przede wszystkim do rozmnażania gatunków domieszkowych i uzupełniających. Źródło nasion powinno tworzyć kilkanaście do kilkudziesięciu osobników jednego gatunku, wyjątkowo, jeżeli nie ma innej możliwości, może to być grupa kilku egzemplarzy. W warunkach Nadleśnictwa Kobiór zachodzi ten ostatni przypadek – łącznie 12 drzew jawora i graba, wszystkie w obrębie Kobiór jak niżej.

- *Acer pseudoplatanus*: oddz. 360 j, 3 drzewa w kępie 0,15 ha,
- *Acer pseudoplatanus*: oddz. 377 d, 5 drzew w rozproszeniu na 2 ha,
- *Carpinus betulus*: oddz. 329 b, 4 drzewa na obszarze ok. 0,50 ha.

3.5.5. Plantacje nasienne

Nadleśnictwo posiada 2 plantacje nasienne buka o łącznej powierzchni 13,43 ha. Jest to wegetatywne potomstwo (klony) 30 drzew matecznych, pochodzących z Nadleśnictwa Bielsko i Sucha (Beskid Mały i Żywiecki). Obie plantacje położone są w obrębie Kobiór i pochodzą od tych samych drzew matecznych.

Lokalizacja plantacji	Pow. [ha]	Rok założenia	Pochodzenie N-ctwo Region nasienny	Ilość szczepów wyjściowa	Ilość szczepów aktualna
19 j	8,58	1995	Bielsko 801 Sucha 853	1819	853
385A a	4,85	1996	Bielsko 801 Sucha 853	987	658

Plantacja nasienna buka

3.5.6. Drzewostany zachowawcze

Obiekty o wyjątkowej wartości genetycznej (drzewostany, zbiorowiska), ocenione na podstawie cennych cech fenotypowych i rodzimego pochodzenia, warunkujące zwiększenie różnorodności genetycznej na danym obszarze (np. Nadleśnictwa), uznaje się za zachowawcze. Konsekwencją dla drzewostanu jest wyłączenie go z typowego użytkowania i zachowanie na gruncie do naturalnego rozpadu. Przy czym powinno się doprowadzić do powstania na tym samym miejscu (in situ) następnego pokolenia o identycznej strukturze. Jednocześnie niezbędne jest powiększenie i rozprzestrzenienie zasobów genowych obiektu zachowawczego przez zakładanie upraw zachowawczych (w przypadku drzewostanu) poza pierwotnym obszarem występowania, tj. ex situ, wg określonych zasad (Zał. nr 1 do Zarz. 7A DGLP z 7 kwietnia 2006 r).

W Nadleśnictwie Kobiór wyznaczono 9 drzewostanów zachowawczych o łącznej powierzchni 50,59 ha.

Poniżej zestawiono podstawowe informacje o drzewostanach zachowawczych

Lokalizacja	Pow. [ha]	Skrócony opis	Numer rej. LMP	Uwagi
Obręb Kobiór				
108 a	9,46	7 Db 2 Bk 150 l. 1 Gb 90 l. liczne pjd. gatunki od 40 do 150 l. Podokapowa upr. zachow. Db 9 l. 1,42 ha	MP/1/46642/06	Najcenniejszy d-stan zachowawczy ze względu na skład, wiek i zachowane siedlisko grądu środkowoeuropejskiego
210 d	2,18	So 200 l.	MP/1/46645/06	
232 b	8,16	So 170 l.	MP/1/46644/06	
236 h	2,05	9 So 185 l. 1 Db 80 l.	MP/1/46646/06	
236 k	1,65	So 185 l.		
245 c	2,72	So 165 l.	MP/1/46644/06	
253 c	5,58	So 170 l.	MP/1/46643/06	
253 d	5,12	So 170 l.		
Obręb Pszczyna				
68 f	13,67	So 180 l.	MP/1/47142/07	d-st przeznaczony do obsiewu naturalnego

3.5.6. Rejestrowane uprawy pochodne

Nasiona pozyskane z wyłączonych drzewostanów nasiennych, plantacji nasiennych i plantacyjnych upraw nasiennych, służą do zakładania upraw pochodnych i bloków upraw pochodnych, tj. zespołów upraw o powierzchni będącej wielokrotnością powierzchni drzewostanu matecznego.

W nadleśnictwie Kobiór obecnie istnieją 72 uprawy pochodne o łącznej powierzchni 236,66 ha. W obrębie Tychy 57 upraw o powierzchni 180,72 ha; w obrębie Pszczyna 15 upraw o powierzchni 55,94 ha.

Wszystkie uprawy są sosnowe, w większości pochodzą z własnego WDN z oddziału 79 a, za wyjątkiem uprawy w oddziale 19 l. W tej uprawie zastosowano sosnę pochodzącą z

plantacji nasiennej 269 d w obrębie Karłowice Nadleśnictwa Brzeg gdzie uprawia się szczepy pochodzące z drzew matecznych, z Nadleśnictwa Prószków (region nasienny 503).

Indywidualnie funkcjonują 24 uprawy, pozostałe tworzą 7 bloków upraw pochodnych, jak niżej:

Nr bloku	Ilość upraw	Łączna powierzchnia [ha]	Oddziały
Obręb Tychy			
I	10	31,59	36, 37, 38
II	15	58,69	46, 47, 48, 49, 60, 61
III	3	10,23	122
IV	4	7,80	143, 144
V	8	22,32	150, 151, 152, 162
Razem	40	130,63	
Obręb Pszczyna			
VI	6	25,79 ha	10, 11, 20, 21
VII	2	7,88 ha	35, 36
Razem	8	33,67	
Łącznie	48	164,30	

3.5.7. Uprawy zachowawcze

Zgodnie z obowiązkiem zabezpieczenia puli genowej drzewostanów zachowawczych, w nadleśnictwie Kobiór założono 14 upraw zachowawczych o łącznej powierzchni 40,30 ha. W obrębie Kobiór 7 upraw o powierzchni 20,62 ha – wszystkie sosnowe, a oprócz tego 1,42 ha podkapowej uprawy dęba (in situ) w oddz. 108 a. W obrębie Pszczyna 7 upraw o powierzchni 19,68 ha – również wszystkie sosnowe.

Pochodzenie upraw zachowawczych

Uprawa zachowawcza	Powierzchnia [ha]	Pochodzenie nasion
Obręb Kobiór		
211 a, b, g	8,54	210 d
212 c, d	5,34	253 c, d
213 d	3,37	232 b, 245 c
214 b	3,37	236 h, k
Razem	20,62	
Obręb Pszczyna		
40 b, c	7,00	68 f
66 j, k, n, o, p	12,68	
Razem	19,68	
Łącznie	40,30	

Podkapowa uprawa dęba nie jest wykazywana jako uprawa zachowawcza, ponieważ w sensie formalnym nie stanowi wydzielania leśnego – są to dolesione luki.

3.5.8. Szkółki leśne

Nadleśnictwo posiada 11,20 ha powierzchni szkółkarskiej (manipulacyjnej) zlokalizowanej w obrębie Kobiór, leśnictwie Królówka, w oddziałach:

470 g, h, i, 471 g, 472 c, d, f, g, h, i, j.

Produkcja szkółkarska w pełni zabezpiecza potrzeby Nadleśnictwa.

3.6. Bagna, moczary, torfowiska, wrzosowiska wyłączone z zabiegów gospodarczych, lub zasługujące na specjalną ochronę

Tego typu grunty w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa spotykane są dość często, szczególnie gdzie jest, lub była prowadzona rybacka gospodarka hodowlana. Szczególnie w dolinie Wisły częste są stawy hodowlane czynne i nie użytkowane, a także pozostałości starorzeczy Wisły i Pszczyнки. Na gruntach Nadleśnictwa znajdują się 64 stawy rybne o powierzchni 288 ha – użytkowane lub nie i prawie 27 ha innych wód płynących i stojących (w tym 14 zbiorników wody). Często w porzuconych stawach zachodzą procesy sukcesyjne, bardzo cenne przyrodniczo, w kierunku zbiorowisk torfowiskowych, zbiorowisk roślinności wodnej i bagiennych, a w konsekwencji również wilgotnych łąk i bagiennych zbiorowisk zaroślowych. Tak jest np. na obszarze użytku ekologicznego „Paprocany”, gdzie jest to szczególnie widoczne, ale także na stawach w okolicy Pawłowic, w dolinie Pszczyнки i Korzeńca.

Specjalnym przypadkiem obszarów podmokłych są tereny szkód górniczych, tj. obszary zapadliskowe. Na terenie Nadleśnictwa grunty w zasięgu niekorzystnego oddziaływania kopalń węgla kamiennego obejmują obszar nieco ponad 1200 ha. Mogą się tam tworzyć lokalne, bezodpływowe obniżenia terenu, i o ile ustabilizują się pod względem hydrologicznym, to mogą stać się miejscem występowania cennych siedlisk wodnych i bagiennych. Zbiorniki wody, tak naturalne, jak i sztuczne, wraz z przyległymi obszarami bagiennymi i podmokłymi, powinny być otoczone szczególną ochroną ponieważ stanowią niezwykle ważne miejsce lęgowe, a także żerowisko i zimowisko licznych gatunków ptaków i innych zwierząt.

Wykaz niektórych obszarów bagiennych i podmokłych

Adres	Rodzaj gruntu	Powierzchnia [ha]	Opis Uwagi
Obręb Kobiór			
30 f	Bagno	0,24	bagno w dolinie Gostynki
392 a	Bagno	0,70	dawny staw w dolinie Bierawki
Obręb Tychy			
34 d	Bagno	4,22	nie użytkowana część „Starego Stawu” nad dopływem Gostynki
45 f	Bagno	0,96	
81A g	Bagno	1,12	zarastający staw na pd od zbiornika „Paprocany”
82 c	Bagno	6,77	
129 c	Bagno	3,06	zarastająca część stawu „Dąbrowica”
198 j	Bagno	0,43	zarastający staw w dolinie Korzeńca
Obręb Pszczyzna			
81 a	Bagno	0,03	pozostałości starorzeczy w dolinie Pszczyнки
81 d	Bagno	0,19	
82 m	Bagno	0,20	starorzecze Pszczyнки

Adres	Rodzaj gruntu	Powierzchnia [ha]	Opis Uwagi
82 n	Bagno	0,26	starorzecze Pszczyнки
99 b	Bagno	0,27	
154A g	Bagno	0,71	zarastająca część stawu
164 g	Bagno	1,28	zarastająca część stawu „Wójtowskiego”
169 s	Bagno	0,21	zabagniona część łąki
175 d	Bagno	7,29	zarastająca część stawu „Kępnego”
176 f	Bagno	0,62	zarastająca część stawu „Młyńskiego”
179 m	Bagno	0,87	wyrobisko
Razem bagna		29,43	bagna jako ewidencyjne nieużytki - N
Obręb Kobiór			
2 k	Sukcesja	0,41	las mieszany bagienny
61 r	Sukcesja	0,16	zalew bobrów
84 c		2,20	
85 c		0,98	
388 h		0,51	las mieszany bagienny
Obręb Tychy			
75 j	Sukcesja	1,58	teren zalewowy, dolina Gostynki
80 a		3,08	
80 c		1,22	
164 r		6,47	podmokła dolina Korzeńca, zmiennowilgotne łąki bagiennie zbiorowiska krzewiaste, sukcesje leśne
165 d		2,02	
166 g		2,40	
166A f		2,93	
167 g		3,78	
169 a		2,12	zapadliska górnicze o niestabilizowanym poziomie wód gruntowych
175 j		1,56	
194 i		2,97	
194 k		0,68	
194 l		0,11	
195 d		8,81	
196 c		0,47	
Obręb Pszczyzna			
1 a	Sukcesja	1,01	podmokła dolina Korzeńca - zalesione olchą wilgotne łąki na glebach organicznych
1 c		1,35	
4 a		2,66	
4 g		3,96	
10 a		3,06	
10 f		2,79	
18 a		6,21	
19 a		5,09	
20 a		1,03	
29A a		0,39	
30 i		2,72	
31 a		6,48	
32 a		4,55	
33 a		4,45	
34 a		3,75	

Adres	Rodzaj gruntu	Powierzchnia [ha]	Opis Uwagi
81 f	Sukcesja	0,24	Podmokła dolina Pszczynki - zmiennowilgotne łąki, starorzecza w różnym stadium sukcesji i pozostałości po nich, zalesienia sztuczne i naturalne, krzewiaste zbiorowiska bagienne, lasy łąkowe w różnym stopniu naturalności
81 j		6,88	
81 r		3,99	
82 p		7,99	
83 h		1,36	
85 h		0,79	
87 g		2,19	
88 k		4,04	
89 k		1,46	
96 a		0,41	
96 g		1,23	
96 m		0,06	
97 a		2,38	
98 a		4,71	
99 a		2,81	
100 a		3,99	
101 a		2,47	
102 a		4,61	
102 z		0,23	
104 b		3,21	
105 a	1,88		
128 n	Sukcesja	0,14	lokalne obniżenie bezodpływowe
145 l	Sukcesja	0,61	dolina Pszczynki, teren zalewowy
177 f	Sukcesja	0,37	podmokłe obrzeża stawów
177 j		0,49	
179 a	Sukcesja	0,25	zapadlisko kopalniane
179 d		1,45	

Łącznie w całym nadleśnictwie utworzono 83 wydzielania przeznaczone do naturalnej sukcesji, o powierzchni całkowitej 174, 29 ha. Ilość wydzielen w sukcesji w obrębach:

- Kobiór, 18 – 12,51 ha,
- Tychy, 21 – 50,46 ha,
- Pszczyna, 44 – 111,32 ha.

Są to przeważnie tereny stale podmokłe, lub z okresowo podwyższonym poziomem wód gruntowych. Typowe czynności gospodarcze są na tych obszarach nieopłacalne, lub niecelowe z przyczyn przyrodniczych.

Obszary bagienne nieliterowane.

W ramach wydzielen leśnych (wyjątkowo nieleśnych) inwentaryzowano, zgodnie z zasadami instrukcji urzędniowej, drobne bagna o powierzchni od 0,01 ha wzwyż. Są one zaznaczone na mapie gospodarczej i odnotowane w opisach taksacyjnych. W całym nadleśnictwie jest ich 106, o łącznej powierzchni 16,33 ha.

Bagna w poszczególnych obrębach:

- Kobiór, 48 – 8,42 ha,
- Tychy, 18 – 3,06 ha,
- Pszczyna, 40 – 4,85 ha.

Bagno śródleśne

3.7. Drzewa cenne

Podczas inwentaryzacji zasobów leśnych oprócz drzew uznanych za pomniki przyrody, rejestrowano również drzewa o znacznych rozmiarach i wieku nie objęte ustawową ochroną. Są one odnotowane w opisach taksacyjnych jako „drzewa cenne”, lub przestoje na gruntach leśnych, albo zadrzewienia na gruntach nieleśnych.

Wykaz niektórych drzew cennych

Obręb Kobiór

- 181 a, Bk ok. 115 lat, o rozmiarach pomnikowych,
- 221 s, tsuga kanadyjska 110 l.; 49 cm, 20 m,
- 349 c, 2 egzemplarze Bk 150 l.,
- 374 m, pjd. Bk 145 l.

Obręb Tychy

- 7 i-l, 12 h,i, pojedyncze buki w wieku do 190 lat, ponad 100 cm, ponad 32 m,
- 94 i, Bk 160 l.,
- 110 h, 3 Db 160l.

Obręb Pszczyna

- 33 b, Db 180 l.,
- 42 g, 2 Db ok. 170 l.; 102 cm, 27 m; 105 cm, 26 m,
- 53 h, Db 190 l., Db 160 l.,
- 54 d, Db 160 l.; 104 cm, 25 m,

- 59 a, Db 210 l.; 119 cm, 24 m; Db 130 l.; 60 cm, 23 m,
- 59 g, Lp 160 l.; 110 cm, 20 m,
- 59 n, Db 320 l.; 160 cm, 26 m; Db 150 l.; 72 cm, 27 m,
- 71 h, Db 320 l.; 150 cm, 29 m,
- 72 b, Db 290 l.; 140 cm, 30 m,
- 81 f, Db 160 l.; 100 cm, 27 m; Db 250 l. 160 cm, 27 m,
- 107 k, Db 160 l.

Największe skupisko drzew (głównie dębów) o wysokim wieku i nieprzeciętnych rozmiarach znajduje się na terenie rezerwatu „Żubrowisko”. Ich inwentaryzacja została wykonana w r. 2005 i jest zawarta w opracowaniu dotyczącym gospodarki leśnej w rezerwacie z roku 2006.

Na gruntach Nadleśnictwa istnieje szereg pozostałości dawnych założeń krajobrazowych w postaci szpalerów i alei przydrożnych oraz nadwodnych – zwykle na groblach. Niekiedy występują one przy drogach publicznych i przy lustracji terenowej nie można jednoznacznie stwierdzić czy należą one do pasa drogowego, czy do gruntów LP.

Poniżej zamieszczono listę najważniejszych alei:

Obręb Kobiór

- oddz. 220, 221/222 – aleja przydrożna; Db 140 l.,
- 221 – grobla; Db, Bk, So, Ol, 110 – 150 l.,
- 303, 304/310, 311 – aleja dębowa,
- 319/320 – aleja dębowa,
- 333 c, 334 a – pozostałość alei brzozy grabolistnej (*Betula grossa*) i katalpy,
- 396, 397 – aleja lipowa,
- 399, 400, 401, 402 – aleja lipowa,
- 446/459 – aleja kasztanowcowa.

Obręb Tychy

- pozostałość tzw. „Drogi Książęcej”, tj. w ciągu oddziałów 86-94/103-109; aleja dębów i kasztanowców,
- 51, 52 – aleja Db 130 l. przy drodze od pn.

Obręb Pszczyna

- 6, 7, 11, 12, 13,14 – aleja kasztanowców ok. 90 l.,
- 50/51, 61/62, 72/73 – „Droga Dębowa” (Rez. Żubrowisko), Db 100 – 170 l.,
- 89/90 – aleja dębowa,
- 107, 108 – aleja Db ok. 110 l.,
- 125, 127 – aleja Db ok. 130 l.,
- 133, 134, 141, 146 – szpalery dębowe przy kanale,
- 165, 166, 168 – ciągi grobli z nasadzeniami Db, Bk, So, Md, Wz, Lp, Kl do 160 l,

3.8. Cenne obiekty przyrody nieożywionej

Na gruntach Nadleśnictwa nie występują żadne cenne obiekty przyrody nieożywionej. Jedyne w bezpośrednim sąsiedztwie oddziału 349 c znajduje się dawny kamieniołom karbońskich piaskowców i zlepieńców warstw łaziskich. Jest on zamieszczony w Katalogu Obiektów Geoturystycznych w Polsce (Kraków 2006) i ma status stanowiska dokumentacyjnego. Zatwierdzony został przez Radę Gminy Łaziska Górne w roku 2000.

4. Obiekty i miejsca o wartości historycznej i kulturowej

Na gruntach Nadleśnictwa znajduje się stosunkowo niewiele obiektów o znaczeniu historycznym. Są to zwykle krzyże i kapliczki przydrożne, kamienie pamiątkowe – pozostałość kultury łowieckiej Lasów Pszczyńskich, pozostałości ziemnych umocnień frontowych, obiekty trwałych linii obronnych (bunkry), pomniki i cmentarze z okresu II wojny światowej, pojedyncze mogiły. Nie są to obiekty bardzo stare; najstarsze kapliczki mogą pochodzić z XIX w., chociaż lokalizacje mogą pochodzić z XVIII w. i wcześniej. Poniżej zamieszczono lokalizację (oddział, poddział) znanych obiektów o znaczeniu historycznym.

Obręb Kobiór

Kapliczki przydrożne w oddziałach:

- 156 b – kapliczka „Maryjka” przy „Drodze Branickiej”,
- 167,
- 510 a.

Krzyże w oddziałach:

- 104 d,
- 234,
- 563.

Groby żołnierskie w oddziałach

- 68 c,
- 70 h,
- 561 c.

Kamienie pamiątkowe w oddziałach

- 101 b,
- 106 d,
- 194.

Pomniki w oddziałach

- 119 i – postawiony w 25 rocznicę potyczki leśników kobiórskich z Niemcami we wrześniu 1939 r.,
- 85 g – pomnik i cmentarz więźniów obozu Auschwitz.

Obręb Tychy

Kapliczki przydrożne w oddziałach:

- 110 h,
- 183 f,
- 187 c,
- 192 n.

Krzyże w oddziałach:

- 117 f,
- 189 b,
- 198A c.

Groby żołnierskie w oddziałach:

- 31 j,
- 92 h,
- 185,

- 193 a.

Kamienie pamiątkowe w oddziałach:

- 152 a.

Pomniki w oddziałach:

- 39 – pomnik bohaterów września 1939 r.

Obręb Pszczyna

Kapliczki przydrożne w oddziałach:

- 9 b,
- 21 h,
- 96 n,
- 97 d,
- 98 d,
- 128 n,
- 139 h.

Krzyże w oddziałach:

- 76 d.

Groby żołnierskie w oddziałach:

- 90,
- 104,
- 137 h,
- 150 d,
- 171.

Kamienie pamiątkowe w oddziałach:

- 26 a – z 1848 r.

Słupy granicy austriacko – pruskiej z XIX w.

- 165 g,
- 166 a, f.

Pomniki w oddziałach:

- 127 d – pomnik bohaterów września 1939 r., a także groby żołnierskie,
- 139 c – obelisk leśników,
- 144 f – pomnik harcerzy.

Obszar Warowny Śląsk

W latach 1933 – 1939 na granicy niemiecko – polskiej wybudowano linię umocnień obronnych składającą się z szeregu bunkrów betonowych i umocnień ziemnych. Zachowała się ona w większości do dziś, w dość dobrym stanie, i choć jej obiekty nie są uznane za zabytki, to jednak otoczone są opieką, i w miarę możliwości konserwowane przez organizacje i stowarzyszenia historyczne, paramilitarne, eksploracyjne itp.

Obszar warowny ciągnie się od Brynicy na północy, do Kobióru na południu. W granicach Nadleśnictwa znajduje się część pododcinków „Łaziska” i „Mokre” (obręb Kobiór) oraz część pododcinka „Wyry” i pozycja obronna „Las Wyry” (obręb Tychy).

Z pododcinka „Łaziska” w oddziale 374 m zachował się bunkier, przez okoliczną ludność zwany „Stanisław”, a w 374 o, fundament bunkra.

Z pododcinka „Mokre” istnieje w oddz. 344 c, schron bojowy podobny do poprzedniego i wykop pod następny.

Z pododcinka „Wyry” zachował się w oddz. 30 d schron bojowy znany w okolicy pod nazwą „Sowiniec”. Jest on wyremontowany przez stowarzyszenie „Pro fortalitium”, ma odtworzone wyposażenie i jest udostępniony do zwiedzania.

Skrajnie południowy fragment obszaru – pozycja obronna „Las Wiry”, ciągnie się od Gostynia do Promnic. Zachował się tu betonowy schron piechoty w oddz. 61f, i fundamenty dwóch nie dokończonych w oddz. 49 i 71. Ślady umocnień ziemnych są widoczne w lesie wzdłuż Gostynki, a w korycie rzeki zachowały się resztki urządzeń spiętrzających, mających na celu spowodowanie zalania doliny rzeki w celach obronnych.

Las „Wierzysko”

Odosobniony kompleks leśny w obrębie Kobiór – oddział 374, położony na stoku wyniesienia zwanego Górą świętego Jana, nosi nazwę „Wierzysko” prawdopodobnie z powodu pełnienia niegdyś przez niego funkcji sakralnych. Przypuszcza się, że w XVIII w., w okresie kontrreformacji, okoliczni protestanci gromadzili się tu na nabożeństwa. Być może istniał tu jakiś obiekt sakralny.

„Zagroda na Cornych Dołach”

Obszar polno – leśny w oddziałach 154 – 161 obrębu Pszczyna, z charakterystycznym, regularnym zarysem kompleksów, ukształtowany świadomie na przełomie XIX i XX w. jako obszar hodowli daniela, jelenia sika i bażanta, a także głuszca.

„Bol” – miejsce spotkań łowczych książęcych w oddziale 159 d obrębu Kobiór – krąg obsadzony bukami.

„Grodzisko” – pozostałość po wczesnośredniowiecznej wieży obronnej i obwałowaniu, w oddziale 184 a obrębu Kobiór.

„Bażantarnia książęca”

Oddziały 137 i 138 obrębu Pszczyna były utrzymywane jako założenie krajobrazowe dla wybudowanego w końcu XVIII w. pałacyku Bażantarnia. Pałacyk z zamkiem pszczyńskim łączyła specjalna aleja, częściowo zachowana do dziś.

Oczyszczalnia szuwarowa

Ciąg łąk wzdłuż Gostyni, w oddziałach: 30, 47 obrębu Kobiór i 50, 61 obrębu Tychy, a także przed zbiornikiem paprociańskim (te ostatnie obecnie nie należą do Nadleśnictwa) funkcjonował na przełomie XIX i XX w. jako naturalna oczyszczalnia ścieków kopalni Bolesław oraz huty i elektrowni w Łaziskach. Jest to unikatowy obiekt w skali Europy.

Pozostałości współczesnych instalacji wojskowych

W roku 1960 wybudowano w oddziałach 193, 194, 215, 216 obrębu Kobiór bazę obrony przeciwlotniczej, jedną z baz pierścienia obrony GOP-u. Zlikwidowana została w r. 2000. Widocznymi pozostałościami są resztki ogrodzenia, wizury, drogi, nasypy i wykopy, resztki zabudowań. Poza gruntami LP, w pobliżu oddz. 304 w obrębie Kobiór, w dawnej bazie raketowej i radarowej znajduje się obecnie Centrum Edukacji Przyrodniczej i Ekologicznej Śląskiego Ogrodu Botanicznego.

5. Walory przyrodniczo – leśne

Ze względu na położenie terenu nad poziomem morza, obszar Nadleśnictwa można podzielić generalnie na część nizinną i wyżynną z pasem przejściowym. Mimo dużego zniekształcenia składów gatunkowych zbiorowisk roślinnych i gleb, różnice między tymi częściami są jednak widoczne. W tej części opracowania omówione będą: klimat, hydrologia, gleby, zespoły roślinne, zostanie przedstawiona lista roślin naczyniowych i mszaków stwierdzonych na tym terenie, oraz scharakteryzowane zostaną drzewostany w aspekcie typologii urządzeniowej z uwzględnieniem siedliskowych typów lasu.

5.1. Klimat

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej T. Trampler'a obszar Nadleśnictwa należy do strefy ekoklimatycznej B – środkowoeuropejskiej, mezoregionu 3 – Wyżyn Dolnośląskich.

Według podziału Polski na regiony klimatyczne Okołowicza (1965), Nadleśnictwo Kobiór leży w regionie Śląsko-Małopolskim w 35 krainie. Kraina ta charakteryzuje się pośrednimi wpływami kontynentalnymi i oceanicznymi. Ważniejsze dane klimatyczne dotyczące tej krainy przedstawiono w poniższej tabeli:

Charakterystyka krainy 35 wg. Okołowicza

Kraina	Temperatura [C]		Czas trwania		Liczba dni			Opady roczne [mm]
	I	VII	zimny	lata	pogodnych	pochmurnych	z pokrywą śnieżną	
35	-2,2	17,9	82	95	55	115	72	650

Według regionalizacji Wosia (1999) obszar Nadleśnictwa przynależy w całości do Regionu Śląsko-Krakowskiego wyróżniającego się największą liczbą dni z pogodą bardzo ciepłą i opadem (34 dni, z czego 11 dni z pogodą bardzo ciepłą z dużym zachmurzeniem ogólnym nieba z jednoczesnym opadem atmosferycznym). Dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem i opadem występuje ok. 50, dni umiarkowanie ciepłych i jednocześnie pochmurnych – 69, dni chłodnych i jednocześnie pochmurnych 12.

Dane charakteryzujące klimat mierzone w Leśnej Stacji Meteorologicznej Nadleśnictwa Kobiór za lata 2009 – 2011

Średnia temperatura roku	+ 7,8 °C
Średnia temperatura stycznia	- 2,4 °C
Średnia temperatura lipca	+ 18,6 °C
Średni opad roczny	1001,5 mm
(średni opad w dziesięcioleciu – 745 mm)	
Długość okresu wegetacyjnego	ok. 180 dni

Średnie temperatury miesięczne i roczne w latach 2009-2011 – dane z Leśnej Stacji Meteorologicznej Nadleśnictwa

Średnie temperatury (° C)													Śred. za rok
Miesiące													
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII		
Rok 2011													
-1,5	-2,5	3,8	9,8	7,3	18,3	17,7	19,2	14,7	7,8	2,1	1,4	8,2	
Rok 2010													
-5,8	-1,7	3,2	8,0	11,6	16,8	19,9	17,5	7,9	5,2	5,8	-5,5	6,9	
Rok 2009													
0,2	-0,5	2,6	10,7	12,3	13,0	18,3	17,2	14,3	7,4	5,3	-0,5	8,4	

Sumy opadów atmosferycznych w latach 2009-2011 – dane z Leśnej Stacji Meteorologicznej Nadleśnictwa.

Miesiąc	Opad atmosferyczny w poszczególnych latach [mm/m ²]		
	2011	2010	2009
I	40,8	15,5	2,9
II	15,7	75,1	83,2
III	51,5	40,7	126,8
IV	33,0	61,6	0,2
V	106,8	331,9	84,6
VI	69,2	107,1	227,6
VII	230,9	95,1	112,4
VIII	61,8	160,3	76,6
IX	22,6	177,1	31,0
X	37,3	20	125,4
XI	0,1	91,7	95,1
XII	52,4	88,9	51,6
Razem	722,1	1265,0	1017,4

Przeważają wiatry z kierunku południowo-zachodniego (ok. 27%), zachodniego (15%) oraz wschodnie (12%). Przeważają wiatry słabe i umiarkowane.

Do szczególnie szkodliwych czynników atmosferycznych należą spóźnione przymrozki wiosenne, a także (występujące rzadko) obfite opady śniegu powodujące uszkodzenia od okiści i sadzi.

5.2. Wody powierzchniowe i podziemne

Przez teren Nadleśnictwa przebiega granica działu wodnego I rzędu, oddzielającego dorzecze Wisły i Odry. Zdecydowana większość zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa należy do dorzecza Wisły (obręb Tychy, praktycznie cały obręb Pszczyna, oraz centralna, południowa i wschodnia część obrębu Kobiór). Wzdłuż zachodniej granicy zasięgu Nadleśnictwa spotyka się fragmenty 4 zlewni należących do dorzecza Odry: Kłodnicy, Bierawki, Rudy i Piotrówki – dopływu Olzy.

Dorzecze Wisły:

1. Drobne ciekі wpadające bezpośrednio do Wisły między zb. Goczałkowickim, a ujściem Pszczynki, albo do zbiornika Goczałkowickiego.
2. Zlewnia Pszczynki (ciek II rzędu) z dopływami III rzędu: Kanał Branicki (Brynica Suszecka), Nieradka, Dokawa, Korzenica (Korzeniec) (w górnym biegu dzielona na północną i południową), Swornica (IV rzędu). Korzenica w stanie naturalnym wpadała bezpośrednio do Wisły, ale w wyniku regulacji jest obecnie dopływem Pszczynki. Na Pszczynce istnieje zbiornik zaporowy „Łąka”, pełniący również rolę zbiornika wyrównawczego dla zb. Goczałkowickiego.

3. Zlewnia Gostyni (ciek II rzędu) z dopływami III rzędu: Brada, Zgoński Potok, Potok Żwakowski, Potok Tyski. Na Gostyni istnieje zbiornik zaporowy „Paprocań”.

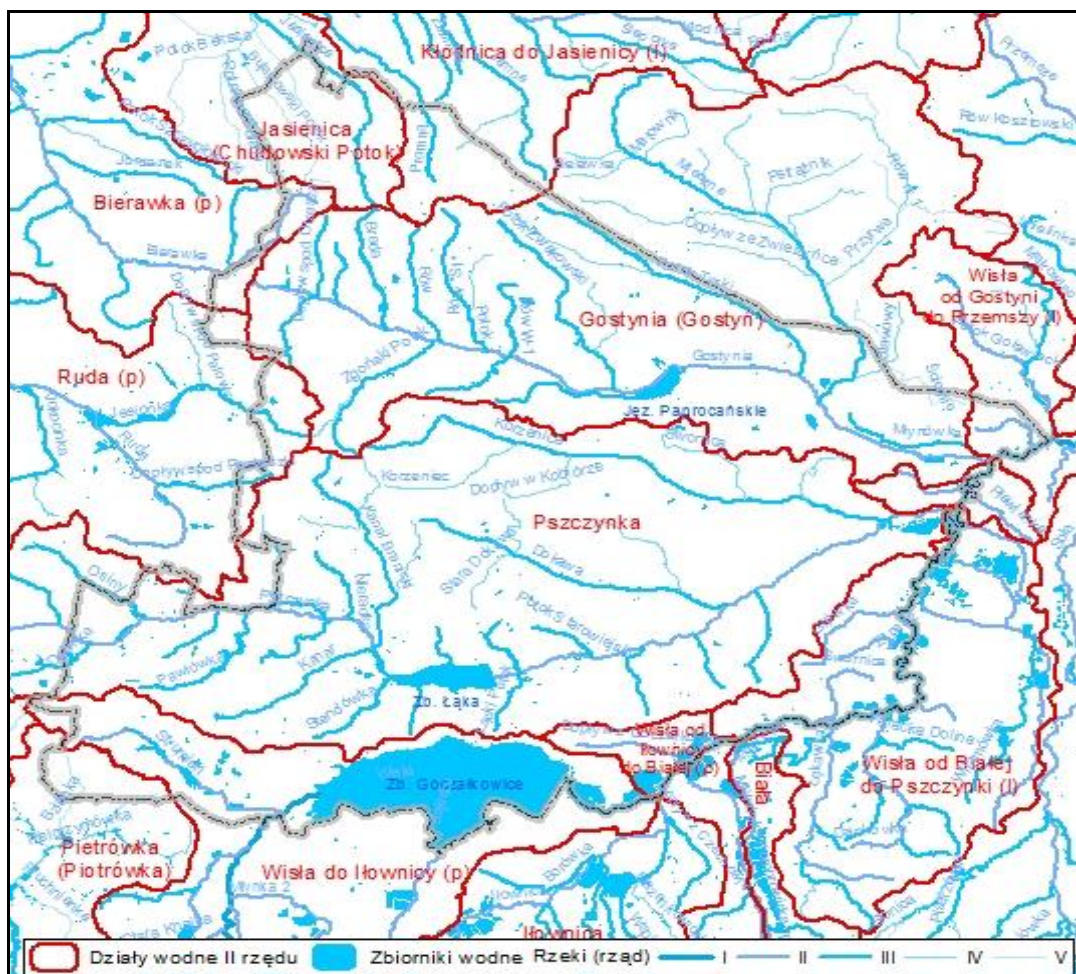
Dorzecze Odry:

1. Zlewnia Kłodnicy (ciek II rzędu) z krótkimi odcinkami górnych biegów Jasienicy i Promnej oraz dopływami niższego rzędu Jamnej.
2. Zlewnia Bierawki (II rzędu) z fragmentem górnego odcinka w Orzeszu.
3. Zlewnia Rudy (II rzędu) z fragmentem górnego biegu Rudy i jej dopływu (III rzędu) Jasionki.
4. Zlewnia Piotrówki (IV rzędu) dopływu Olzy z potokiem Bzianka.

Większe zbiorniki wodne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa: Zbiornik Goczałkowice (32 km²), Zbiornik Łąka (3,53 km²), Jezioro Paprocańskie (1,32 km²).

Jezioro Paprocańskie

Mapa hydrologiczna obszaru Nadleśnictwa

Na obszarze Nadleśnictwa znajdują się również 2 Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (wg. Mapy obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych w Polsce Kraków 1990):

1. Zbiornik nr 346 Pszczyna-Żory – jest to zbiornik czwartorzędowy związany z doliną rzeki Pszczynki, zbudowany z piaszczystych i żwirowych utworów porowych. Zbiornik ten, w kształcie pochylonej lewostronnie cyfry 3, obejmuje swym zasięgiem teren od centralnej i wschodniej części gminy Orzesze aż do południowej części gminy Miedźna. Zasoby dyspozycyjne zbiornika, określone w dokumentacji, wynoszą 17 tys. m³/d. Powierzchnia zbiornika osiąga 73,0 km². Wodonośność utworów czwartorzędowych w obrębie zbiornika waha się od 64 do 40 m³/h, a czasami tylko 15–17 m³/h.
2. Niewielka część zbiornika nr 345 Rybnik – zbiornik czwartorzędowy typu porowego o powierzchni 72 km². Średnia głębokość ujęć wynosi 20–60 m, a szacunkowe zasoby dyspozycyjne 8 tys. m³/d. Zbiornik ten obejmuje swym zasięgiem niewielki obszar Nadleśnictwa (około 560 ha), w północnej części gminy Pawłowice.

Na terenie Nadleśnictwa na powierzchni nieleśnej zinventaryzowano łącznie 288,48 ha stawów rybnych oraz 24,35 ha zbiorników wodnych. Oprócz istniejących naturalnych cieków wodnych istnieje rozbudowana sieć rowów melioracyjnych. Na powierzchni związanej z gospodarką leśną zinventaryzowano łącznie 34,44 ha rowów. Na powierzchni nieleśnej zarejestrowano wydzielania bagienne (18 szt.) o łącznej powierzchni 28,56 ha.

Ważnym elementem siedlisk leśnych jest ich uwilgotnienie. Na warunki wodne istotny wpływ ma lokalne ukształtowanie terenu oraz charakter podłoża. Na terenie Nadleśnictwa stwierdzono występowanie siedlisk silnie wilgotnych (około 732 ha), w których woda ma dominujący wpływ na głębę oraz siedliska umiarkowanie wilgotne (ok. 68% siedlisk leśnych), w których zaznacza się umiarkowany wpływ wody gruntowej, czy opadowej na siedlisko. Łącznie siedliska wilgotne zajmują 72,6 % powierzchni leśnej Nadleśnictwa. Siedliska bagienne stwierdzono na powierzchni 520,98,30 ha (2,6 %) oraz siedliska łąkowe na powierzchni 3,10 ha.

5.3. Gleby

Na gruntach leśnych zalesionych i niezalesionych stwierdzono 14 typów gleb (37 podtypów).

Typy gleb na gruntach leśnych zalesionych i niezalesionych

Lp.	Typy gleb	Powierzchnia	
		[ha]	[%]
1	Arenosole [AR]	0,48	0,0
2	Czarne ziemie [CZ]	14,93	0,1
3	Gleby bielcowe [B]	4042,95	20,5
4	Gleby brunatne [BR]	833,43	4,2
5	Gleby gruntowo-glejowe [G]	866,99	4,4
6	Gleby industro i urbanoziemne [AU]	17,54	0,1
7	Gleby mineralno murszowe [MR]	1082,15	5,5
8	Gleby murszowe [M]	198,34	1,0
9	Gleby opadowo-glejowe [OG]	9467,36	48,0
10	Gleby płowe [P]	552,5	2,8
11	Gleby rdzawe [RD]	2499,79	12,7
12	Gleby torfowe [T]	52,59	0,3
13	Gleby torfowo mułowe [MŁ]	46,73	0,2
14	Mady rzeczne [MD]	40,47	0,2
Razem		19716,25	100,0

Na gruntach leśnych zalesionych i niezalesionych dominują gleby opadowo-glejowe, stwierdzone na 48% powierzchni. Wśród tego typu 65% stanowią gleby opadowo-glejowe właściwe, 20% gleby amfiglejowe, 15% gleby opadowo-glejowe bielcowe. Charakterystyczną cechą gleby opadowo-glejowej jest występowanie w profilu naprzemianległych warstw o wysokim i niskim stopniu uwilgocenia. Tworzą się na glinach zwałowych, utworach pyłowych oraz iłach, gdzie występowanie warstw nieprzepuszczalnych prowadzi do procesu oglejenia gleby. Występowanie gleb opadowo-glejowych związane jest głównie z terenami płaskimi. Właściwości biochemiczne gleb opadowo-glejowych kwalifikują je do odmian eutroficznych i mezotroficznych. Na odmianach eutroficznych wykształcają się siedliska lasu wilgotnego.

Szczegółowe omówienie budowy geologicznej i geomorfologicznej oraz charakterystykę gleb i siedlisk zawiera „Operat siedliskowy” dla Nadleśnictwa Kobiór wg stanu na 2006r.

5.4. Zespoły roślinne, roślinność aktualna i potencjalna

W badaniach fitosocjologicznych podstawową jednostką fitosocjologiczną jest fitocenoza. Fitocenoza jest to realnie istniejące konkretne zbiorowisko roślinne, będące częścią składową pewnego konkretnego ekosystemu i w jego obrębie stanowi jednostkowe, niepowtarzalne zjawisko przyrodnicze. Roślinność składa się z fitocenoz, jednak jej strukturę można określić jako względne kontinuum. Oznacza to, że fitocenozy nie są na ogół zupełnie ostro odgraniczone w przestrzeni (jak również w czasie), lecz połączone są strefami przejścia, tym węższymi, im większy jest gradient zmienności stosunków biotopowych i biocenotycznych pomiędzy sąsiadującymi ekosystemami. Praktyka kartografii roślinności wykazała niezbicie, że obszary rozprzestrzenienia poszczególnych fitocenoz są bez porównania większe niż obszary zajęte przez strefy przejścia, wyodrębnienie fitocenoz jest możliwe, choć ich granice mają charakter względny. Zbiorowisko roślinne jest typem fitocenozy wyróżnionej i sklasyfikowanej na podstawie kryteriów florystycznych oraz scharakteryzowanej za pomocą wszelkich zbadanych właściwości i relacji.

W Nadleśnictwie Kobiór oprócz niedużych fragmentów (np. rezerwaty przyrody) nie prowadzono badań fitosocjologicznych obejmujących zasięgiem cały jego obszar. Na podstawie istniejących opracowań, map potencjalnej roślinności i korelacji pomiędzy zbiorowiskami roślinnymi, a siedliskowym typem lasu można stwierdzić, że dominujące znaczenie w tym nadleśnictwie mają następujące zbiorowiska:

- *Tilio – Carpinetum typicum* – grąd subkontynentalny typowy (wysoki).
- *Tilio – Carpinetum typicum* – grąd subkontynentalny typowy, forma wyżynna uboga i żyzna.
- *Molinio – Quercetum roboris* – środkowoeuropejska mokra dąbrowa trzęślicowa.
- *Luzulo pilosae – Fagetum* – kwaśna buczyna niżowa.
- *Tilio – Carpinetum caricetosum brizoides* – grąd subkontynentalny wysoki, podzespół z turzycą drżączkowatą.
- *Tilio – Carpinetum luzuletosum* – grąd subkontynentalny, forma wyżynna, uboższa.
- *Quercus roboris – Pinetum* – kontynentalny bór mieszany.
- *Calamagrostio – Quercetum petraeae* – środkowoeuropejska, acidofilna dąbrowa niżowa.
- *Tilio – Carpinetum corydaletosum* – grąd subkontynentalny niski.
- *Ribis nigri – Alnetum* – ols porzeczkowy.
- *Sphagno squarrosi – Alnetum* – ols torfowcowy.
- *Ficario – Ulmetum campestris* – łęg wiązowo – jesionowy.
- *Circaeo – Alnetum (Fraxino – Alnetum)* – łęg jesionowo – olchowy, forma niżowa i wyżynna.
- *Melico – Fagetum* – żyzna buczyna niżowa (minimalna powierzchnia w części wyżynnej).
- *Calamagrostio villosae – Pinetum* – wilgotny bór trzcinnikowy.
- *Vaccinio uliginosi – Pinetum* – kontynentalny bór bagienny.

Oprócz tego występuje tutaj szereg zbiorowisk nieleśnych związanych z murawami i zaroślami kserotermicznymi, zaroślami bagiennymi, świeżymi i podmokłymi łąkami oraz bagienkami i młakami śródleśnymi.

Wpływ człowieka na zbiorowisko roślinne jest obecnie tak duży, że przy ocenie ekologicznej danej fitocenozy lub jednostki roślinności należy koniecznie uwzględnić to oddziaływanie. Między zbiorowiskami naturalnymi, których jest niewiele, a całkowicie sztucznymi istnieje cała skala przejść. Takie zbiorowiska roślinne, które rozwinęły się ze

zbiorowisk naturalnych pod wpływem działalności człowieka, określa się mianem **zbiorowisk zastępczych**. Także one odzwierciedlają w pewien sposób potencjalną wartość siedliska. Im bardziej zbiorowiska zastępcze odbiegają od stanu naturalnego, tym, mniejsza jest ich wartość diagnostyczna w stosunku do siedliska.

Sztucznie wprowadzone monokulturowe drzewostany trudno ująć w ramy istniejącej klasyfikacji fitosocjologicznej, gdyż najczęściej nie korelują z runem i glebą. W takich samych warunkach glebowo siedliskowych można spotkać monokultury sosnowe, świerkowe, dębowe, olszowe, modrzewiowe czy bukowe. Na roślinność dna lasu poza warunkami glebowymi, klimatem, gatunkiem panującego drzewostanu bardzo duży wpływ ma faza rozwojowa drzewostanu oraz stopień zwarcia koron. Pod zwartym młodnikiem brak jest roślinności runa lub występuje w postaci pojedynczych okazów. W starszych przerzedzonych drzewostanach pokrycie runa dochodzi do 100%. Tworzą go głównie orlice, turzyca drżączkowata, trzęślica, trzcinnik owłosiony, jeżyna i inne gatunki, które przechwytyują większość składników pokarmowych i wody, utrudniając tym samym samoodnawianie się drzewostanów, a nawet bardzo utrudniają odnowienie sztuczne. Zwarte drzewostany liściaste głównie bukowe i grabowe przepuszczają bardzo mało światła do dna lasu i tam najczęściej rozwija się bujnie runo w aspekcie wiosennym przed rozwojem liści drzewostanu, potem większość gatunków zanika - pojawiają się nowe, mniej licznie. Starsze drzewostany iglaste przepuszczają znacznie więcej światła do dna lasu (zwłaszcza, że niezgodne z siedliskiem są często przerzedzone przez czynniki biotyczne i abiotyczne).

Powiązania zespołów roślinnych z typami siedliskowymi lasu

Zespoły roślinne i typy siedliskowe mają niekiedy bardzo różne zasięgi ekologiczne. Szczególnie jest to widoczne w przypadku lasów mieszanych, w ramach których mogą się pojawiać zarówno uboższe postacie grądów, kwaśne buczyny, kwaśne dąbrowy, a także bory sosnowo – dębowe. W przypadku Nadleśnictwa Kobiór jednoznaczne określenie zbiorowisk roślinnych jest niezwykle utrudnione, ponieważ na ponad 90 % pokrycia warstwy runa składa się 15 najbardziej wszędobylskich gatunków, o małej wartości wskaźnikowej. Poniżej przedstawiono listę gatunków wg udziału powierzchniowego, skonstruowaną na podstawie 280 powierzchni typologicznych opisanych w „Operacie siedliskowym” wg stanu na 2006r..

Lp.	Gatunek	Udział w pokryciu [%]
1	Orlica pospolita	16
2	Turzyca drżączkowata	14
3	Trzcinnik owłosiony	13
4	Jeżyna fałdowana	12
5	Szczawik zajęczy	7
6	Borówka czarna	5
7	Siódmaczek leśny	4
8	Malina właściwa	4
9	Narecznica krótkoostna	4
10	Trzęślica modra	3
11	Śmiałek pogięty	3
12	Wietlica samicza	3
13	Trzcinnik leśny	2
14	Niecierpek drobnokwiatowy	1
15	Trzcinnik piaskowy	1
16	Inne	8

Jak widać pierwsze 4 gatunki zajmują 55 % powierzchni leśnej, co w przeliczeniu wynosi około 10835 ha.

Na podstawie dotychczasowych inwentaryzacji można sądzić, że jedynie na 2 – 3% powierzchni leśnej Nadleśnictwa można jednoznacznie określić zbiorowisko roślinne bez dodatkowych badań. Na większości powierzchni zniekształcenie runa i drzewostanów powoduje, że dopiero analiza profilu glebowego, na gruncie i w laboratorium, pozwala na wnioskowanie o potencjalnej wartości siedliska. Poniżej przedstawiono przykładowe możliwe powiązania typów siedliskowych z zespołami roślinnymi.

Typ siedliskowy	Zespół roślinny
Bb	<i>Vaccinio uliginosi – Pinetum</i>
BMśw	<i>Quercu roboris – Pinetum</i> <i>Calamagrostio – Quercetum petraeae</i> <i>Luzulo pilosae – Fagetum</i>
BMw	<i>Molinio – Quercetum roboris</i>
BMb	<i>Calamagrostio villosae – Pinetum</i>
LMśw	<i>Luzulo pilosae – Fagetum</i> <i>Tilio – Carpinetum caricetosum brizoides</i>
LMw	<i>Tilio – Carpinetum typicum</i>
LMb	<i>Sphagno squarrosi – Alnetum</i>
Lśw	<i>Tilio – Carpinetum typicum</i> <i>Melico – Fagetum</i>
Lw	<i>Tilio – Carpinetum corydaletosum</i>
OI	<i>Ribo nigri – Alnetum</i> <i>Sphagno squarrosi – Alnetum</i>
LI	<i>Ficario – Ulmetum campestris</i>
OIJ	<i>Circaeο – Alnetum</i>
LMwyżśw	<i>Tilio – Carpinetum typicu, forma wyżynna żyzna i uboga</i>
LMwyżw	
Lwyżw	<i>Tilio – Carpinetum corydaletosum</i>
OIJwyż	<i>Circaeο – Alnetum</i>

Bb nie występuje jako samodzielne wydzielenie

5.5. Lista roślin naczyniowych i mszaków

Lista roślin naczyniowych odnotowanych na obszarze Nadleśnictwa jest uboga, co częściowo wynika z charakteru terenu – silnego zniekształcenia szaty roślinnej, a co za tym idzie niskiej koncentracji gatunków na jednostce powierzchni, a także ze słabego zbadania tego obszaru pod względem florystycznym. Listę sporządzono na podstawie dostępnych danych florystycznych dotyczących Nadleśnictwa Kobiór.

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
1.	<i>Abies alba</i>	Jodła pospolita
2.	<i>Acer platanoides</i>	Klon zwyczajny
3.	<i>Acer psuedoplatanus</i>	Klon jawor
4.	<i>Achillea millefolium</i>	Krwawnik pospolity
5.	<i>Achillea ptarmica</i>	Krwawnik kichawiec
6.	<i>Aegopodium podagraria</i>	Podagrycznik pospolity
7.	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Kasztanowiec biały
8.	<i>Agrostis canina</i>	Mietlica psia
9.	<i>A. stolonifera</i>	M. rozłogowa
10.	<i>A. tenuis</i>	M. pospolita
11.	<i>Ajuga reptans</i>	Dąbrówka rozłogowa
12.	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Żabieniec babka wodna
13.	<i>Allium ursinum</i>	Czosnek niedźwiedzi
14.	<i>Alnus glutinosa</i>	Olcha czarna
15.	<i>Alnus incana</i>	Olcha szara
16.	<i>Antoxantum odoratum</i>	Tomka wonna
17.	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Orlik pospolity
18.	<i>Asarum europaeum</i>	Kopytnik pospolity
19.	<i>Athyrium filix-femina</i>	Wietlica samicza
20.	<i>Atrichum undulatum</i>	Żurawiec falisty
21.	<i>Aulocomium androgynum</i>	Próchniczek wąskolistny
22.	<i>A. palustre</i>	P. błotny
23.	<i>Batrachium aquatile</i>	Włosienicznik wodny
24.	<i>Betula pendula ssp. obscura</i>	Brzoza ciemna
25.	<i>Betula pendula</i>	Brzoza brodawkowata
26.	<i>Betula pubescens</i>	Brzoza omszona
27.	<i>Blechnum spicant</i>	Podrzeń żebrowiec
28.	<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Kłosownica leśna
29.	<i>Carpinus betulus</i>	Grab zwyczajny
30.	<i>Calamagrostis arundinacea</i>	Trzcinnik leśny
31.	<i>C. canescens</i>	T. lancetowaty
32.	<i>C. epigejos</i>	T. piaskowy
33.	<i>C. villosa</i>	T. owłosiony
34.	<i>Calla palustris</i>	Czermień błotna
35.	<i>Callicladium haldanianum</i>	Gałązkowiec różnolistny
36.	<i>Calliargon cordifolium</i>	Mokradłosz sercolistny
37.	<i>Callitriche caphocarpa</i>	Rzęśl długoszyjkowa
38.	<i>Calluna vulgaris</i>	Wrzos pospolity

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
39.	<i>Campanula patula</i>	Dzwonek rozpierzchły
40.	<i>Campylopus inroflexus</i>	Krzywoszczeć przywłoka*
41.	<i>Cardamine amara</i>	Rzeżucha gorzka
42.	<i>C. pratensis</i>	Rz. łąkowa
43.	<i>Cardaminopsis Halleri</i>	Gęsiówka Hallera
44.	<i>Carex acutiformis</i>	Turzyca błotna
45.	<i>C. brizoides</i>	T. drżączkowata
46.	<i>C. cyperoides</i>	T. ciborowata
47.	<i>C. digitata</i>	T. palczasta
48.	<i>C. curta</i>	T. siwa
49.	<i>C. elongata</i>	T. długokłosa
50.	<i>C. nigra</i>	T. czarna
51.	<i>C. pilulifera</i>	T. pigułkowata
52.	<i>C. remota</i>	T. odległokłosa
53.	<i>C. riparia</i>	T. brzegowa
54.	<i>C. rostrata</i>	T. dzióbkowata
55.	<i>C. sylvatica</i>	T. leśna
56.	<i>C. gracilis</i>	T. zaostzona
57.	<i>C. leporina</i>	T. zajęcza
58.	<i>C. vesicaria</i>	T. pęcherzykowata
59.	<i>C. vulpina</i>	T. lisia
60.	<i>Carlina acaulis</i>	Dziewięciśł bezłodygowy
61.	<i>Centaurium erythraea</i>	Centuria pospolita
62.	<i>C. pulchellum</i>	C. nadobna
63.	<i>Cephalanthera damasonium</i>	Buławnik wielkokwiatowy
64.	<i>Cephalozia lammersiana</i>	Głowiak
65.	<i>Cerastium holosteoides</i>	Rogownica pospolita
66.	<i>Chamaenerion angustifolium</i>	Wierzbówka kiprzyca
67.	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Śledziennica skrętolistna
68.	<i>Comarum palustre</i>	Siedmiopalecznik błotny
69.	<i>Covallaria maialis</i>	Konwalia majowa
70.	<i>Circaea alpina</i>	Czartawa drobna
71.	<i>C. intermedia</i>	Cz. pośrednia
72.	<i>C. lutetiana</i>	Cz. Pospolita
73.	<i>Cirsium arvense</i>	Ostrożeń polny
74.	<i>C. palustre</i>	O. błotny
75.	<i>Colchicum autumnale</i>	Zimowit jesienny
76.	<i>Corylus avellana</i>	Leszczyna pospolita
77.	<i>Cytisus nigricans</i>	Szczodrzeniec czerniejący
78.	<i>Dactylis glomerata</i>	Kupkówka pospolita
79.	<i>Dactylorhiza majalis</i>	Kukułka szerokolistna
80.	<i>D. maculata</i>	K. plamista
81.	<i>Daphne mezereum</i>	Wawrzynek wilczelyko
82.	<i>Deschampsia caespitosa</i>	Śmiałek darniowy
83.	<i>D. flexuosa</i>	Ś. Pogięty
84.	<i>Dicranodontium denudatum</i>	Zwiesiniec
85.	<i>Dicranum scoparium</i>	Widłoząb miotłowy

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
86.	<i>Dicranella heteromala</i>	Widłoząbek jednoboczny
87.	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	Widlicz spłaszczony
88.	<i>Drepanocladus fluitans</i>	Sierpowiec zanurzony
89.	<i>Drosera rotundifolia</i>	Rosiczka okrągłolistna
90.	<i>Dryopteris carthusiana</i>	Narecznica krótkoostna
91.	<i>D. cristata</i>	N. grzebieniasta
92.	<i>D. dilatata</i>	N. szerokolistna
93.	<i>D. filix-mas</i>	N. samcza
94.	<i>Elatine alsinastrium</i>	Nadwodnik okółkowy
95.	<i>Elatine hydropiper</i>	Nadwodnik naprzeciwlistny
96.	<i>E. hexandra</i>	N. sześciopręcikowy
97.	<i>E. triandra</i>	N. trójpręcikowy
98.	<i>Eleocharis ovata</i>	Ponikło jajowate
99.	<i>E. mamillata</i>	P. sutkowate
100.	<i>Elymus caninus</i>	Perz psi
101.	<i>Epilobium montanum</i>	Wierzbownica górską
102.	<i>Epipactis atrorubens</i>	Kruszczyk rdzawoczerwony
103.	<i>E. helleborine</i>	K. szerokolistny
104.	<i>E. palustris</i>	K. błotny
105.	<i>E. purpurata</i>	K. siny
106.	<i>Equisetum arvense</i>	Skrzyp polny
107.	<i>E. fluviatile</i>	S. bagienny
108.	<i>E. hyemale</i>	S. zimowy
109.	<i>E. palustre</i>	S. błotny
110.	<i>E. silvaticum</i>	S. leśny
111.	<i>E. telmateia</i>	S. olbrzymi
112.	<i>E. variegatum</i>	S. pstry
113.	<i>Eriophorum vaginatum</i>	Wełnianka pochwowata
114.	<i>Evonymus verrucosa</i>	Trzmielina brodawkowata
115.	<i>Fagus silvatica</i>	Buk zwyczajny
116.	<i>Festuca altissima</i>	Kostrzewa leśna
117.	<i>F. gigantea</i>	K. olbrzymia
118.	<i>F. rubra</i>	K. czerwona
119.	<i>Filaginella uliginosa</i>	Szarota błotna
120.	<i>F. silvatica</i>	Sz. leśna
121.	<i>Fontinalis antipyretica</i>	Zdrojek pospolity
122.	<i>Fragaria vesca</i>	Poziomka pospolita
123.	<i>Frangula alnus</i>	Kruszyna pospolita
124.	<i>Fraxinus excelsior</i>	Jesion wyniosły
125.	<i>Galeopsis pubescens</i>	Poziewnik miękkowłosy
126.	<i>G. speciosa</i>	P. pstry
127.	<i>G. tetrahit</i>	P. szorstki
128.	<i>Galium odoratum</i>	Marzanka wonna
129.	<i>G. palustre</i>	Przytulia błotna
130.	<i>G. pumilum</i>	P. drobna
131.	<i>G. saxatile</i>	P. hercyńska
132.	<i>G. uliginosum</i>	P. bagienna

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
133.	<i>Galium verum</i>	P. właściwa
134.	<i>Gentianella ciliata</i>	Goryczuszka orzęsiona
135.	<i>Geranium palustre</i>	Bodziszek błotny
136.	<i>Geranium robertianum</i>	Bodziszek cuchnący
137.	<i>Gladiolus imbricatus</i>	Mieczyk dachówkowaty
138.	<i>Glechoma hederacea</i>	Bluszcz kurdybanek
139.	<i>Glyceria fluitans</i>	Manna jadalna
140.	<i>G. maxima</i>	M. mielec
141.	<i>Gymnocarpum dryopteris</i>	Zachyłka trójkątna
142.	<i>Hedera helix</i>	Bluszcz pospolity
143.	<i>Hepatica nobilis</i>	Przylaszczka pospolita
144.	<i>Hieracium pilosella</i>	Jastrzębiec kosmaczek
145.	<i>Hierochloë odorata</i>	Turówka wonna
146.	<i>Holcus lanatus</i>	Kłósówka wełnista
147.	<i>Holcus mollis</i>	Kłósówka miękka
148.	<i>Hottonia palustris</i>	Okrężnica bagienna
149.	<i>Humulus lupulus</i>	Chmiel zwyczajny
150.	<i>Hydrocharis morsus ranae</i>	Żabiściek pływający
151.	<i>Hydrocotyle vulgaris</i>	Wąkrota zwyczajna
152.	<i>Hypericum maculatum</i>	Dziurawiec czworoboczny
153.	<i>Hypnum cupressiforme</i>	Rokiet cyprysowaty
154.	<i>H. lindbergii</i>	R. Lindberga
155.	<i>Impatiens noli-tangere</i>	Niecierpek pospolity
156.	<i>Impatiens parviflora</i>	Niecierpek drobnokwiatowy
157.	<i>Impatiens glandulifera</i>	Niecierpek gruczołowaty (N. Roylego)
158.	<i>Iris pseudoacorus</i>	Kosaciec żółty
159.	<i>Juncus acutiflorus</i>	Sit ostrokwiatowy
160.	<i>J. articulatus</i>	Sit członowaty
161.	<i>J. bufonius</i>	Sit dwudzielny
162.	<i>J. bulbosus</i>	Sit drobny
163.	<i>J. effusus</i>	Sit rozpięchły
164.	<i>J. tenuis</i>	Sit chudy
165.	<i>Larix decidua</i>	Modrzew europejski
166.	<i>Lathrea squamaria</i>	Łuskiewnik różowy
167.	<i>Ledum palustre</i>	Bagno zwyczajne
168.	<i>Leontodon autumnalis</i>	Brodawnik jesienny
169.	<i>Leucobryum glaucum</i>	Bielistka siwa
170.	<i>Linaria vulgaris</i>	Lnica pospolita
171.	<i>Listera ovata</i>	Listera jajowata
172.	<i>Lolium perenne</i>	Życica trwała
173.	<i>Lotus uliginosus</i>	Komonica błotna
174.	<i>Luzula multiflora</i>	Kosmatka licznokwiatowa
175.	<i>L. pilosa</i>	K. owłosiona
176.	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Firletka poszarpana
177.	<i>Lycopodium clavatum</i>	Widłak goździsty
178.	<i>Lycopodiella inundata</i>	Widłaczek torfowy
179.	<i>Lycopus europaeus</i>	Karbieniec pospolity

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
180.	<i>Lysimachia nemorum</i>	Tojeść gajowa
181.	<i>L. nummularia</i>	T. rozesłana
182.	<i>L. thyrsoflora</i>	T. bukietowa
183.	<i>L. vulgaris</i>	T. pospolita
184.	<i>Lythrum salicaria</i>	Krwawnica pospolita
185.	<i>Matteucia struthiopteris</i>	Pióropusznik strusi
186.	<i>Majanthemum bifolium</i>	Konwalijka dwulistna
187.	<i>Melampyrum pratense</i>	Pszeniec zwyczajny
188.	<i>Melica nutans</i>	Perłówka zwisła
189.	<i>Mentha arvensis</i>	Mięta polna
190.	<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bobrek trójlistkowy
191.	<i>Milium effusum</i>	Prosownica rozpierzchła
192.	<i>Moehringia trinervia</i>	Możylinek trójnerwowy
193.	<i>Molinia arundinacea</i>	Trzęślica trzciniowata
194.	<i>Molinia caerulea</i>	Trzęślica modra
195.	<i>Mycelis muralis</i>	Sałatkowatec leśny
196.	<i>Myosotis scorpioides</i>	Niezapominajka błotna
197.	<i>Myosoton aquatica</i>	Kościenica wodna
198.	<i>Najas minor</i>	Jezierza mniejsza
199.	<i>Nuphar lutea</i>	Grążel żółty
200.	<i>Nymphaea alba</i>	Grzybień białe
201.	<i>Nymphoides peltata</i>	Grzybieńczyk wodny
202.	<i>Omolotheca sylvatica</i>	Szarota leśna
203.	<i>Ononis spinosa</i>	Wilżyna ciernista
204.	<i>Orchis mascula</i>	Storczyk męski
205.	<i>Orthotrichum obtusifolium</i>	Szurpek tępolistny
206.	<i>Orthodicranum montanum</i>	Prostowidłoząb
207.	<i>Osmunda regalis</i>	Długosz królewski
208.	<i>Oxalis acetosella</i>	Szczawik zajęczy
209.	<i>Oxalis stricta</i>	Szczawik żółty
210.	<i>Oxycoccus quadripetalus</i>	Żurawina błotna
211.	<i>Padus avium</i>	Czeremcha zwyczajna
212.	<i>P. serotina</i>	Cz. amerykańska
213.	<i>Pedicularis palustris</i>	Gnidosz błotny
214.	<i>P. silvatica</i>	G. rozesłany
215.	<i>Petasites albus</i>	Lepięznik biały
216.	<i>Peucedanum palustre</i>	Gorysz błotny
217.	<i>Phalaris arundinacea</i>	Mozga trzciniowata
218.	<i>Phegopteris connectilis</i>	Zachyłka oszczepowata
219.	<i>Philonotis marchica</i>	Bagnik długokończysty
220.	<i>Phragmites australis</i>	Trzcina pospolita
221.	<i>Picea abies</i>	Świerk pospolity
222.	<i>Pinus nigra</i>	Sosna czarna
223.	<i>P. rigida</i>	S. smołowa
224.	<i>P. strobus</i>	S. wejmutka
225.	<i>P. silvestris</i>	S. pospolita
226.	<i>Plagiomnium affine</i>	Merzyk pokrewny

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
227.	<i>P. undulatum</i>	M. fałdowany
228.	<i>Plagiothecium denticulatum</i>	Płaszczeniec ząbkowany
229.	<i>P. laetum</i>	P. jasny
230.	<i>P. nemorale</i>	P. gajowy
231.	<i>P. ruthei</i>	P. rutowaty
232.	<i>Plantago major</i>	Babka zwyczajna
233.	<i>Platanthera bifolia</i>	Podkolan biały
234.	<i>Platygyrium repens</i>	Sznurecznik pełzający
235.	<i>Pleurozium schreberi</i>	Rokietnik pospolity
236.	<i>Poa annua</i>	Wiechlina roczna
237.	<i>P. nemoralis</i>	W. gajowa
238.	<i>P. pratensis</i>	W. łąkowa
239.	<i>Pohlia bulbifera</i>	Knotnik bulwkowaty
240.	<i>Polygonum hydropiper</i>	Rdest ostrogorzki
241.	<i>Polygonatum odoratum</i>	Kokoryczka wonna
242.	<i>Polytrichum commune</i>	Płonnik pospolity
243.	<i>P. formosum</i>	P. strojny
244.	<i>Populus tremula</i>	Osika
245.	<i>Potamogeton natans</i>	Rdestnica pływająca
246.	<i>P. crispus</i>	R. kędzierzawa
247.	<i>P. acutifolius</i>	R. ostrolistna
248.	<i>Potentilla erecta</i>	Pięciornik kurze ziele
249.	<i>P. anserina</i>	P. gęsi
250.	<i>P. reptans</i>	P. rozłogowy
251.	<i>Primula veris</i>	Pierwiosnek lekarski
252.	<i>Prunella vulgaris</i>	Głowienka pospolita
253.	<i>Pteridium aquilinum</i>	Orlica pospolita
254.	<i>Quercus petraea</i>	Dąb bezszypułkowy
255.	<i>Q. robur</i>	D. szypułkowy
256.	<i>Q. rubra</i>	D. czerwony
257.	<i>Q. palustris</i>	D. błotny
258.	<i>Ranunculus acris</i>	Jaskier ostry
259.	<i>R. flammula</i>	J. płomiennik
260.	<i>R. repens</i>	J. rozłogowy
261.	<i>Rhizomnium punctatum</i>	Merzyk kropkowany
262.	<i>Ribes nigrum</i>	Porzeczka czarna
263.	<i>Rorippa islandica</i>	Rzepicha błotna
264.	<i>Rubus fruticosus</i>	Jeżyna krzewiasta (gatunek zbiorowy)
265.	<i>R. idaeus</i>	Malina właściwa
266.	<i>Rumex acetosa</i>	Szczaw zwyczajny
267.	<i>R. obtusifolius</i>	Sz. tępolistny
268.	<i>R. paluster</i>	Sz. błotny
269.	<i>Sagina procumbens</i>	Karmnik rozesłany
270.	<i>Sagittaria sagittifolia</i>	Strzałka wodna
271.	<i>Salix alba</i>	Wierzba biała
272.	<i>S. caprea</i>	Iwa
273.	<i>S. cinerea</i>	Wierzba szara

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
274.	<i>S. purpurea</i>	W. purpurowa
275.	<i>Salvinia natans</i>	Salwinia pływająca
276.	<i>Sambucus nigra</i>	Bez czarny
277.	<i>S. racemosa</i>	Bez koralowy
278.	<i>Sarothamnus scoparius</i>	Żarnowiec miotłowy
279.	<i>Schoenoplectus lacustris</i>	Oczeret jeziorny
280.	<i>Scirpus sylvaticus</i>	Sitowie leśne
281.	<i>Scrophularia nodosa</i>	Trędownik bulwiasty
282.	<i>Scutellaria galericulata</i>	Tarczyca pospolita
283.	<i>Senecio Fuchsii</i>	Starzec Fuchsa
284.	<i>S. rivularis</i>	S. zwisły
285.	<i>S. nemorensis</i>	S. gajowy
286.	<i>Solanum dulcamara</i>	Psianka słodkogórz
287.	<i>Sorbus aucuparia</i>	Jarząb pospolity
288.	<i>Sparganium minimum</i>	Jeżogłówka gałęzista
289.	<i>Sphagnum fimbriatum</i>	Torfowiec postrzępiony
290.	<i>Sph. fallax</i>	T. kończysty
291.	<i>Sph. girgensohnii</i>	T. girgenzona
292.	<i>Sph. palustre</i>	T. błotny
293.	<i>Sph. recurvum</i>	T. kończysty
294.	<i>Sph. russowi</i>	T. Russowa
295.	<i>Sph. squarrosum</i>	T. nastroszony
296.	<i>Sph. subsecundum</i>	T, podwójny
297.	<i>Spirea salicifolia</i>	Tawuła wierzbolistna
298.	<i>Stachys palustris</i>	Czyściec błotny
299.	<i>Stachys silvatica</i>	Czyściec leśny
300.	<i>Stellaria alsine</i>	Gwiazdnica bagienna
301.	<i>S. graminea</i>	Gwiazdnica trawiasta
302.	<i>S. holostea</i>	G. wielkokwiatowa
303.	<i>S. longifolia</i>	G. długolistna
304.	<i>S. nemorum</i>	G. gajowa
305.	<i>Symphytum officinale</i>	Żywokost lekarski
306.	<i>Taxus baccata</i>	Cis pospolity
307.	<i>Taraxacum officinale</i>	Mniszek pospolity
308.	<i>Tilia cordata</i>	Lipa drobnolistna
309.	<i>Trapa natans</i>	Orzech wodny
310.	<i>Trientalis europaea</i>	Siódmaczek leśny
311.	<i>Trifolium repens</i>	Koniczyna biała
312.	<i>Tussilago farfara</i>	Podbiał pospolity
313.	<i>Typha latifolia</i>	Pałka szerokolistna
314.	<i>Urtica dioica</i>	Pokrzywa zwyczajna
315.	<i>Utricularia vulgaris</i>	Pływacz zwyczajny
316.	<i>Vaccinium myrtillus</i>	Borówka czarna
317.	<i>V. vitis-idaea</i>	B. brusznica
318.	<i>V. uliginosum</i>	B. bagienna
319.	<i>Veratrum lobelianum</i>	Ciemężycza zielona
320.	<i>Veronica chamaedryc</i>	Przetacznik ożankowy

Lp.	Nazwa łacińska	Nazwa polska
321.	<i>V. scutellata</i>	P. błotny
322.	<i>Viburnum opulus</i>	Kalina koralowa
323.	<i>Vinca minor</i>	Barwinek pospolity
324.	<i>Viola palustris</i>	Fiołek błotny
325.	<i>V. uliginosa</i>	F. bagienny
326.	<i>V. reichenbachiana</i>	F. leśny
327.	<i>Zannichellia palustris</i>	Zamętница błotna

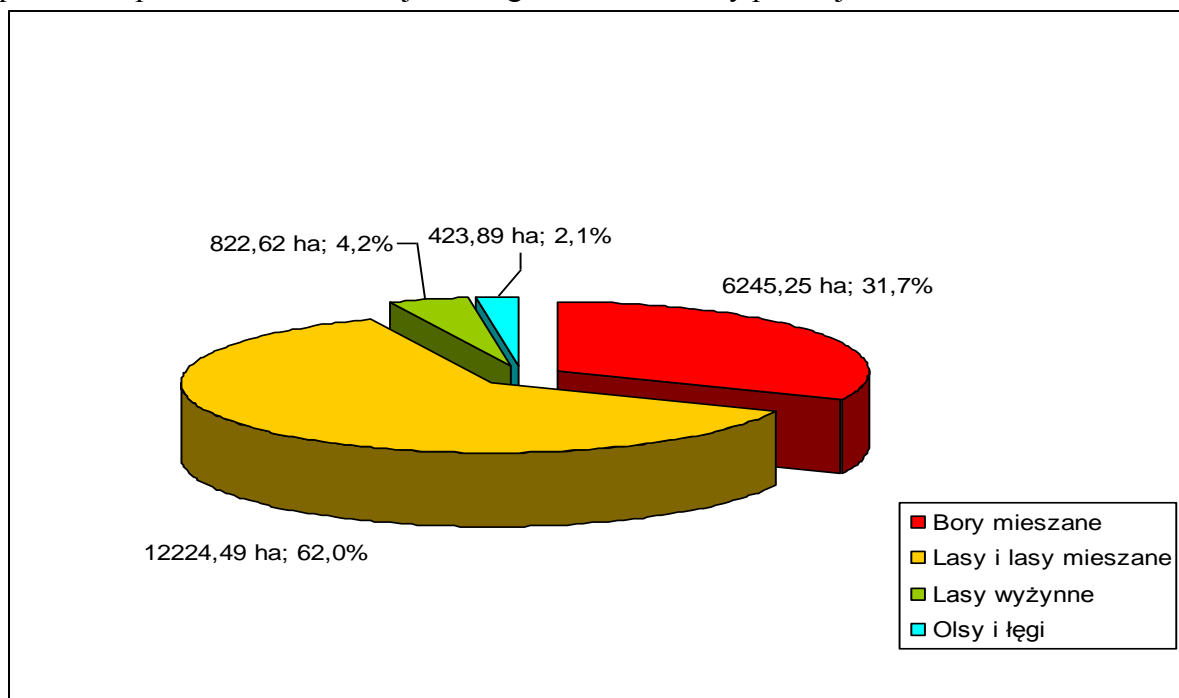
* - mech neofit australijski

5.6. Typy siedliskowe lasu

W Nadleśnictwie stwierdzono występowanie 15 typów siedliskowych lasu, należących do siedlisk nizinnych i wyżynnych. Lasy mieszane i lasy zajmują łącznie 62% powierzchni leśnej (w tym 76,6 % stanowią siedliska wilgotne i bagiennie). Bory mieszane zajmują powierzchnię 6245,30 ha, co stanowi 31,7% powierzchni leśnej. Siedliska wyżynne (w tym LMwyżśw, Lwyżśw, Lwyżw oraz OIJwyż) stanowią 4,2% powierzchni leśnej.

W części tabelarycznej PUL zamieszczono tabele obrazujące udział siedliskowych typów lasu w powierzchni leśnej Nadleśnictwa, udział gatunków panujących w typach siedliskowych lasu oraz powierzchniowy i miąższościowy rzeczywisty udział gatunków drzew w typach siedliskowych lasu (tabela nr II, IV, Va, Vb).

Grupując powierzchnie typów siedliskowych według szerzej rozumianych kryteriów troficznych i wilgotnościowych widać, że w nadleśnictwie największe znaczenie mają niżowe siedliska lasów i lasów mieszanych – prawie 2/3 powierzchni, następnie bory mieszane – prawie 1/3 powierzchni, a pozostałe siedliska, w tym wszystkie wyżynne, zajmują nieco ponad 6% powierzchni. Obrazuje to diagram zamieszczony poniżej.

Na terenie Nadleśnictwa dominują lasy mieszane wilgotne, które zajmują ponad 42% powierzchni, a w samym obrębie leśnym Kobiór blisko 48%. Około 25 % stanowią siedliska

borów mieszanych wilgotnych, których najwięcej jest w obrębie Tychy – ponad 1900 ha. W obrębie Pszczyna siedliska te zajmują 1/5 powierzchni. Sporą grupę stanowią również siedliska lasów mieszanych świeżych oraz borów mieszanych świeżych, które zajmują odpowiednio 9 oraz 7% powierzchni Nadleśnictwa. Siedliska wyżynne występują tylko w obrębie Kobiór zajmując ponad 8% jego powierzchni. Siedliska łąkowe stwierdzono tylko w obrębie Pszczyna na powierzchni 3,10 ha. Spośród siedlisk wyróżnionych podczas inwentaryzacji glebowo – siedliskowej, jedynie bór bagienny nie funkcjonuje obecnie jako odrębne wydzielenie leśne – ze względu na małą powierzchnię wszedł w skład wydzielienia z innym dominującym siedliskiem.

Zestawienie typów siedliskowych lasu, ich powierzchni i udziału procentowego

Typ siedl. Lasu	Obręb Kobiór		Obręb Tychy		Obręb Pszczyna		Nadleśnictwo	
	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]	Pow. [ha]	[%]
BMśw	578,79	5,86	612,66	11,50	193,92	4,29	1385,37	7,03
BMw	1899,59	19,25	1936,24	36,36	986,90	21,83	4822,73	24,46
BMb	10,84	0,11	6,99	0,13	19,32	0,43	37,15	0,19
LMśw	1008,63	10,22	446,93	8,39	337,72	7,47	1793,28	9,10
LMw	4712,32	47,75	2000,32	37,56	1715,00	37,93	8427,64	42,74
LMb	12,08	0,12	1,54	0,03	45,21	1,00	58,83	0,30
LMwyżśw	44,25	0,45	-	-	-	-	44,25	0,22
Lśw	395,51	4,01	154,11	2,89	521,57	11,53	1071,19	5,43
Lw	296,00	3,00	80,39	1,51	497,16	10,99	873,55	4,43
Lwyżśw	580,60	5,88	-	-	-	-	580,60	2,94
Lwyżw	193,56	1,96	-	-	-	-	193,56	0,98
Lł	-	-	-	-	3,10	0,07	3,10	0,02
OI	132,56	1,34	86,27	1,62	196,03	4,34	414,86	2,10
OIJ	-	-	-	-	5,93	0,13	5,93	0,03
OIJwyż	4,21	0,04	-	-	-	-	4,21	0,02
Razem	9868,94	100,00	5325,45	100,00	4521,86	100,00	19716,25	100,00

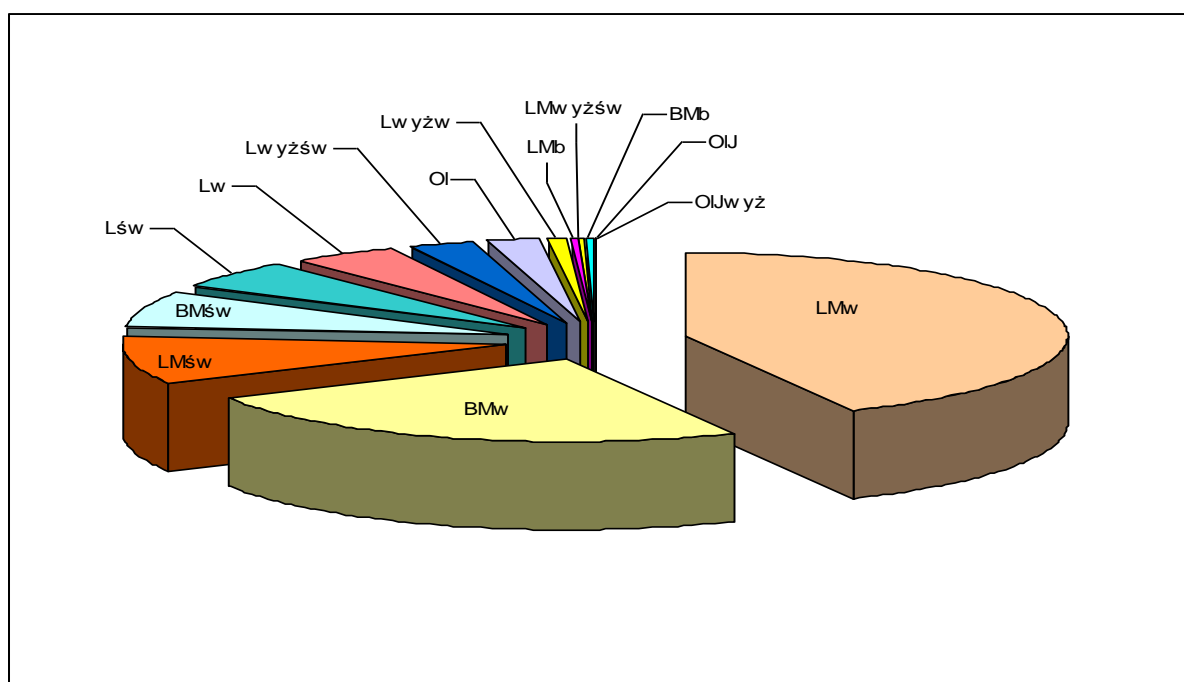

Diagram udziału procentowego siedlisk w powierzchni Nadleśnictwa

Typowa fizjonomia sośniny na LMw z turzycą drżączkową w runie

Sośnina na LMw z panującą orlicą

5.7. Charakterystyka drzewostanów

Obszerna charakterystyka drzewostanów jest zamieszczona w „Planie urządzenia lasu” dla Nadleśnictwa Kobiór. Jest to jednak analiza stanu zasobów leśnych kładąca nacisk na ich gospodarcze wartości. Prezentowana tu charakterystyka ma na celu przedstawić przyrodnicze wartości drzewostanów Nadleśnictwa.

5.7.1. Struktura gatunkowa i warstwowa

Bogactwo gatunkowe drzewostanów analizowano pod względem ilości gatunków w składzie warstwy górnej drzew (zapisanych w składzie gatunkowym I piętra) oraz budowy pionowej z podziałem na jedno-, dwupiętrowe i wielopiętrowe. Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według grup wiekowych i bogactwa gatunkowego przedstawia tabela:

Obręb Nadleśnictwo	Liczba gatunków w wydzieleniu	Powierzchnia / miąższość [ha/m ³]				Ogółem Ogółem [%]
		Wiek			Ogółem	
		<=40 lat	41-80 lat	>80 lat		
Obręb Kobiór	jednogatunkowe	330.51	446.60	2170.12	2947.23	30.5
		35100	142485	718455	896040	40.2
	dwugatunkowe	789.48	662.13	664.93	2116.54	21.9
		83865	192250	203975	480090	21.6
trzygatunkowe	1055.41	646.43	247.71	1949.55	20.2	
	92980	173045	79395	345420	15.5	
cztero- i więcej gatunkowe	1320.89	1091.75	247.53	2660.17	27.5	
	153450	281405	70980	505835	22.7	
Obręb Tychy	jednogatunkowe	87.40	806.57	1112.33	2006.30	38.4
		13145	299795	347530	660470	51.1
	dwugatunkowe	291.55	416.24	439.98	1147.77	22.0
		36520	123835	142075	302430	23.4
trzygatunkowe	434.86	321.46	206.46	962.78	18.4	
	43035	89835	63080	195950	15.2	
cztero- i więcej gatunkowe	873.99	196.82	36.39	1107.20	21.2	
	70085	51725	10695	132505	10.3	
Obręb Pszczyna	jednogatunkowe	140.88	520.48	925.63	1586.99	36.5
		28680	192355	329570	550605	45.4
	dwugatunkowe	279.57	313.88	320.82	914.27	21.0
		38950	102525	108780	250255	20.6
trzygatunkowe	387.32	329.94	153.02	870.28	20.0	
	56800	97700	51150	205650	17.0	
cztero- i więcej gatunkowe	407.92	366.03	204.87	978.82	22.5	
	41025	102585	62110	205720	17.0	

Obręb Nadleśnictwo	Liczba gatunków w wydzieleniu	Powierzchnia / miąższość [ha/m ³]				Ogółem [%]
		Wiek			Ogółem	
		<=40 lat	41-80 lat	>80 lat		
Nadleśnictwo Kobiór	jednogatunkowe	558.79 76925	1773.65 634635	4208.08 1395555	6540.52 2107115	34.0 44.5
	dwugatunkowe	1360.60 159335	1392.25 418610	1425.73 454830	4178.58 1032775	21.7 21.8
	trzygatunkowe	1877.59 192815	1297.83 360580	607.19 193625	3782.61 747020	19.7 15.8
	cztero- i więcej gatunkowe	2602.80 264560	1654.60 435715	488.79 143785	4746.19 844060	24.7 17.8

Według zestawienia monokultury sosnowe, zajmują ok. 1/3 powierzchni leśnej zalesionej. Natomiast zasoby drzewne w nich zgromadzone wynoszą około 45% całkowitego zapasu ponieważ w Nadleśnictwie Kobiór najstarsze i najbardziej zasobne drzewostany są zwykle jednogatunkowe. Znaczną część gatunków współpanujących i domieszkowych stanowi brzoza, świerk, dąb, buk i dąb czerwony. Najbardziej złożone są drzewostany najmłodszych klas wieku hodowane według nowoczesnych zasad, ale zasadniczy trzon drzewostanów Nadleśnictwa, tj. sośniny średnich i starszych klas wieku są pod tym względem dość ubogie, bo najczęściej spotykaną domieszką jest w nich brzoza, niekiedy dąb, a na siedliskach wilgotniejszych – olcha.

Struktura pionowa drzewostanów

Obręb Nadleśnictwo	Budowa pionowa drzewostanów	Powierzchnia / miąższość [ha/m ³]				Ogółem [%]
		Wiek			Ogółem	
		<=40 lat	41-80 lat	>80 lat		
Obręb Kobiór	drzewostan jednopiętrowy	3496.29 365395	2707.86 758170	2937.43 976975	9141.58 2100540	94.5 94.3
	drzewostan dwupiętrowy		7.76 3275	20.18 6960	27.94 10235	0.3 0.5
	klasa odnowienia		116.84 24155	340.55 80085	457.39 104240	4.7 4.7
	klasa do odnowienia		14.45 3585	32.13 8785	46.58 12370	0.5 0.6
Obręb Tychy	drzewostan jednopiętrowy	1687.80 162785	1729.98 563110	1604.94 511530	5022.72 1237425	96.1 95.8
	drzewostan dwupiętrowy		6.53 1445	99.82 32145	106.35 33590	2.0 2.6
	klasa odnowienia		4.58 635	77.01 16570	81.59 17205	1.6 1.3
	klasa do odnowienia			13.39 3135	13.39 3135	0.3 0.2

Obręb Nadleśnictwo	Budowa pionowa drzewostanów	Powierzchnia / miąższość [ha/m ³]				Ogółem [%]
		Wiek			Ogółem	
		<=40 lat	41-80 lat	>80 lat		
Obręb Pszczyna	drzewostan jednopiętrowy	1211.66 164385	1457.62 475100	1340.83 476745	4010.11 1116230	92.2 92.1
	drzewostan dwupiętrowy		17.57 6390	57.68 24075	75.25 30465	1.7 2.5
	klasa odnowienia	4.03 1070	41.62 10020	175.06 42635	220.71 53725	5.1 4.4
	klasa do odnowienia		13.52 3655	30.77 8155	44.29 11810	1.0 1.0
Nadleśnictwo Kobiór	drzewostan jednopiętrowy	6395.75 692565	5895.46 1796380	5883.20 1965250	18174.41 4454195	94.4 94.1
	drzewostan dwupiętrowy		31.86 11110	177.68 63180	209.54 74290	1.1 1.6
	klasa odnowienia	4.03 1070	163.04 34810	592.62 139290	759.69 175170	3.9 3.7
	klasa do odnowienia		27.97 7240	76.29 20075	104.26 27315	0.5 0.6

Według powyższego zestawienia drzewostany Nadleśnictwa są słabo zróżnicowane pod względem budowy pionowej. Klasy odnowienia występujące na kilku procentach powierzchni, w rzeczywistości niewiele odbiegają od struktury jednopiętrowej, ponieważ w większości dotyczą rębni gniazdowych gdzie obowiązuje wykonanie gniazd na 30% powierzchni. W praktyce nie ma to większego wpływu na ogólną strukturę pionową, tym bardziej, że stosowanie rębni gniazdowych na większą skalę dopiero się rozpoczyna.

Drzewostany jednopiętrowe w rzeczywistości często mają bardziej złożoną budowę ponieważ występują w nich dolne piętra, zwykle dębowe, już nie będące podrostem, ale jeszcze nie spełniające warunków dolnego piętra. Miąższość takiej warstwy osiąga 1 – 5% miąższości piętra górnego, a gatunki w niej występujące są zamieszczone w opisach taksacyjnych jako występujące pojedynczo i miejscami.

5.7.2. Pochodzenie drzewostanów

Jak już wspomniano wcześniej (por. rozdz. 3.4.) większość drzewostanów Nadleśnictwa powstała prawdopodobnie w sposób sztuczny, tj. z sadzenia lub siewu. Jednak bardziej istotne pochodzenie nasion. Prawdopodobne jest miejscowe pochodzenie drzewostanów posadzonych lub wysianych w pierwszej połowie XIX w. ponieważ nie było jeszcze wtedy rozpowszechnione powierzanie zaopatrzenia w nasiona specjalistycznym firmom. W drugiej połowie XIX w. powszechne było sprowadzanie nasion za pośrednictwem firm nasiennych, bez zwracania uwagi na rejon pochodzenia. Dlatego można przypuszczać, że część nasion sosny pospolitej pochodziła z Niziny Niemieckiej, albo za pośrednictwem firm wiedeńskich, z obszarów cesarstwa Austro – Węgier. Niewątpliwie część nasion pochodziła z miejscowych drzewostanów ponieważ administracja Lasów Pszczyńskich dysponowała własną wyłuszcarnią.

Nie istnieje ciągłość dokumentacyjna drzewostanów Nadleśnictwa. Podczas lustracji terenowej taksatorzy określali pochodzenie drzewostanów na podstawie sposobu powstania.

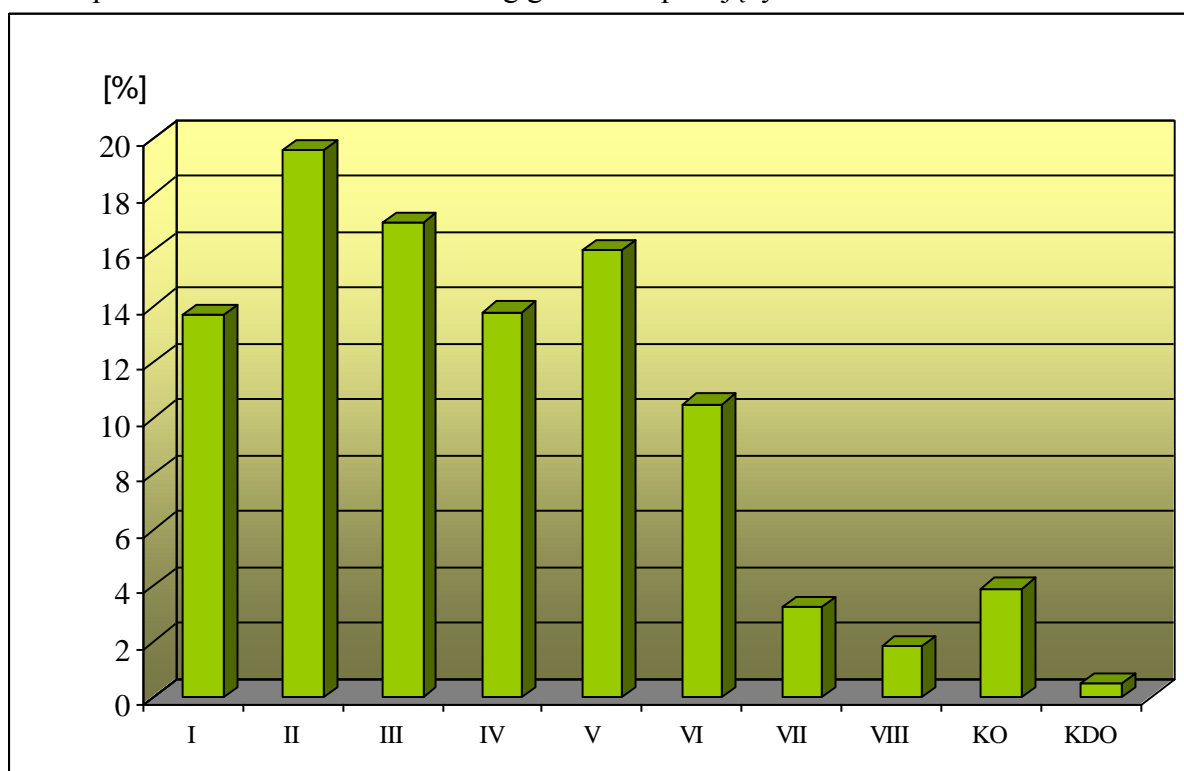
Według oceny na gruncie ponad 87% drzewostanów powstało w sposób sztuczny z sadzenia. Część składników drzewostanu – zwykle brzoza, powstała w sposób naturalny, tj. z samosiewu. Typowym przykładem drzewostanu opisanego jako naturalny jest d-stan 54 b, c w obrębie Pszczyna, w rezerwacie Żubrowisko. Pierwotny drzewostan, obecnie sosna 190 lat w szczątkowej ilości (być może naturalna), był niegdyś wybiórczo użytkowany, po czym całkowicie zaniechano w nim jakichkolwiek czynności gospodarczych. Nastąpił obsiew, zarówno d-stanu głównego, tj. sosny, jak i dolnego piętra, w tym przypadku świerka. W najbliższym czasie d-stan osiągnie pełne zwarcie, a panującym gatunkiem będzie świerk.

Drzewostanów obcego pochodzenia, tj. z panującymi: Soc, Sow, Dbc i nienaturalnymi odmianami topoli jest 176,79 ha w całym nadleśnictwie. Gatunków obcych na rzeczywistej powierzchni jest łącznie 286,65 ha i oprócz wyżej wymienionych są to Ak i Dg.

5.7.3. Struktura powierzchniowa i miąższościowa

Wielkość i zmiany zasobów drzewnych w czasie są bardzo istotną informacją świadczącą o kondycji biologicznej biocenoz leśnych. Szczegółowo zostały przedstawione w „Opisaniu ogólnym” Planu urządzenia lasu. Tu zostaną przedstawione syntetycznie.

Udział powierzchni w klasach wieku wg gatunków panujących

Rozkład powierzchni w klasach wieku jest dość typowy dla nadleśnictw w których dominował dotychczas zrębowy sposób zagospodarowania. Niemniej jednak już zaznacza się w strukturze klas wieku większy udział użytkowania lasu rębiami złożonymi w postaci drzewostanów w KO. Niezależnie od sposobu obliczania gatunkiem panującym jest sosna. Najniższy udział – 60% - ma liczona wg powierzchni gatunków rzeczywistych, a najwyższy, prawie 80%, ma liczona wg zapasu gatunków panujących. Pozostałe składniki, niezależnie od sposobu liczenia, nigdy nie przekraczają 10% udziału. Jedyne dąb ma udział ok. 10%, pozostałe: Brz, Ol, niewiele przekraczają 5% udziału.

Rozkład powierzchni leśnej zalesionej i zapasu w klasach wieku, w poszczególnych obrębach

Klasy wieku	Obręb Kobiór				Obręb Tychy				Obręb Pszczyna				Nadleśnictwo			
	Pow.		Zapas		Pow.		Zapas		Pow.		Zapas		Pow.		Zapas	
	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]
I	1412,97	14,6	23420	1,0	792,04	15,2	12245	0,9	424,74	9,8	7785	0,6	2629,75	13,7	43450	0,9
II	2083,32	21,6	341975	15,3	895,76	17,1	150540	11,6	786,92	18,0	156600	12,8	3766,00	19,6	649115	13,6
III	1725,76	17,9	451175	20,1	835,29	15,9	229395	17,7	703,48	16,2	209885	17,2	3264,53	17,0	890455	18,7
IV	989,86	10,2	310270	13,8	901,22	17,3	335160	25,9	771,71	17,7	271605	22,3	2662,79	13,8	917035	19,3
V	1451,82	15,0	501575	22,4	950,72	18,2	313425	24,1	669,30	15,4	240455	19,7	3071,84	16,0	1055455	22,2
VI	1037,76	10,7	342900	15,3	593,82	11,4	184505	14,2	397,08	9,1	147130	12,1	2028,66	10,5	674535	14,2
VII	280,54	2,9	83645	3,7	101,50	1,9	31495	2,4	233,84	5,4	80410	6,6	615,88	3,2	195550	4,1
VIII	187,49	1,9	55815	2,5	58,72	1,1	14250	1,1	98,29	2,3	32825	2,7	344,50	1,8	102890	2,1
KO	457,39	4,7	104240	4,7	81,59	1,6	17205	1,3	220,71	5,1	53725	4,4	759,69	3,9	175170	3,7
KDO	46,58	0,5	12370	0,6	13,39	0,3	3135	0,2	44,29	1,0	11810	1,0	104,26	0,5	27315	0,6
Przest.*	-	-	14179	0,6	-	-	7866	0,6	-	-	7497	0,6	-	-	29542	0,6
Razem	9673,49	100	2241564	100	5224,05	100	1299221	100	4350,36	100	1219727	100	19247,90	100	4760512	100

* - przestoje na gruntach zalesionych

Powierzchniowy i miąższościowy udział gatunków panujących

Gatunki panujące	Obręb Kobiór				Obręb Tychy				Obręb Pszczyna				Nadleśnictwo			
	Pow.		Zapas		Pow.		Zapas		Pow.		Zapas		Pow.		Zapas	
	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]	[ha]	[%]	[m ³]	[%]
So	7030,26	72,8	1682308	75,0	4278,68	81,9	1108620	85,4	2935,91	67,5	871397	71,4	14244,85	74,0	3662325	76,9
Soc	-	-	-	-	5,54	0,1	74	-	0,72	-	30	-	4,26	-	104	-
Sow	0,54	-	120	-	4,49	0,1	37	-	-	-	-	-	5,03	-	157	-
Md	167,68	1,7	33800	1,5	31,48	0,6	6186	0,5	44,34	1,0	9323	0,8	243,50	1,3	49309	1,0
Św	29,12	0,3	7070	0,3	20,87	0,4	1639	0,1	16,72	0,4	2978	0,2	66,71	0,4	11687	0,2
Jd	4,13	-	139	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,13	-	139	-
Bk	347,88	3,6	63955	2,9	54,86	1,1	10444	0,8	29,86	0,7	3194	0,3	432,60	2,2	77593	1,7
Db	1007,79	10,5	208709	9,4	395,67	7,6	74569	5,7	614,34	14,1	156074	12,8	2017,80	10,6	439352	9,3
Dbc	75,53	0,8	19324	0,9	64,90	1,2	14520	1,1	17,13	0,4	4060	,3	157,56	0,8	37904	0,8
Kl	0,62	-	57	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,62	-	57	-
Jw	23,90	0,2	5335	0,2	-	-	-	-	3,19	0,1	385	-	27,09	0,1	5720	0,1
Wz	-	-	-	-	-	-	-	-	4,25	0,1	735	0,1	4,25	-	735	-
Js	80,88	0,8	19343	0,9	-	-	-	-	11,42	0,3	3925	0,3	92,30	0,5	23268	0,5
Gb	2,18	-	440	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,18	-	440	-
Brz	539,63	5,7	122369	5,5	253,65	4,9	57060	4,4	246,19	5,7	58167	4,8	1039,47	5,4	237596	5,0
Ol	351,23	3,6	76479	3,4	105,37	2,0	23902	1,8	397,11	9,1	102269	8,4	853,71	4,4	202650	4,4
Ak	2,90	-	512	-	-	-	-	-	5,64	0,1	930	0,1	8,54	-	1442	-
Tp	-	-	-	-	4,44	-	725	0,1	5,50	0,1	1395	0,1	9,94	0,1	2120	-
Os	4,18	-	665	-	6,10	0,1	1445	0,1	-	-	-	-	10,28	0,1	2110	-
Wb	-	-	-	-	-	-	-	-	0,12	-	5	-	0,12	-	5	-
Lp	5,04	-	939	-	-	-	-	-	17,92	0,4	4860	0,4	22,96	0,1	5799	0,1
Razem	9673,49	100,0	2241564	100	5224,05	100	1299221	100,0	4350,36	100	1219727	100,0	19247,90	100	4760512	100,0

Procentowy udział powierzchniowy i miąższościowy wszystkich gatunków, dla całego Nadleśnictwa, wg ich udziału rzeczywistego

Gatunek panujący	Udział powierzchniowy [%]	Udział miąższościowy [%]
So	61,08	69,38
Soc	0,04	0,01
Sow	0,02	0,01
Md	4,06	3,08
Św	1,60	1,12
Jd	0,12	0,02
Dg	-	-
Bk	4,1	1,91
Db	11,69	9,01
Dbc	1,32	1,24
Kl	0,04	0,03
Jw	0,47	0,31
Wz	0,07	0,05
Js	0,61	0,51
Gb	0,09	0,07
Brz	7,69	6,93
Ol	6,11	5,53
Ols	-	-
Czm	-	-
Ak	0,05	0,05
Tp	0,06	0,08
Os	0,34	0,37
Wb	-	-
Ksz	-	-
Lp	0,44	0,29
Iwa	-	-

5.7.4. Zgodność składu gatunkowego z siedliskiem

Obecność gatunków drzew występujących w sposób naturalny w danym siedlisku może być dowodem na naturalne pochodzenie drzewostanów, a zarazem potwierdzeniem prawidłowości gospodarowania. Jak już wiadomo, zastosowanie w leśnictwie gospodarczych i ekonomicznych teorii sformułowanych w XIX w. przynosi doraźne korzyści ekonomiczne, ale niekiedy dotyczą one jednego pokolenia drzewostanu, a następnie powodują straty ekonomiczne i szkody przyrodnicze. W związku z tym ocena zgodności składu gatunkowego jest niezwykle ważnym kryterium oceny lasu.

Ocena zgodności została wykonana podczas inwentaryzacji lasu zgodnie z § 40 Instrukcji Urządzania Lasu.

Stopnie zgodności składu gatunkowego	Powierzchnie grup lasu w stopniach zgodności							
	Obręb Kobiór		Obręb Tychy		Obręb Pszczyna		Nadleśnictwo	
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
1. Skład zgodny	4277,30	44,2	3515,77	67,3	2196,91	50,5	9989,98	51,9
2. Skład częściowo zgodny	4398,30	45,5	1414,44	27,1	1723,46	39,6	7536,20	39,2
3. Skład niezgodny	997,89	10,3	293,84	5,6	429,99	9,9	1721,72	8,9
Razem	9673,49	100	5224,05	100	4350,36	100	19247,90	100

W nadleśnictwie Kobiór ponad 90% drzewostanów ma skład gatunkowy zgodny i częściowo zgodny ze składem uważanym za prawidłowy. Jest to spowodowane m.in. tym, że sosna – gatunek najczęściej spotykany, w składach docelowych jest głównym gatunkiem dla siedlisk zajmujących największą powierzchnię.

Drzewostany niezgodne to najczęściej:

- brzoze na wszystkich siedliskach za wyjątkiem BMb i LMb,
- osikowe, i z przewagą osiki niezależnie od siedliska,
- modrzewiowe na LMw, LMśw, Lw, Lwyżśw, Lwyżw,
- olchowe i z przewagą olchy na LMw, BMw, Lw, Lśw, Lwyżśw, Lwyżw,
- jesionowe i z przewagą jesionu na LMw, LMśw, Lśw, Lwyżśw, Lwyżw,
- dębowe (lite) na BMw, BMśw, LMśw, Ol, Lwyżśw,
- bukowe na LMw, BMw,
- świerkowe i z przewagą świerka na LMśw, Ol, LMwyżśw,
- sosnowe i z przewagą sosny na Lw, Lśw, Ol, Lwyżw, Lwyżśw, OlJwyż,
- dąb czerwony, akacja i inne gatunki obce, niezależnie od siedliska, za wyjątkiem gruntów porolnych.

Na gruntach porolnych, niezależnie od gatunku, drzewostany kwalifikuje się do zgodnych lub częściowo zgodnych.

Dość często niezgodność wynika wyłącznie z przyczyn formalnych, ponieważ docelowe składy gatunkowe ustalone dla typów siedliskowych, nie mogą przewidywać wszystkich możliwych, a prawidłowych kombinacji gatunków. Tak jest w przypadku lasów wyżynnych świeżych, gdzie jako gatunek główny przewidziano buka, a na gruncie bardzo często jest dąb. Podobnie jest w przypadku jawora, graba, lipy i buka na siedliskach dla których przewidziano dęba jako gatunek główny. W sensie przyrodniczym siedlisko nie ponosi żadnej szkody, jednak z przyczyn formalnych takie drzewostany ocenia się jako nieprawidłowe. Przewidując takie przypadki, w programie ochrony przyrody rozdziela się drzewostany ocenione jako niezgodne na część niezgodną obojętną – gdy w miejscu zalecanego gatunku liściastego występuje inny gatunek liściasty, i część niezgodną negatywną – gdy w miejscu zalecanego gatunku liściastego (lub modrzewia) występuje sosna lub świerk.

Szczegółowe zestawienie powierzchni d-stanów niezgodnych wg siedlisk, obrębami i łącznie

Obręb	STL	Powierzchnia d-st niezgodnych obojętnie		Powierzchnia d-st niezgodnych negatywnie	
		[ha]	[%]	[ha]	[%]
Kobiór	BMśw	1,65	0,3	-	-
	BMw	61,83	3,3	-	-
	BMb	3,61	33,3	-	-
	LMśw	129,73	12,9	3,58	0,4
	LMw	269,98	5,9	-	-
	LMb	-	-	-	-
	Lśw	60,34	15,4	29,32	7,5

Obręb	STL	Powierzchnia d-st niezgodnych obojętnie		Powierzchnia d-st niezgodnych negatywnie	
		[ha]	[%]	[ha]	[%]
	Lw	46,92	16,2	79,35	27,5
	OI	5,10	4,3	13,28	11,2
	LMwyżśw	22,24	50,3	1,08	2,4
	Lwyżśw	185,17	32,0	36,42	6,3
	Lwyżw	20,41	10,7	25,17	13,2
	OIJwyż	-	-	2,71	64,4
Razem		806,98	8,3	190,91	2,0
Tychy	BMśw	9,89	1,6	-	-
	BMw	45,04	2,4	1,00	0,1
	BMb	-	-	-	-
	LMśw	19,29	4,3	4,49	1,0
	LMw	108,45	5,5	7,37	0,4
	LMb	-	-	1,54	100,0
	Lśw	16,71	10,8	28,97	18,8
	Lw	31,17	40,9	9,32	12,2
	OI	1,62	2,8	8,98	15,4
	Rzem		232,17	4,4	61,67
Pszczyna	BMśw	-	-	-	-
	BMw	37,79	3,9	7,02	0,7
	BMb	-	-	-	-
	LMśw	2,52	0,8	0,95	0,3
	LMw	80,57	4,8	-	-
	LMb	-	-	12,21	27,9
	Lśw	97,52	18,7	45,07	8,7
	OI	2,33	2,2	0,87	0,8
	OIJ	-	-	-	-
	Lł	-	-	-	-
Razem		351,89	8,1	78,10	1,8
Nadleśnictwo	BMśw	11,54	0,8	-	-
	BMw	144,66	3,0	8,02	0,2
	BMb	3,61	10,6	-	-
	LMśw	151,54	8,5	9,02	0,5
	LMw	459,00	5,6	7,37	0,1
	LMb	-	-	13,75	25,3
	Lśw	174,57	16,4	103,36	9,7
	Lw	209,25	24,4	100,65	11,7
	OI	9,05	3,2	23,13	8,2
	OIJ	-	-	-	-
	Lł	-	-	-	-
	LMwyżśw	22,24	50,3	1,08	2,4
	Lwyżśw	185,17	32,0	36,42	6,3
	Lwyżw	20,41	10,7	25,17	13,2
OIJwyż	-	-	2,71	64,4	
Razem		1391,04	7,2	330,68	1,7

5.7.5. Formy degradacji ekosystemów leśnych

Dokonując oceny form degeneracji ekosystemów leśnych powinno się brać pod uwagę następujące jej elementy:

- aktualny stan siedliska,
- borowacenie,
- ujednolicenie,
- neofityzację,
- fruticetyzację,
- cespityzację.

5.7.5.1. Aktualny stan siedliska

Ocena stanu siedliska została dokonana podczas inwentaryzacji glebowo – siedliskowej, według obowiązującej ośmiostopniowej skali degradacji (por. tab. Nr 6, Instr. Urz. Lasu cz. 2, 2003). W nadleśnictwie Kobiór stwierdzono pięć pierwszych stopni stanu siedliska, tj.:

- Naturalne – N1.
- Zbliżone do naturalnego – N2.
- Zniekształcone – Z1.
- Silnie zniekształcone – Z2.
- Zdegradowane – D1.

Diagnoza stanu siedliska dokonywana jest przez analizę trwałych i łatwo zmiennych elementów gleby, przy czym siedliska pod wpływem średnich imisji przemysłowych (II strefa) automatycznie są kwalifikowane do grupy zdegradowanych D1.

Określenie aktualnego stanu siedlisk ma na celu ustalenie aktualnej żyzności i produktywności siedlisk. Aktualny stan siedlisk zdegradowanych jest stanem czasowym, ulegającym zmianom w czasie na skutek oddziaływania ekosystemu i czynników gospodarczych. Dlatego po pewnym czasie należy weryfikować stan aktualny. Przyczyny degradacji tkwią w zubożeniu naturalnej żyzności lub obniżeniu sprawności siedliska wskutek zmian gospodarczych oddziałujących na siedlisko. Degradacja przejawia się w wyjałowieniu siedliska przez pogorszenie łatwo zmiennych elementów gleby (zwłaszcza próchnicy leśnej), pogorszenie właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych wierzchnich poziomów gleby oraz zmiany roślinności w kierunku oligotrofizacji zbiorowisk. Natomiast trwałe elementy gleby pozostają bez wyraźniejszych zmian.

Stan siedliska	Powierzchnie grup siedliskowych [ha]			Razem [ha]	Udział [%]
	Bory mieszane	Lasy mieszane	Lasy		
Obręb Kobiór					
N1	-	-	-	-	-
N2	-	-	-	-	-
Z1	-	36,45	0,85	37,30	0,4
Z2	-	-	-	-	-
D1	2471,47	5476,95	1687,77	9636,19	99,6
Obręb Tychy					
N1	2,83	-	-	2,83	0,1
N2	-	-	-	-	-
Z1	2,10	1,03	-	3,13	0,1

Stan siedliska	Powierzchnie grup siedliskowych [ha]			Razem [ha]	Udział [%]
	Bory mieszane	Lasy mieszane	Lasy		
Z2	-	-	-	-	-
D1	2506,61	2034,87	676,61	5218,09	99,9
Obręb Pszczyna					
N1	-	-	7,87	7,87	0,2
N2	180,28	157,60	3,44	341,32	7,8
Z1	824,53	1403,08	428,63	2656,24	61,1
Z2	-	16,45	-	16,45	0,4
D1	175,98	240,65	911,85	1328,48	30,5
Nadleśnictwo					
N1	2,83	-	7,87	10,70	0,1
N2	180,28	157,60	3,44	341,32	1,8
Z1	826,63	1440,56	429,48	2696,67	14,0
Z2	-	16,45	-	10,45	0,1
D1	5154,06	7752,47	3276,23	16182,76	84,1

W warunkach Nadleśnictwa Kobiór, tj. długotrwałego oddziaływania emisji przemysłowych i nieprawidłowego składu gatunkowego większości drzewostanów, tylko niecałe 2% powierzchni siedlisk zdołano zakwalifikować do naturalnych i zbliżonych do naturalnych. Najwięcej tego typu siedlisk jest w obrębie Pszczyna, gdzie był stosunkowo najmniejszy wpływ zanieczyszczeń przemysłowych. Większość siedlisk wykazuje zniekształcenie lub degradację.

Do **siedlisk zniekształconych** zalicza się wszystkie te, których trwałe elementy pozostają bez zmian, natomiast elementy łatwo zmienne, w tym próchnica, wykazują obniżenie o jedną formę, co oznacza pod względem diagnostycznym obniżenie o około jeden typologiczny stopień żyzności siedlisk na siedliskach lasowych, a mniej niż o jeden stopień - na siedliskach borowych. Podobnie ma się sytuacja z roślinnością runa. Produkcyjność takich drzewostanów jest zazwyczaj słabo obniżona.

Siedliska zdegradowane charakteryzują się wyraźnymi zmianami degradacyjnymi łatwo zmiennych elementów, gdy tymczasem trwałe elementy siedliska zmian wyraźnych nie wykazują. W elementach łatwo zmiennych wyraźne degradacyjne zmiany zaznaczają się:

- w aktualnej formie próchnicy, która wykazuje pogorszenie swego stanu o dwie (przy degradacji słabej), lub trzy formy (przy degradacji silnej),
- w glebie, która wykazuje cechy wtórnego bielcowania, przy znacznym obniżeniu odczynu i nasycenia kompleksu sorpcyjnego, zubożenia w azot i ogólnym pogorszeniu zasobności oraz szeregu właściwości fizycznych, chemicznych i biologicznych wierzchnich poziomów gleby, zwłaszcza jej poziomów akumulacyjnych.

Roślinność runa siedlisk zdegradowanych - silnie zmieniona pod względem składu gatunkowego i zastąpiona przez zbiorowiska wskazujące aktualnie na siedliska uboższe o jeden lub dwa stopnie typologiczne na siedliskach borowych, a o dwa lub trzy stopnie na siedliskach lasowych. Drzewostany siedlisk słabo zdegradowanych to przede wszystkim monokultury sosnowe z małą domieszką gatunków liściastych bądź bez domieszek, utrwalone często od paru generacji, o obniżonej bonitacji o dwie (rzadziej trzy) klasy.

5.7.5.2. Borowacenie

Borowacenie (zwane często pinetyzacją) wyróżniono na siedliskach borów mieszanych, lasów mieszanych i lasów. W zależności od udziału świerka i sosny w górnej warstwie drzew wyróżniono borowacenie:

a) słabe, jeżeli udział świerka i sosny w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi:

ponad 80% na siedliskach borów mieszanych

50-80% na siedliskach lasów mieszanych

10-30% na siedliskach lasowych

b) średnie, jeżeli udział świerka i sosny w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi:

ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych

30-60% na siedliskach lasowych

c) mocne, jeżeli udział świerka i sosny w składzie gatunkowym drzewostanu wynosi:

ponad 60% na siedliskach lasowych

Rozliczenie powierzchni Nadleśnictwa wg stopni borowacenia

Obręby	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				Udział [%]
		Grupy wiekowe			Ogółem	
		<=40 lat	41-80 lat	>80 lat		
Obręb Kobiór	brak	1688.43	1486.13	359.67	3534.23	36.5
	słabe	1274.44	883.80	955.77	3114.01	32.2
	średnie	435.19	408.25	1670.71	2514.15	26.0
	mocne	98.23	68.73	344.14	511.10	5.3
Obręb Tychy	brak	970.34	571.47	162.91	1704.72	32.6
	słabe	589.27	861.65	818.21	2269.13	43.4
	średnie	104.07	241.24	610.01	955.32	18.3
	mocne	24.12	66.73	204.03	294.88	5.6
Obręb Pszczyna	brak	608.57	650.60	391.08	1650.25	37.9
	słabe	410.40	538.74	445.02	1394.16	32.0
	średnie	170.01	282.22	601.32	1053.55	24.2
	mocne	26.71	58.77	166.92	252.40	5.8
Nadleśnictwo Kobiór	brak	3267.34	2708.20	913.66	6889.20	35.8
	słabe	2274.11	2284.19	2219.00	6777.30	35.2
	średnie	709.27	931.71	2882.04	4523.02	23.5
	mocne	149.06	194.23	715.09	1058.38	5.5

Około 60% drzewostanów wykazuje zwiększony udział sosny (świerk nie ma istotnego znaczenia) – borowacenie słabe i średnie. Wynika to z dotychczasowej gospodarki leśnej opartej o zrębowy sposób zagospodarowania, gdzie podstawowym gatunkiem w

odnowieniu była sosna. Obecnie obowiązujące ZHL dopuszczają modyfikację składu odnowienia upraw w zależności od opisanych mikrosiedlisk w wydzieleniu.

5.7.5.3. Monotypizacja

Ujednolicenie gatunkowe lub wiekowe jest jedną z głównych form degeneracji ekosystemów leśnych. Zestawienie wykonuje się dla kompleksów powyżej 200 ha z uwzględnieniem grup wiekowych drzewostanów 1-40, 41-80, i powyżej 80 lat. Monotypizację wyróżnia się w przypadku gdy drzewostany jednogatunkowe i jednowiekowe występują w zasadzie na zwartych powierzchniach (ok. 100 ha).

Na terenie Nadleśnictwa Kobiór nie stwierdzono kompleksów spełniających kryteria monotypizacji. Występują wprawdzie duże obszary litych sośnin, ale są one jednak zróżnicowane pod względem wiekowym.

5.7.5.4. Neofityzacja

Neofityzacja polega na wnikaniu do drzewostanów obcych gatunków drzew i krzewów. Pojawiają się one w warstwie drzew i podszytu w wyniku sztucznego wprowadzania do upraw i podszytów bądź przez samosiewne odnowienia. Niektóre z tych gatunków są bardzo ekspansywne i mogą stanowić utrudnienie w odnawianiu lasu. Wyróżnia się ją w drzewostanach:

- mających w swoim składzie gatunkowym (udział co najmniej 10%) gatunki obcego pochodzenia tj. sosnę banksa, sosnę czarną, sosnę smołową, sosnę wejmutkę, dagleźję, dęba czerwonego, czeremchę amerykańską, klon jesionolistny, robinie akacjową.
- mających wyżej wymienione gatunki w podszycie, podroście lub nalocie.

Obręby	Gatunek	Powierzchnia				Udział [%]
		Grupy wiekowe			Ogółem	
		do 40 lat	40 – 80 lat	>80 lat		
Kobiór	Soc	2,42			2,42	0,03
	Sow	0,46		0,07	0,53	0,01
	Dbc	43,34	69,65	19,32	132,31	1,37
	Ak	0,39	3,14	1,26	4,79	0,05
Tychy	Soc	5,13			5,13	0,01
	Sow	3,03			3,03	0,06
	Dbc	30,09	47,47	6,24	83,80	1,60
	Ak	0,11	0,252		0,36	0,01
Pszczyna	Soc	0,56			0,56	0,01
	Sow			0,34	0,34	0,01
	Dbc	12,88	11,85	19,12	43,85	1,01
	Ak	0,05	3,91	1,76	5,72	0,13
	Ksz			0,36	0,36	0,01
Nadleśnictwo	Soc	8,11			8,11	0,04
	Sow	3,49		0,41	3,90	0,02
	Dbc	86,31	128,97	44,68	259,96	1,35
	Ak	0,55	7,30	3,02	10,87	0,06
	Ksz			0,36	0,36	

Według zestawienia tylko niecałe 1,5 % powierzchni leśnej zajmują neofity. Zestawienie nie obejmuje jednak topól obcego pochodzenia i czeremchy amerykańskiej. Szczególnie ten ostatni gatunek jest szeroko rozpowszechniony w podszycie i niższych warstwach drzewostanów, jednak w bazie danych nie ma osobnego kodu gatunkowego, i nie można odróżnić go od rodzimej czeremchy zwyczajnej. Ponadto nie ma możliwości ustalenia udziału neofitów w podszycach, gdyż w tej warstwie nie rejestruje się udziałów gatunków.

Wśród neofitów największą powierzchnię, bo prawie 92%, zajmuje dąb czerwony. W poprzednich okresach gospodarczych był on nawet traktowany jako gatunek docelowy na niektórych siedliskach, jednak współcześnie jego odnowienia tylko wyjątkowo są przedmiotem hodowli. Podobnym gatunkiem jest dąb błotny, sadzony dawniej na terenie Nadleśnictwa Kobiór wzdłuż dróg i linii oddziałowych.

O ile drzewiaste gatunki neofitów są na ogół znane, o tyle gatunki zielne są często traktowane jako rodzime. Na ogół stanowią one istotne zagrożenie dla rodzimych gatunków runa, powodują duże uciążliwości w hodowli lasu, zwiększają zagrożenie pożarowe, mogą też być niebezpieczne dla ludzi i zwierząt. Poniżej przedstawiono niektóre gatunki neofitów spotykane w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa, a także w lasach.

Rdestowiec ostrokończysty i sachaliński. Okazałe byliny sprowadzone z Azji wschodniej jako rośliny ozdobne. Stosowane do rekultywacji hałd rozprzestrzeniły się na różne siedliska ponieważ mają szeroki zakres ekologiczny i wysoką żywotność. Zwarte zarośla uniemożliwiają wzrost jakichkolwiek innych roślin. W nadleśnictwie mogą stanowić lokalną uciążliwość.

Barszcz Sosnowskiego i Mantegazziego. Sprowadzone z Kaukazu jako rośliny paszowe. Obecnie traktowane jako niepożądane, a w pewnych warunkach niebezpieczne rośliny inwazyjne. Pierwsze stanowiska odnaleziono na Wyżynie Katowickiej i Płaskowyzu Rybnickim. Wszystko wskazuje na dalsze rozprzestrzenianie się tych gatunków.

Nawłoc kanadyjska i późna. Byliny sprowadzone w XVIII i XIX w. jako rośliny ozdobne rozprzestrzeniły się, i dziś należą do uciążliwych, i trudnych do wyłęgania roślin. Dla leśnictwa szczególnie niebezpieczne jest wypieranie przez nawłocie rodzimych gatunków runa z siedlisk łęgowych. Na nieużytkowanych rolach oba gatunki tworzą zwarte zarośla, bardzo zwiększając zagrożenie pożarowe, szczególnie w sezonie wiosennym.

Niecierpek gruczołowaty (niecierpek Roylego). Sprowadzony z Indii do Wielkiej Brytanii w XIX w., obecnie występuje w rozproszeniu na terenie całej Polski. Może wypierać rodzime gatunki z dolin rzecznych.

Niecierpek drobnokwiatowy. Roczna roślina zawleczona z Azji środkowej do Europy w pierwszej połowie XIX w. Początkowo był rośliną ruderalną, obecnie występuje łanowo w zasobnych siedliskach lasowych, gdzie często wypiera rodzimego niecierpka pospolitego.

Żółtlica owłosiona i drobnokwiatowa. Jednoroczne gatunki zawlezione z Ameryki Północnej i Południowej. Należą do najbardziej uciążliwych chwastów rolnych, obecnie coraz częściej spotykanych na obrzeżach lasów, wzdłuż dróg, przy poletkach łowieckich, a także wewnątrz drzewostanów.

Słonecznik bulwiasty (topinambur). Sprowadzony z Ameryki Północnej. W leśnictwie często sadzony na poletkach łowieckich, często tworzy naturalne skupienia. Jak na razie nie stanowi większego problemu.

Winobluszcz pięciolistkowy. Wieloletnie pnącze o niewielkich wymaganiach, bardzo żywotny i odporny. Sprowadzony z Ameryki Pn. jako roślina ozdobna. Na obszary leśne trafia wraz z odpadami ogrodniczymi. W krótkim czasie tworzy zwarte skupienia nie dopuszczając do rozwoju innych roślin.

5.7.5.5. Fruticetyzacja

Jest to proces destrukcji zbiorowisk przez zarastanie siedlisk gatunkami drzew i krzewów o mięsistych owocach. W procesie tym główną rolę pełnią różne gatunki jeżyn z jeżyną gruczołową *Rubus hirtus*. Jednak o wiele groźniejszym jest zarastanie siedlisk przez czeremchę amerykańską *Prunus serotina*. Na procesy te najbardziej są narażone obszary zrębowe. Gatunki roślin o mięsistych owocach mogą w okresie 2 - 3 sezonów wegetacyjnych zarosnąć powierzchnię 1 ha zrębu. Nie stanowi to większego problemu ponieważ na powierzchni prawidłowo pielęgnowanej uprawy, a następnie młodnika wymienione gatunki są w odpowiednim czasie usuwane.

5.7.5.6. Cespityzacja

Jest to proces degeneracji siedlisk leśnych, polegający na silnym rozwoju runa trawiastego z jednoczesnym ograniczeniem ilości gatunków. W warunkach Nadleśnictwa Kobiór najczęściej występuje łanowo turzycza drżączkowata, ale także trzcinniki, śmiełek darniowy i trzęślice. Cespityzacja utrudnia, lub uniemożliwia odnowienie naturalne, a także hamuje naturalną regenerację siedlisk grądowych.

6. Zagrożenia ekosystemów leśnych

6.1. Ocena stanu zdrowotnego lasów Nadleśnictwa Kobiór

W głównym kompleksie Nadleśnictwa, tj. w lasach położonych na Równinie Pszczyńskiej, niczym niezwykłym są kilkudziesięcio- i kilkusethektarowe powierzchnie litych sośnin, słabo zróżnicowanych wiekowo, bez istotnych domieszek gatunków biocenotycznych. Rosną na glebach z naruszonymi warunkami wodnymi, spowodowanymi jednostronnymi melioracjami, i chemicznymi ponieważ przez wiele dziesięcioleci narażone były na zakwaszone opady atmosferyczne, a jednocześnie opady pyłów alkalizujących, metali ciężkich i innych zanieczyszczeń. Jednorodna ściola z przewagą igieł sosnowych również miała istotny wpływ na zmianę chemizmu gleby. Wszystko to stanowi przesłankę do ostrożnej oceny stabilności biologicznej drzewostanów Nadleśnictwa. Wielkości pozyskiwanego posuszu są na tyle niskie, że nie wskazują na utratę stabilności, ale też stan zdrowotny lasu jest pod ciągłą obserwacją i nie dopuszcza się do sytuacji w której stabilność drzewostanów zależałaby wyłącznie od ich naturalnych zdolności samoregulacyjnych. Jest to normalny sposób postępowania w drzewostanach zagospodarowanych.

W nadleśnictwie Kobiór na podstawie zaszłości w latach 2003 do 2011 stan zdrowotny sosny i brzozy ocenia się jako dobry, ale dęba jako średni, a świerka jako zły. Jedną z pierwotnych przyczyn osłabienia dęba są okresy suszy, szczególnie dotkliwa była latem 2006 r., a następnie foliofagi dębowe (zwójki i miernikowce), kambiofagi (opiętki) oraz grzyby korzeniowe i liściowe. Prawdopodobnie również pierwotną przyczyną osłabienia świerka są zmiany klimatyczne. Stosunkowo nowym zjawiskiem jest zamieranie jesionu. Obecnie istnieje zakaz produkcji jesionu na szkółkach i wprowadzania go do drzewostanów, do czasu spadku intensywności zamierania. Prawdopodobnie główną przyczyną jest nowoodkryty gatunek grzyba, uaktywniającego się na osłabionych jesionach.

6.2. Emisje przemysłowe

Emisje przemysłowe są odpowiedzialne za obniżenie odporności i uszkodzenia szeregu organów drzew leśnych, zaburzenia obiegu materii i energii, zmian w chemizmie gleby, a w konsekwencji zamieranie lasów.

Na obszarze województwa śląskiego produkowane jest około 21% zanieczyszczeń pyłowych w skali kraju, 20% gazowych ogółem, 19% dwutlenku siarki, 20% dwutlenku węgla i tlenków azotu oraz 10% tlenku węgla. Przestrzenny rozkład emisji zanieczyszczeń jest nierównomierny, co ma związek z koncentracją przemysłu na dość ściśle ograniczonych obszarach województwa: Częstochowa, konurbacja górnośląska (Katowice, Bytom, Gliwice, itd.), Rybnik, Bielsko – Biała. Z tego powodu również gradienty stężeń zanieczyszczeń, w ramach województwa, są często wysokie.

Najważniejszymi zanieczyszczeniami, najczęściej podlegającymi monitoringowi są pyły, dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i węglowodory aromatyczne. Największym producentem zanieczyszczeń atmosfery jest energetyka cieplna oparta na węglu kamiennym. Jest największym źródłem dwutlenku siarki, tlenków azotu i pyłu zawieszonego. Hutnictwo żelaza i stali, a także metali nieżelaznych podobnie jak energetyka, a oprócz tego związki chloru, fluoru i metali ciężkich w pyłe. W roku 2010 emisja pyłów z zakładów szczególnie uciążliwych, wyniosła: ok. 43 tys. ton/rok CO₂, ok. 14 tys. ton/rok pyłów, ok. 95 tys. ton/rok SO₂, ok. 75 tys. ton/rok NO_x, prawie 130 tys. ton/rok CO. Do największych źródeł zanieczyszczeń gazowych i pyłowych należą:

- o elektrownie: Rybnik, Jaworzno III, Łagisza, Łaziska, Halemba, EC Nowa, EC Będzin, zespół elektrociepłowni w Bielsku-Białej, spółka Energetyczna Jastrzębie,
- o koncern hutniczy Arcelor Mittal – m.in. „Huta Katowice”,
- o koksownia „Przyjaźń”,
- o kombinat koksochemiczny „Zabrze”,
- o Kompania Węglowa SA,
- o Jastrzębska Spółka Węglowa,
- o ponadto ok. 400 mniejszych zakładów emitujących łącznie prawie 30% zanieczyszczeń.

Dla południowych części województwa docierają również zanieczyszczenia z Czech, m.in. z elektrowni Detmarowice i elektrociepłowni w Karwinie.

Znaczącym obciążeniem dla środowiska jest niska emisja tj. emisja komunikacyjna, z lokalnych kotłowni i indywidualnych palenisk domowych, a także z drobnych zakładów przemysłowych, rzemieślniczych i przetwórci. Ocenia się, że w skali kraju z niskiej emisji pochodzi 40% tlenku węgla, 18% dwutlenku siarki, 9% tlenku azotu i ponad 17% niemetanowych, lotnych związków organicznych. W województwie śląskim niska emisja jest szczególnie duża z powodu licznych węzłów komunikacyjnych, wielu ważnych szlaków tranzytowych, dużych obszarów indywidualnej zabudowy mieszkaniowej, zwartej i rozproszonej, wielu starych osiedli robotniczych pochodzących jeszcze z XIX w. Sprawność palenisk domowych i systemów grzewczych jest niska, a spalany w nich węgiel jest zwykle najniższej jakości, np. z dużą zawartością pirytu. Niskosprawne paleniska są źródłem niebezpiecznego związku organicznego benzo – α – pirenu o własnościach nowotwórczych, a także fenolu i formaldehydu. Niskotemperaturowe spalanie tworzyw sztucznych, szczególnie z grupy PVC, jest źródłem niebezpiecznych dioksyn i furanów. W sezonach grzewczych, na wszystkich stacjach badawczych występują przekroczenia dopuszczalnych stężeń benzo – α – pirenu i fenolu, a formaldehydu na większości.

Obszar zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór należy do trzech stref monitoringu:

- bieruńsko – łędzińskiej, największej, obejmującej środkową i południową część zasięgu Nadleśnictwa,
- gliwicko – mikołowskiej, obejmującej północno-zachodni fragment zasięgu – dawny obręb Orzesze,
- Aglomeracji Górnośląskiej, obszar zasięgu Nadleśnictwa w granicach miasta Tychy.

Oprócz tego nieistotny fragment Aglomeracji Rybnicko – Jastrzębskiej, bez lasów Nadleśnictwa. Strefy bieruńsko – łędzińska i gliwicko – mikołowska są traktowane łącznie jako składnik strefy śląskiej, tj. obszaru poza miastami na prawach powiatów.

Poniżej przedstawiono niektóre parametry zanieczyszczeń powietrza uzyskane w roku 2010:

Pył zawieszony PM 10 – norma dobowa wynosząca $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$, w Pszczynie i Knurowie została przekroczona odpowiednio 142 i 149 razy. Wartość średnia (norma $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$) dla strefy śląskiej wynosiła 29 do $80 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Dwutlenek siarki – SO₂. Średnie roczne dopuszczalne 24 godzinne stężenie SO₂, wynoszące $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$, było kilkakrotnie przekraczane w strefie śląskiej, ale poza zasięgiem Nadleśnictwa, a w Tychach trzykrotnie.

Dwutlenek azotu. Średnie, roczne stężenie dwutlenku azotu nie przekroczyło poziomu dopuszczalnego, tj. $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, również maksymalne 1 godzinne stężenie nie przekroczyło poziomu dopuszczalnego – $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W punkcie pomiarowym w Tychach wynosiło odpowiednio poniżej $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i ok. $145 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Benzen. Na stanowiskach pomiarowych w Pszczynie i Mikołowie w roku 2010 średnie roczne stężenie benzenu wyniosło odpowiednio niecałe $4,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i ok. $4,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy poziomie dopuszczalnym $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Ołów. Średnie roczne stężenie ołowiu osiągnęło w Pszczynie 12% poziomu dopuszczalnego, tj. $0,06 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy dopuszczalnym $0,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Arsen, kadm, nikiel. Średnie roczne stężenia tych metali w Pszczynie nigdy nie przekroczyły stężeń dopuszczalnych, chociaż poziom stężenia arsenu osiągnął ok. $5,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$, przy dopuszczalnym $6,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Benzo(α)piren. Średnioroczne stężenie benzo(α)pirenu osiągnęło poziom 6,8 do $10,9 \text{ng}/\text{m}^3$ w strefie śląskiej i 7,9 do $10,5 \text{ng}/\text{m}^3$ w aglomeracji górnośląskiej, przy wartości docelowej $1 \text{ng}/\text{m}^3$. W Pszczynie i Knurowie odpowiednio nieco ponad $10 \text{ng}/\text{m}^3$ i ok. $11 \text{ng}/\text{m}^3$.

Tlenek węgla. Brak danych dla obszaru Nadleśnictwa.

Ozon. W strefie śląskiej nastąpiło przekroczenie dopuszczalnej ilości wystąpień, wynoszącej 25 dni, 8 godzinnego poziomu docelowego, wynoszącego $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Na stacji pomiarowej w Tychach maksymalne 8 godzinne stężenia wynosiły prawie $160 \mu\text{g}/\text{m}^3$, ale wystąpiły w okresie krótszym niż dopuszczalny, tj. mniej niż 20 dni, przy dopuszczalnych 25.

6.3. Stan wód powierzchniowych

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Kobiór znajdują się dwie zasadnicze zlewnie drugiego rzędu: Pszczynki i Korzenicy. Obie należą do dorzecza Wisły. Również potoki Strumień i Bzianka, tworzące osobne zlewnie należą do Wisły. Wzdłuż zachodniej i północno – zachodniej granicy zasięgu Nadleśnictwa znajdują się mniejsze fragmenty zlewni potoków: Bierawka, Jasionica i Kłodnica, należących do dorzecza Odry. Według Raportu o stanie środowiska dla woj. śląskiego za rok 2010 wszystkie cieki wodne w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa są zaliczone do eutroficznych. Oznacza to, że wskaźniki biologiczne i fizykochemiczne, tj.: fitobentos, chlorofil, BZT₅, OWO, azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosfor ogólny i fosforany, przekraczają warunki określone dla dobrego stanu ekologicznego. Eutroficzne były również zbiorniki zaporowe: Łącki i

Goczałkowicki. Eutrofizacji nie wykazywał jedynie odcinek Wisły od zbiornika Goczałkowickiego, do ujścia Białej. Wcześniejsze badania wód Pszczynki (rok 2005), wykonane wg pięciostopniowej skali jakości wód (Rozp. Min. Środ. z 11 lutego 2004), stwierdzały przekroczenie norm mikrobiologicznych (bakterie coli), wskaźników biogenych i tlenowych w stopniu lokującym je w IV i V klasie jakości (niezadowalającej i złej jakości). W tym czasie do Pszczynki odprowadzane były wody dołowe kopalni Borynia i Pniówek, co dodatkowo wpływało na jakość wód tej rzeki.

Nieco inaczej przedstawiała się czystość Korzenicy. Parametry wód Korzenicy były zmienne, część parametrów: natlenienie, związki biogenne, zawiesina, bakteriologia mieściły się w zakresie I do III klasy czystości (w skali trójstopniowej), ale często ujawniająca się zawartość metali ciężkich, szczególnie cynku, powodowała zaliczenie wód Korzenicy do pozaklasowych. Cynk prawdopodobnie pochodził z gleby, gdzie istniał w sposób naturalny lub dostawał się z opadem pyłu. Poza tym Kobiór posiadał oczyszczalnię ścieków, ale sieć kanalizacyjna nie obejmowała całej miejscowości i zapewne część ścieków trafiała bezpośrednio do Korzenicy.

Promna w powiecie mińskim zaliczana była do wód pozaklasowych (w skali trójstopniowej) głównie ze względu na zawartość fosforanów i cechy mikrobiologiczne, a także fizyko – chemiczne.

Bierawka, górny bieg, oceniana w latach 2004 – 2006, należała do V klasy jakości w skali pięciostopniowej, ze względu na związki biogenne, cechy bakteriologiczne oraz wskaźniki fizyko – chemiczne.

Gostynia i Potok Tyski, oceniane w roku 2002, zaliczono do wód pozaklasowych ze względu na przekroczenie norm we wszystkich grupach zanieczyszczeń.

Wyniki badań wód powierzchniowych opublikowane w roku 2010 przez WIOŚ w Katowicach wskazują na znaczną poprawę szeregu parametrów wód wyżej wymienionych rzek.

Pszczynka przed zbiornikiem Łąka i w ujściu do Wisły ma zbliżone parametry. Makrofitowy indeks rzeczny lokuje się w klasie III, ale pozostałe wskaźniki: stan fizyczny, warunki tlenowe, zasolenie, substancje biogenne, osiągają wartości z I i II klasy jakości.

Gostynia. Makrofity na poziomie III klasy, pozostałe wskaźniki na poziomie I i II klasy oraz poniżej potencjału dobrego.

Potok Tyski przy ujściu do Gostyni. Wskaźnik okrzemkowy na poziomie klasy IV, pozostałe wskaźniki na poziomie I i II klasy, jedynie BZT₅, azot Kjeldahla i fosfor ogólny są poniżej potencjału dobrego.

Gostynia przy ujściu do Wisły. Makrofity na poziomie III klasy, pozostałe na poziomie I i II klasy oraz poniżej potencjału dobrego.

Korzenica przy ujściu do Pszczynki ma wszystkie parametry na poziomie I klasy.

Być może są to tylko okresowe, nietrwałe podniesienia czystości wód, związane np. z wysokimi opadami i przepłukaniem koryt rzecznych. Jednak np. w wodach Korzenicy po roku 2004 analizy wskazywały na stały spadek poziomu cynku, głównej przyczyny niskiej klasy wód tej rzeki.

Jak już wspomniano w rozdz. 3.3. obszar Nadleśnictwa, szczególnie na Równinie Pszczyńskiej, w ciągu kilkusetletniej gospodarki leśnej i rolnej został wyraźnie odwodniony. Obniżone zostały koryta cieków naturalnych i wykonana sieć rowów odwadniających. Niewątpliwie obniżone zostały możliwości retencyjne i przyśpieszony spływ powierzchniowy. Średni poziom wód gruntowych na pewno został obniżony. Między innymi również z tego powodu nie ma powrotu do poprzedniego, naturalnego składu gatunkowego w którym znaczną rolę musiał pełnić dąb, buk i jodła.

6.4. Zagrożenia biotyczne

6.4.1. Pierwotne szkodniki owadzie

W sośninach Nadleśnictwa Kobiór zagrożenie ze strony foliofagów: **zasnuł gwiaździstej i czerwonogłowej**, ujawnia się cyklicznie od lat 50-tych XX w. Obecnie ponad 8 tys. ha lasów ma stwierdzone cechy ogniska gradacyjnego tych rośliniarek. W czasie ostatniego okresu gospodarczego dwukrotnie zaszła potrzeba wykonania zabiegów ograniczających: w r. 2003 - 195 ha, a w r. 2004 - 344 ha.

Żerowanie **zwójek i miernikowców** na liściach dębów jest praktycznie zjawiskiem corocznym ale o zmiennym nasileniu. Szczególnie silne żerowania, o cechach gradacyjnych, miały miejsce w roku 2004. Niewątpliwie uszkodzenia aparatu asymilacyjnego przyczyniają się do zamierania dębów w latach późniejszych.

Szeliniaki stale występują na uprawach sosnowych, świerkowych i modrzewiowych, i stale zachodzi potrzeba ich zwalczania. W ubiegłym okresie gospodarczym zwiększone występowanie stwierdzono na ponad 500 ha, a zwalczanie podjęto na powierzchni 174,49 ha.

Krobik modrzewiowiec. Stwierdzono żerowanie na powierzchni 17,23 ha, zwalczania nie podejmowano.

Naliścica wierzbowa. Żeruje głównie w młodnikach i uprawach brzoźowych, Stwierdzono występowanie na 4,19 ha, zwalczania nie podejmowano.

Zawodnica świerkowa. Żerowanie stwierdzono na powierzchni 5,50 ha i na takiej powierzchni zwalczano.

Mszyce. Wystąpiły na szkółkach, na powierzchni 6,49 ha, zwalczanie podjęto na powierzchni 4,42 ha.

Chrabąszczowate i rolnice. Żerowanie wystąpiło na powierzchni 5,15 ha, zwalczano na powierzchni 0,82 ha.

6.4.2. Szkodniki wtórne

Smolik znaczony – kambiofag, nasilone występowanie stwierdzono w roku 2011 na powierzchni 75,53 ha i na takiej powierzchni podjęto zwalczanie.

Opiętki – głównie dwuplamkowy i zwężony, zasiedlają osłabione, np. wskutek suszy dęby. Przy masowych pojawach powodują zamieranie dębów. W nadleśnictwie Kobiór nie były monitorowane.

6.4.3. Grzyby patogeniczne

Znaczące występowanie patogenów grzybowych w ubiegłym okresie gospodarczym stwierdzono na powierzchni 286 ha. Największe znaczenie miały osutki sosnowe stwierdzone w zwiększonym nasileniu na powierzchni 160 ha. Wystąpiło również zamieranie dęba, jesionu i olchy (łącznie 64 ha), a także zamieranie pędów sosny, skręta sosny, zgorzełe siewki, mączniaki i inne o mniejszym znaczeniu.

6.4.4. Szkody od zwierzyny łownej

Największe uszkodzenia drzewostanów w fazie uprawy i młodnika, w warunkach Nadleśnictwa Kobiór powoduje zwierzyna płowa. W ubiegłym okresie gospodarczym szkody

o intensywności większej niż 20%, wystąpiły na powierzchni 1954 ha. Szkody powodowane przez zajęce, gryzonie, żubra i bobra wystąpiły łącznie na powierzchni 46,05 ha. Zabezpieczeniem przed szkodami od zwierzyny objęto łącznie ponad 770 ha.

6.5. Szkody abiotyczne

Wśród czynników abiotycznych na pierwsze miejsce wysuwa się szkodliwe oddziaływanie przemysłowych zanieczyszczeń powietrza (por. 6.1.; 6.2.).

Inne abiotyczne zagrożenia środowiska leśnego wiążą się głównie z ekstremalnymi czynnikami atmosferycznymi takimi jak: wysokie czy niskie temperatury, susze lub ulewne deszcze, silne wiatry, obfite opady śniegu czy wyładowania atmosferyczne. W niektórych regionach Nadleśnictwa istnieje również spore zagrożenie od pożarów.

6.5.1. Warunki termiczne

Wysoka temperatura powietrza oddziałuje niekorzystnie w drzewostanach porażonych przez opieńkę stymulując jej rozwój. Poważne szkody może również wywołać zgorzel na pniach wystawionych na działanie słońca w wyniku wylesień.

W wyniku wiosennych przymrozków przemarzają młode pędy buka, jodły i innych gatunków w uprawach i młodnikach. Natomiast mrozy zimowe uszkadzają igliwie również starszych drzew, zwłaszcza w drzewostanach przerzedzonych, gdzie dodatkowo oddziałuje wiatr i zanieczyszczenie powietrza. W latach 2003 – 2011 uszkodzenia mrozowe wystąpiły na powierzchni 170 ha.

6.5.2. Wiatry i opady atmosferyczne

W ubiegłym okresie gospodarczym notowano znaczące szkody od wiatru i okiści. W największym nasileniu występowały one co rok w latach 2004 – 2007, z największym nasileniem w listopadzie 2004 r., kiedy powalone zostało 120 tys. m³ drewna. Dotkliwe były również śniegołomy ze stycznia 2006 r. – 28 tys. m³. W ciągu całego okresu gospodarczego w wyniku szkód od wiatru i okiści pozyskano łącznie 244288 m³ drewna. Na części powierzchni zaszła potrzeba całkowitego uprzątnięcia drzewostanu. Ponadto, w całym Nadleśnictwie wiatr wywalał i łamał pojedyncze drzewa i grupy drzew oraz nadrywał systemy korzeniowe.

Miąższosć drewna pozyskana w wyniku uszkodzeń atmosferycznych i z potrzeb sanitarnych osiągnęła 43% pozyskania grubizny ogółem, wobec tego zaszła konieczność sporządzenia aneksu do Planu Urządzenia Lasu.

6.5.3. Podtopienia i zalania

Uszkodzenia drzewostanów spowodowane zbyt wysokim poziomem wody są wynikiem powodzi, lub osiadania gruntu spowodowanego działalnością górniczą. W nadleśnictwie Kobiór na zmiany warunków wodnych spowodowane osiadaniem gruntu jest narażona powierzchnia 1147 ha łącznie we wszystkich obrębach (oddziały w zasięgu niekorzystnego oddziaływania kopalń węgla kamiennego. W ubiegłym okresie gospodarczym szkody spowodowane długotrwałym zalaniem powierzchni leśnych wystąpiły na powierzchni 141,60 ha. Niekiedy zalane powierzchnie udaje się odwodnić i odnowić (np. oddz. 193 w obręb Tychy), ale szczególnie trudne obszary przeznaczają się do naturalnej sukcesji (por. rozdz. 3.6.).

W związku z przewidywaną eksploatacją nowych pokładów węgla kamiennego przez KWK „Krupiński” (Jastrzębska SW S.A.) zachodzi poważne niebezpieczeństwo silnej zmiany stosunków wodnych, spowodowanej osiadaniem gruntu. Może to doprowadzić do zniszczenia przedmiotów ochrony, tj. siedlisk bagiennych i związanych z nimi roślin. W celu precyzyjnego rozpoznania ostatecznej zmiany konfiguracji terenu objętego osiadaniem, wykonywana jest na zlecenie JSW S.A. komputerowa symulacja tego procesu. Konsekwencją zmian rzeźby terenu, może być nawet konieczność zbudowania sztucznego koryta Korzeńca.

6.5.4. Susze, obniżenie poziomu wód

Szkody wywołane nadzwyczajnym niedoborem wody wystąpiły w ubiegłym okresie gospodarczym na łącznej powierzchni 9,50 ha.

6.5.5. Pożary

W ciągu okresu gospodarczego zarejestrowano 281 pożarów na łącznej powierzchni 76,75 ha. W wyniku uszkodzenia drzewostanów usunięto 194 m³ drewna. Przyczyną pożarów jest najczęściej celowe podpalenie i przypadkowe zaproszenie ognia. Obszar Nadleśnictwa Kobiór należy do szczególnie narażonych na pożary z wyżej wymienionych przyczyn, ponieważ znajdują się tu liczne drogowe i kolejowe szlaki komunikacyjne, liczne tereny osiedlowe, przemysłowe i usługowe, stąd zwiększona penetracja lasu przez ludzi.

6.6. Zagrożenia antropogeniczne

Oddziaływanie człowieka na lasy może być pośrednie i bezpośrednie. Pośrednie formy negatywnego wpływu człowieka na lasy zostało omówione w poprzednich rozdziałach.

Do istotnych bezpośrednich negatywnych skutków oddziaływania ludzi na lasy należy:

- penetracja lasu w pobliżu uczęszczanych szlaków turystycznych (wydeptywanie nowych ścieżek, skrótów, zaśmiecanie terenu itp.),
- wywożenie do lasu śmieci przez okolicznych mieszkańców – tradycyjny sposób pozbywania się odpadów,
- wnykarstwo i kłusownictwo,
- nielegalne pozyskanie choinek,
- niszczenie (ścianianie) drzew z gniazdami ptaków,
- pozyskiwanie roślin rzadkich i chronionych na potrzeby własne i handlowe,
- rozwój turystyki rowerowej, a w wyniku tego powstawanie „dzikich” szlaków,
- wjazdy do lasu motocykli i quadów,
- lokalizacja budownictwa w bezpośrednim sąsiedztwie lasu, co może wiązać się z koniecznością doprowadzania mediów przez tereny leśne. Problemem są także ścieki odprowadzanie z tych zabudowań.

Wśród wymienionych zagrożeń na szczególne podkreślenie zasługują problemy związane z lokalizacją zabudowań w pobliżu lasu, oraz nielegalne trasy motocyklowe i quadowe. Ważnym problemem jest również zaśmiecanie i dzikie wysypiska śmieci. Dotyczy

on wszystkich lasów w pobliżu zabudowań, szlaków komunikacyjnych czy tras turystycznych.

Obszar zabagniony w wyniku szkód górniczych

7. Wytyczne do organizacji gospodarstwa leśnego, regulacji użytkowania oraz wykonywania prac leśnych

Ogólne zasady prowadzenia gospodarki leśnej określa „Polityka leśna państwa” przyjęta przez Radę Ministrów z 22.IV. 1997 roku. Zakłada ona prowadzenie zrównoważonej wielofunkcyjnej gospodarki leśnej tzn. działalności zmierzającej do ukształtowania struktury lasów i ich wykorzystania w sposób i tempie zapewniającym trwałe zachowanie ich bogactwa biologicznego, wysokiej produktywności oraz potencjału retencyjnego i żywotności.

W związku z tym opracowany został program „Polskiej Polityki Kompleksowej Ochrony zasobów Leśnych” a także opracowano kryteria i indykatory trwałego i zrównoważonego rozwoju lasów dostosowane do specyfiki polskiego leśnictwa. Polityka ta obejmuje trzy główne komponenty: technologiczny, edukacyjny i badawczy.

Komponent technologiczny: obejmuje działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej (ochrony przyrody) oraz promocji bezpieczniejszych niż dotąd technik prac leśnych. Działania te mają na celu umożliwienie kierowania gospodarką leśną w pełnej zgodności z postulatami ochrony przyrody. Cel ten będzie osiągnięty przez:

- zachowanie ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego,
- restytucje obecnie zniekształconych i zdegradowanych ekosystemów leśnych,

- ochronę różnorodności biocenoz leśnych,
- wzmaganie korzystnego wpływu lasów na środowisko przyrodnicze,
- harmonizowanie społecznego i gospodarczego rozwoju kraju z racjonalną ochroną i wykorzystaniem zasobów leśnych.

Komponent edukacyjny: uznaje się za priorytetowy, a to z uwagi na potrzebę przygotowania służb leśnych LP i PN do podjęcia nowych zadań i przyrodniczego doskonalenia zadań już wykonanych. W jego ramach planuje się:

1. Utworzenie „Centrów Edukacji Przyrodniczo - Leśnej”.
2. Opracowanie programów edukacyjnych:
 - a) dla służb inżynierskich leśnictwa, w zakresie parków narodowych, administracji państwowej, szkolnictwa, dotyczących:
 - prosozologicznego modelu gospodarki leśnej,
 - ochrony różnorodności i złożoności biologicznej w lasach,
 - systemów informacji przestrzennej (GIS) i teledetekcji w ochronie i planowaniu przestrzeni leśnej,
 - b) dla potrzeb kształcenia dyplomowego w zakresie „ochrony zasobów leśnych”,
 - c) dla poziomu „poniżej” inżynierskiego w zakresie ogólnie ekologicznym i ze szczególnym uwzględnieniem ochrony przyrody w lasach.
3. Działalność wydawnicza w zakresie ochrony przyrody w lasach obejmującą zestawy podręczników, materiałów szkoleniowych, czasopism popularnonaukowych przeznaczonej dla młodzieży szkolnej i innych odbiorców.

Wytyczne w tym zakresie w minimalnym zakresie dotyczą pojedynczych nadleśnictw, a spoczywają głównie na uczelniach leśnych, stowarzyszeniach naukowych, organizacjach ekologicznych, parkach narodowych czy leśnych kompleksach promocyjnych.

Program badawczy: miałby za zadanie wspieranie programu bezpiecznych środowiskowo technologii i tworzenia podstaw prosozologicznego modelu gospodarki leśnej w warunkach niepewności i zmian w środowisku globalnym.

Podstawowe wytyczne i zasady dotyczące gospodarowania w lasach można ująć w następujących punktach:

- zachowanie całej naturalnej zmienności przyrody leśnej i funkcjonowania ekosystemów leśnych w stanie zbliżonym do naturalnego z uwzględnieniem kierunków ewolucji w przyrodzie,
- odtworzenie zbiorowisk zdegradowanych i zniekształconych metodami hodowli i ochrony lasu przy wykorzystaniu, w miarę możliwości, sukcesji naturalnej,
- utrzymanie i wzmocnienie produkcyjnych funkcji lasów (użytkowanie główne i uboczne),
- ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej oraz bogactwa genetycznego zbiorowisk dziko żyjących roślin, zwierząt i mikroorganizmów,
- utrzymanie i wzmocnienie funkcji ochronnych w zagospodarowaniu lasów (zwłaszcza ochrony gleby i wody),
- utrzymanie zdrowotności i witalności ekosystemów leśnych.

W celu pełnego wykorzystania zdolności produkcyjnych siedlisk oraz w dążeniu do zwiększenia bogactwa gatunkowego i urozmaicenia struktury drzewostanów zastosowano jednostki regulacji użytkowania rębego, czyli gospodarstwa zgodnie z instrukcją urzędniczą lasu. Powierzchnia leśna (ha) oraz odpowiadający jej zapas wg gospodarstw w nadleśnictwie Kobiór przedstawia się następująco:

Gospodarstwo	Powierzchnia w obrębach						Nadleśnictwo	
	Kobiór		Tychy		Pszczyna			
	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]	[ha]	[%]
Specjalne	924,89	9,37	661,52	12,42	1055,16	23,33	2641,57	13,40
Lasów ochronnych	8944,05	90,63	4650,75	87,33	3445,69	76,20	17040,49	86,43
Lasów gospodarczych	-	-	13,18	0,25	21,01	0,50	34,19	0,17
Razem	9868,94	100	5325,45	100	4521,86	100	19716,25	100

Do gospodarstwa specjalnego zaliczono

Rodzaj powierzchni	Powierzchnia w obrębach [ha]		
	Kobiór	Tychy	Pszczyna
Rezerwaty	75,55	-	715,05 ⁽¹⁾
Lasy w zasięgu niekorzystnego oddziaływania górnictwa	647,43 ⁽³⁾	383,97 ⁽⁴⁾	116,06 ⁽²⁾
Drzewostany zachowawcze	36,92	-	w rezerwacie
Lasy na siedliskach BMb, LMb, Lł, OIj	27,13	8,53	69,97
Lasy w strefach ochronnych bielika i bociana czarnego	43,02	-	35,62
Lasy przeznaczone do masowego wypoczynku	-	269,02	-
Lasy w obszarze działania Stowarzyszenia Śląski Ogród Botaniczny	63,32	-	-
Otulina szkółek	18,09	-	-
Plantacje nasienne	13,43	-	-
Wyłączone drzewostany nasienne	-	-	10,67
Otulina wyłączonych drzewostanów nasiennych	-	-	w rezerwacie
Lasy uzdrowiskowe w strefie B Goczałkowice Zdrój	-	-	107,79

(1) - w tym 13,67 ha d-stan zachowawczy w rezerwacie; 8,00 ha WDN w rezerwacie; 19,18 ha otulina WDN w rezerwacie; 3,59 ha siedlisk bagiennych w rezerwacie

(2) – w tym 15,56 ha siedlisk bagiennych

(3) – + 43,02 ha ostoja bociana czarnego

(4) – +5,61 ha BMb

Gospodarstwo lasów ochronnych (O) utworzone zostało z lasów objętych kategorią ochronności, z wyłączeniem zaliczonych do gospodarstwa specjalnego.

Do gospodarstwa wielofunkcyjnych lasów gospodarczych (G) zaliczone zostały drzewostany, które zostały ujawnione już po wysłaniu wniosku do MŚ, czyli kilka pozycji byłych gruntów nieleśnych będących już w stadium sukcesji w kierunku leśnym. Przyjęto przerębowo - zrębowy (GPZ) sposób zagospodarowania z uwagi na siedlisko OI na jakim te drzewostany występują.

Pełną i wszechstronną charakterystykę użytkowania rębego w poszczególnych gospodarstwach oraz inne elementy wchodzące w skład gospodarowania, zostały omówione w Opisanii ogólnym (tom I) Planu Urządzenia Lasu.

Proekologiczne zasady gospodarowania zawarte są w „Wytocznych w sprawie doskonalenia gospodarki leśnej na podstawach ekologicznych” (Zarządzenie nr 11a Dyrektora Generalnego LP z dnia 11 maja 1999 r).

W zakresie **szkółkarstwa** zalecane są między innymi :

- rewitalizacja mikoryz w szkółkach używanych dłużej niż 10 lat,
- ograniczenie herbicydów i innych środków chemicznych w pielęgnacji szkółek na korzyść zabiegów mechanicznych i metody termicznej (parowanie gleby),

- eliminacja stosowania chemicznych środków owadobójczych,
- zmniejszenie kwater produkcyjnych w szkółkach zespolonych przez wprowadzenie, zadrzewień ochronnych w formie pasów.

Przy **odnawianiu lasu** zaleca się:

- preferowanie odnowienia naturalnego, o ile skład gatunkowy drzewostanów macierzystych odpowiada składowi docelowemu i ma odpowiednią jakość hodowlaną, a stan gleby i runa pozwala na odnowienie naturalne,
- preferowanie punktowego i płytkiego przygotowania gleby, o ile stopień zadarnienia gleby pozwala na to. W warunkach Nadleśnictwa Kobiór jest to rzadko możliwe.

Przy **pielęgnacji i ochronie** drzewostanów zaleca się :

- stosowanie cięć selekcyjnych o charakterze grupowym (popieranie biogrup),
- zaniechanie cięć schematycznych,
- w przypadku zagrożenia chorobami grzybowymi (huba korzeni, opieńkowa zgnilizna korzeni) stosowanie podczas zabiegów postępowania hodowlano - profilaktycznego, a w uzasadnionych przypadkach stosowanie preparatów biologicznych z grzybami konkurencyjnymi,
- ograniczenie stosowania insektycydów tylko do drzewostanów narażonych na zamieranie lub istotne szkody gospodarcze powodowane przez owady.

Przy **użytkowaniu lasu** zaleca się :

Stosowanie technologii przyjaznych dla środowiska.

- Dostosowanie metod wyróbki i zrywki do lokalnych warunków tak by zminimalizować powstające szkody zarówno dotyczące gleby jak i pozostających na powierzchni drzew
- Dostosowanie okresów pozyskania drewna do terminów najmniejszego zagrożenia od owadów, grzybów, wiatrów itp.. oraz możliwości wykorzystania przez zwierzynę cienkiej kory na drzewach leżących.
- Unikać metod oznakowania drzew polegających na ich ranieniu (z wyjątkiem drzew przeznaczonych do usunięcia).
- Wprowadzenie do powszechnego stosowania w piłach spalinowych i środkach technicznych bioolei w celu uniknięcia skażenia gleby.
- Planowanie prac z zakresu użytkowania tak by nie kolidowały one z ekologicznymi uwarunkowaniami środowiskowymi takimi jak: stanowiska roślin chronionych i rzadkich, miejsca lęgowe i bytowe chronionych zwierząt. W przypadku cięć wymuszonych względami sanitarnymi należy projektować szlaki zrywkowe omijające te miejsca.

Zrąb zupełny z pozostawionym fragmentem lasu, z zachowaną strukturą warstwową

8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody

8.1. Kształtowanie stosunków wodnych

W nadleśnictwie Kobiór 14058,16 ha lasów, tj. ok.71%, pełni funkcje wodochronne – (kategoria ochronności). Jednoznacznie wskazuje to na przyrodniczą i gospodarczą rolę obszaru Nadleśnictwa w kontekście wodochronności, tym bardziej, że naturalne procesy hydrologiczne, szczególnie na Równinie Pszczyńskiej, zostały trwale zaburzone.

Podstawową funkcją w ramach wodochronności jest retencyjność. Pojęcie retencja wodna, określane również, jako retencyjność wodna terenu, jest to zdolność do gromadzenia i przetrzymywania wody w określonym miejscu i czasie, na powierzchni terenu, w ciekach i zbiornikach różnego typu, w glebie, gruncie, niższych warstwach wodonośnych, w roślinności lub ściółce. Retencją określa się także masowe zatrzymywanie wody w zlewni. Woda zatrzymywana jest głównie w glebie, ale duże znaczenie ma również zatrzymywanie opadów w koronach drzew (głównie przez igliwie świerka), oraz tzw. wyczesywanie mgły. W ramach poprawienia retencyjności należy zwrócić uwagę na następujące zadania:

- podniesienie retencyjności gleb leśnych poprzez przebudowę drzewostanów zmierzające do dostosowania składu gatunkowego drzewostanów do siedlisk i przeciwdziałania degradacji gleby. Powyższe działania zmniejszają również spływ powierzchniowy przeciwdziałając erozji gleby, która jeszcze bardziej osłabia retencyjność.

Istotną częścią problematyki związanej z retencją wodną jest tzw. mała retencja wodna. Mała retencja wodna to wszelkie działania na rzecz magazynowania wody w zbiornikach, ciekach, glebie, oddziałujące na środowisko lokalne. To także działania w zakresie zwiększenia retencji gleby przez zabiegi agromelioracyjne i fitomelioracyjne, a ponadto zwiększanie intercepcji przez zalesianie i zadrzewianie. Znaczącą cechą małej retencji jest upowszechnienie działań oraz stosunkowo niewielki zakres robót. Zarówno retencja jak i mała retencja zależą przede wszystkim od ukształtowania terenu, przepuszczalności gruntów oraz wielkości opadów.

Mała retencja wodna stanowi istotną część zarówno środowiska, jak i racjonalnej gospodarki człowieka. Duża liczba małych zbiorników wodnych wzdłuż wododziałów w odpowiedniej oprawie roślinnej stanowi skuteczny czynnik zachowania równowagi ekosystemów i utrzymania w środowisku odpowiednich warunków dla normalnego rozwoju flory, fauny i człowieka. Wspieranie rozwoju małej retencji powinno przebiegać tak, aby uzyskane rozwiązania odpowiadały współczesnym strategiom zrównoważonego rozwoju i zgodnego z nią kształtu stosunków wodnych.

Zalety oraz znaczenie gospodarki wodnej opierającej się na małej retencji wodnej w zlewni można określić jako:

- poprawa bilansu wodnego w zlewni, a co się z tym wiąże regulacja i kontrola obiegu wody w środowisku,
- ograniczenie spływu powierzchniowego, a przez to zmniejszenie wezbrań rzek i potoków, co ma istotny wpływ na redukcje fali powodziowej,
- regulacja natężenia przepływu wody w ciekach powierzchniowych i wyrównywanie przepływów w okresach dużych wahań,
- polepszenie możliwości ochrony i odnowy zasobów wody poprzez zwiększenie ilości magazynowanych wód powierzchniowych oraz zwiększenie zasobów wód podziemnych,
- ograniczenie procesów erozyjnych oraz ochrona przeciwpożarowa zmagazynowanie wody dla celów bezpośredniego zużycia, np. do nawodnień rolniczych na obszarach o dużych niedoborach wody, do zaopatrzenia w wodę hodowli ryb, do produkcji energii elektrycznej,
- podnoszenie walorów krajobrazowych, estetycznych i ekologicznych środowiska,
- zwiększanie uwilgotnienia siedlisk przez podniesienie poziomu zwierciadła wód gruntowych,
- utrzymanie naturalnych siedlisk, lub ich odtwarzanie, stanowiących ostoję fauny wodnej,
- w lasach obiekty małej retencji przyczyniają się do zaopatrzenia w wodę zwierzyny i ptactwa.

Bardzo ważne jest wykorzystanie naturalnych już istniejących obiektów małej retencji, takich jak:

- tereny moczarowe i bagna, które zbierają wodę okresowo i w małej ilości, mogą jednak stanowić głównie uzupełnienie innych urządzeń służących do redukcji spływu powierzchniowego,
- torfowiska magazynujące wody opadowe i płynące, wpływają one hamująco i regulujące na odpływ wód w rzekach równocześnie wpływają na odpływ gruntowy gleb sąsiadujących,
- naturalne zbiorniki wodne magazynujące wody opadowe i opóźniające spływ powierzchniowy i gruntowy, często stanowią także obiekty rekreacji i wypoczynku.

Obiekty małej retencji wytworzone przez samą przyrodę stanowią naturalne przystosowanie terenu do zwiększania retencji i tym samym są istotnym walorem przyrodniczym i gospodarczym.

Do zagadnień kształtowania stosunków wodnych można wliczyć również ochronę śródleśnych bagien, mszarów, torfowisk, źródlisk, młak itp. wraz z ich florą i fauną. W Nadleśnictwie Kobiór wymagają one dokładniejszej inwentaryzacji, a w uzasadnionych przypadkach można wnioskować o objęcie ich ochroną w formie użytku ekologicznego (por. użytek ekologiczny Paprocany rozdz. 2.3.).

W związku z intensywną eksploatacją złóż węgla kamiennego istnieją obszary na których nastąpiło, lub nastąpi obniżenie rzędnej terenu. W konsekwencji dochodzi do zaburzenia stosunków wodnych i zabagnienia terenu, aż do ustalenia się otwartego lustra wody, lub przeciwnie - do drastycznego obniżenia poziomu wód gruntowych. Konsekwencją mogą być zamierania drzewostanów spowodowane zarówno nadmiarem, jak i niedoborem wody. W warunkach Nadleśnictwa Kobiór niedobory wody nie stanowią większego problemu, w przeciwieństwie do nadmiaru. W niektórych miejscach rzędne terenu osiągnęły wartości poniżej poziomu wód lokalnych cieków, a są także obszary na których prognozuje się w przyszłości również tak znaczne obniżenie, np. w górnym biegu Korzeńca. Niezależnie od szkód górniczych ostatnie lata wskazują na możliwość wystąpienia intensywnych opadów atmosferycznych o wartości przekraczającej możliwości retencyjne terenu Nadleśnictwa, a także możliwości szybkiego spływu powierzchniowego. W konsekwencji następuje długotrwałe stagnowanie wód powierzchniowych na znacznych obszarach, w drzewostanach całkowicie do tego nie przystosowanych. Grozi to zamieraniem drzewostanów na znacznych powierzchniach. W związku z tym, niezależnie od planowanych zadań gospodarczych nadleśniczy ma prawo zdecydować o podjęciu czynności zmierzających do odwodnienia terenu pod drzewostanem, jak i w jego sąsiedztwie, w sposób gwarantujący zachowanie zdolności produkcyjnych siedliska.

8.2. Kształtowanie granicy polno – leśnej

Zagadnieniem związanym z kształtowaniem granicy polno-leśnej jest przestrzenne zagospodarowanie terenów w pobliżu lasów. Chodzi tu głównie o lokalizację budownictwa wzdłuż granicy z lasami. Pojawienie się budynków mieszkalnych i zagród gospodarskich powoduje zubożenie bogactwa fauny i flory w strefie ekotonowej, wkraczanie gatunków synantropijnych i obcych, zakłócenie spokoju, wydeptywanie brzegów lasu, pojawienie się szkodników w postaci wałęsających się psów i kotów. Nieprzemyślane decyzje lokalizacyjne powodują problemy związane z doprowadzeniem mediów do domów lub na plac budowy, kłopoty ze zbudowaniem nowej drogi dojazdowej, odprowadzeniem ścieków, wywozem śmieci i nieczystości. Efektem tego są dzikie wysypiska śmieci, studnie kopane w lesie powodujące zanikanie źródlisk wody i przesuszanie terenu, odprowadzanie ścieków do lasu zanieczyszczających wody gruntowe. Występują tu także w większym stopniu takie zjawiska jak kłusownictwo, nielegalne pozyskanie stoiszu i choinek w okresach świątecznych oraz inne przejawy szkodnictwa leśnego. Poza tym spadające gałęzie i złomy drzew powodują niekiedy zniszczenie ogrodzenia i dachów budynków. Rodzi to konflikty pomiędzy nadleśnictwem, a właścicielami posesji którzy domagają się odsunięcia granicy lasu. Dlatego urzędy gmin wydające decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu przyszłemu inwestorowi winien wymagać właściwego zlokalizowania budynku na działce (budynek oddalony od ściany lasu o co najmniej dwie wysokości drzewostanu), przebiegu wszystkich sieci medialnych, lokalizacji miejsc wysypywania śmieci i odprowadzania

ścieków. Przyszły inwestor powinien wskazać wszystkie te lokalizacje poparte odpowiednią dokumentacją z zakładu energetycznego, gazowniczego, Nadleśnictwa, zarządu dróg itp.

Przy pracach związanych ze sporządzaniem i aktualizacją planów, przestrzennego zagospodarowania urzędy gmin winny zasięgać opinii przedstawicieli Nadleśnictwa w sprawach wyznaczania terenów pod budownictwo mieszkaniowe, rekreacyjne, infrastrukturę techniczną itp.

Program Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego (Katowice 2004) docenia problem ochrony terenów leśnych i jednym z postulatów jest „ograniczenie chaotycznego i nieskoordynowanego przeznaczania gruntów leśnych pod inwestycje”, ale użyte sformułowanie nie oznacza całkowitego ograniczenia wylesiania, a poza tym mówi o powiatach: bielskim, cieszyńskim, żywieckim, częstochowskim i zawierciańskim. Nie wspomina się tam również o ochronie granicy leśnej. Opracowania niższych szczebli: powiatów i gmin również nie deklarują szczegółowego zainteresowania ochroną granicy rolno – leśnej. W opracowaniu pt. Strategia Rozwoju Powiatu Pszczyńskiego (Pszczyzna 2000) za jeden z najważniejszych atutów powiatu uznaje się obecność dużych obszarów leśnych i zasoby wodne, a jednocześnie za jedną z szans rozwoju uważa się budownictwo rezydencjalne na które istnieje zapotrzebowanie ze strony mieszkańców aglomeracji górnośląskiej. W perspektywie rozwoju walory środowiskowe są wymienione wraz z dostępnością rozwiniętego budownictwa rezydencjalnego. Natomiast pod pojęciem ładu przestrzennego rozumie się jedynie rozdzielenie funkcji mieszkalnych od usługowych i produkcyjnych. Tylko niektóre gminy w swoich „Studiach uwarunkowań i rozwoju...” zamieszczają zastrzeżenia dotyczące ochrony granicy z lasami i zadrzewieniami, np. Miedźna, Suszec.

8.3. Kształtowanie granicy ekotonowej

Ekoton to pas przejściowy na styku dwóch biocenoz, odznaczający się większym bogactwem flory i fauny niż sąsiadujące ze sobą ekosystemy. Szczególnie bogate są szerokie ekotony będące miejscem bytowania gatunków charakterystycznych dla obu sąsiadujących biocenoz oraz tzw. gatunków stykowych.

Ekoton spełnia wiele funkcji, głównie biologicznych i ochronnych. Biologiczna funkcja ekotonu związana jest z występowaniem większej grupy zwierząt kręgowych i bezkręgowców, większym bogactwem zespołów roślinnych. Ochronna funkcja ekotonu polega na ograniczaniu ujemnego wpływu środowisk terenów otwartych na środowisko leśne, min. chroni przed hałasem, stanowi barierę dla huraganowych wiatrów, pożarów, łagodzi ekstremalne zmiany temperatur, spełnia rolę filtra dla różnego rodzaju emisji przemysłowych aerozoli i gazów wnikaających do wnętrza lasu. Strefy ekotonowe działają korzystnie na estetykę monotonnych kompleksów leśnych.

Zgodnie z ekologicznymi zasadami gospodarki leśnej zaleca się tworzenie na obrzeżach lasu pasa ochronnego o szerokości 20 - 30 m, złożonego z roślinności zielnej, krzewów, niskich drzew i luźnego piętra górnego jako strefy ekotonowej. Należy planować i zakładać strefy ekotonowe (zewnętrzne i wewnętrzne) szczególnie ważne są wewnętrzne strefy ekotonowe dla dużych jednogatunkowych drzewostanów iglastych narażonych na szkodliwe działanie wiatru oraz strefy ekotonowe wzdłuż arterii komunikacyjnych, a także w lasach przeznaczonych do masowej rekreacji.

Przy zakładaniu tych stref należy stosować gatunki drzew i krzewów liściastych zgodnych z siedliskowym i gospodarczym typem drzewostanu, stosować rozluźnioną więźbę sadzenia i bardziej intensywne zabiegi pielęgnacyjne prowadzące do powstania pełnej warstwowej struktury drzewostanu. Należy dążyć aby zewnętrzne obrzeża lasu oraz lasy

wzdłuż gruntów nieleśnych wewnątrz kompleksu leśnego były maksymalnie wypełnione przez roślinność zielną, krzewy i drzewa w układzie pionowym i poziomym.

W tym celu należy:

- wykorzystywać istniejące odnowienia naturalne różnych gatunków drzew i krzewów,
- sadzić możliwie wiele gatunków drzew i krzewów rodzimego pochodzenia właściwych dla danego siedliska,
- stosować przede wszystkim drzewa i krzewy światłozadne odporne na podkrzesywanie i zgryzanie oraz działanie wiatru i mrozu. Gatunki te powinny wyróżniać się dużymi walorami estetycznymi i pokarmowymi (rośliny miododajne) oraz dawać dobre schronienie dla zwierząt,
- stosować dla krzewów zmieszanie grupowe (5-10 sadzonek jednego gatunku w jednej grupie),
- stosować luźniejszą więźbę sadzenia,
- wykonywać częstsze i silniejsze cięcia pielęgnacyjne w celu wykształcenia drzew z silnym ugałęzionym pnem i silnym systemem korzeniowym,

Przy sposobie zagospodarowania lasu opartym w znacznej części na rębniach złożonych (a taki właśnie obowiązuje w nadleśnictwie Kobiór) strefa ekotonowa kształtowana jest automatycznie. Należy jedynie w trakcie zabiegów pielęgnacyjnych i hodowlanych na obrzeżach lasu stosować silniejsze cięcia umożliwiające wnikanie światła do wnętrza lasu i tworzenie wyżej opisanego pasa. W trakcie cięć należy popierać zwłaszcza drzewa silnie ukorzenione i ugałęzione, mimo ich złej jakości technicznej. Konieczność sztucznego zakładania tej strefy występuje tylko w przypadku, gdzie z przyczyn sanitarnych doszło do zrębów zupełnych. Należy wtedy stosować wyżej podane zasady.

8.4. Ochrona bioróżnorodności

Różnorodność na wszelkich poziomach, bogactwo genetyczne, zgodność z warunkami siedliskowymi czy rodzime pochodzenie są czynnikami wzmacniającymi trwałość lasu. Ochrona tej bioróżnorodności, gdzie ona występuje i przywracanie jej w miejscach gdzie została zachwiana należy do podstawowych działań współczesnego leśnictwa.

Ochrona różnorodności biologicznej jest realizowana w oparciu o obowiązujące w Lasach Państwowych zarządzenia i instrukcje. Do najważniejszych z nich należą dwa zarządzenia Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych: nr 30 z 1994 r. (w sprawie Leśnych Kompleksów Promocyjnych) oraz nr 11a z 1999 r.

Ochrona różnorodności biologicznej powinna przebiegać na wszystkich poziomach.

Na poziomie krajobrazu należy dążyć do zachowania naturalnych form krajobrazu jakimi są różne typy lasu (zależne od wysokości npm), śródleśne łąki, bagna, torfowiska, wrzosowiska itp. oraz twory przyrody nieożywionej (wychodnie skalne, jaskinie). Poprzez kształtowanie strefy ekotonowej należy dążyć do harmonizowania przejść pomiędzy różnymi biotopami (formami krajobrazu).

Na poziomie ekosystemu należy jak najszerszej chronić i wykorzystywać w hodowli lasu zmienność mikrosiedlisk. Mikrosiedliska zajmujące nieraz bardzo małe powierzchnie należy wykorzystywać do wprowadzenia cennych gatunków domieszkowych. Chronić należy małe ekosystemy wilgotne jak młaki, źródlika, bagienka, torfowiska, mszary będące środowiskiem występowania rzadkiej flory i fauny.

Różnicowanie drzewostanów zgodne z warunkami naturalnymi polega na utrzymaniu odpowiedniej struktury gatunkowej, wiekowej, warstwowej i przestrzennej. Zapewnieniu

takiej różnorodności drzewostanów ma służyć odpowiednio prowadzona gospodarka leśna, a szczególnie rębnie złożone dostosowane do siedliska i drzewostanu w taki sposób by stworzyć najlepsze warunki dla odnowienia i rozwoju lasu. Wykonywane cięcia należy dostosować do konkretnych warunków lokalnych. Przy cięciu uprzątającym wskazane jest pozostawienie w formie biogrup fragmentów drzewostanów (ok. 5%) o najlepszej żywotności (odpornych na wiatr, zgorzel słoneczną itp.) Wzbogaceniu różnorodności drzewostanów ma również służyć pozostawienie niektórych starych drzew do ich fizjologicznej starości, a nawet biologicznej śmierci oraz pozostawienie wybranych drzew martwych stojących (szczególnie dziuplastych), jako siedziby licznych organizmów decydujących o bogactwie i procesach samoregulacji w przyrodzie.

Na poziomie gatunkowym ochrona różnorodności może dotyczyć warstwy drzew, krzewów czy runa. W przypadku drzew chodzi głównie o wzbogacenie składu gatunkowego drzewostanów. Cenne domieszki (np. fitomelioracyjne) korzystnie wpływają na trwałość lasów, ale przy ich wprowadzaniu należy się kierować wymaganiami siedliskowymi i klimatycznymi poszczególnych gatunków (wykorzystanie mikrosiedlisk). W przypadku rzadkich czy chronionych gatunków krzewów czy roślin runa należy zabiegi hodowlane w drzewostanie podporządkować ochronie tych stanowisk .

W zróżnicowanym środowisku leśnym występuję również większa różnorodność gatunków zwierząt. Między innymi bardzo wiele gatunków jest związanych z martwą i butwiejącą tkanką drzew, stąd korzystne jest pozostawianie pewnej ilości martwych drzew w lesie do ich mineralizacji.

Na poziomie genetycznym należy dążyć do zachowania możliwie jak najszerzej puli genowej, co sprzyja zwiększeniu odporności na zmieniające się warunki stresogenne, poprzez rozszerzenie bazy genowej biorącej udział w selekcji naturalnej. Wskazane jest zatem na możliwie jak największych obszarach zachowywanie różnorodności genowej. Można to osiągnąć przez maksymalne wykorzystanie odnowienia naturalnego pochodzącego od jak największej liczby osobników.

Prowadzona w lasach gospodarka selekcyjna dążąca do wyodrębnienia najcenniejszych ekotypów gatunków drzew leśnych również poważnie wpływa na zachowanie zasobów genowych. W związku z tym, że selekcję prowadzi się w kierunku populacyjnym, a nie osobniczym nie zachodzi obawa zawężenia puli genowej.

8.4.1. Procedura wyznaczania powierzchni zrębowych i pielęgnacyjnych w kontekście zabezpieczania przedmiotów ochrony

Wyznaczanie granic drzewostanów przeznaczonych do cięć pielęgnacyjnych na ogół nie jest konieczne ponieważ są to zwykle wydzielania leśne, lub zespoły wydzieleni w granicach oddziału leśnego. W drzewostanie, który podlega cięciom pielęgnacyjnym wyznacza się drzewa do usunięcia na podstawie kryteriów selekcyjnych (biologicznych i technicznych), a także drzewa na projektowanych szlakach zrywkowych. Szlaki zrywkowe (drogi technologiczne którymi poruszają się maszyny zrywkowe) powinny omijać stanowiska roślin chronionych (np. płaty konwalii, okazy wawrzyńka, drzewa z bluszczem i inne), drobne oczka wodne (nawet kałuże), a drzewa przeznaczone do usunięcia powinny zostać zlustrowane pod kątem występowania dziupli, widocznych gniazd ptaków (zasiedlonych i nie zasiedlonych), obecności skrzynek lęgowych (dla ptaków i nietoperzy). Takie drzewa powinny otrzymać specjalne oznakowanie wyłączające je z grupy drzew do usunięcia. Dopiero wtedy można dopuścić do pracy zespół wykonawców, po uprzednim zapoznaniu ich z wymaganiami ochronnymi.

Podobne zasady obowiązują w przypadku zrębów zupełnych, jak i cięć częściowych, i gniazdowych. Po wyznaczeniu, zgodnie z planem cięć, ściany działki zrębowej, należy zlokalizować najbardziej cenne przyrodniczo fragmenty siedliska i te miejsca wyłączyć z użytkowania oraz uwzględnić w planowaniu szlaków zrywkowych. Ochronione w ten sposób fragmenty drzewostanu powinny zachować nienaruszone wszystkie warstwy lasu. Na pozostałej części należy zlokalizować drzewa, lub grupy drzew wymagające ochrony wg wymienionych wcześniej kryteriów i zabezpieczyć je przed uprzętnieniem oraz uszkodzeniem w trakcie wykonywania zabiegów.

Projektując rozmieszczenie gniazd w rębniach gniazdowych, w pierwszym etapie uwzględnia się techniczne warunki rębni, tj. kształt i wymiary wewnętrzne gniazda, jego odległość od brzegu drzewostanu, i odległość od innych gniazd, a następnie konfrontuje się jego położenie na gruncie z potrzebami hodowlanymi i przyrodniczymi. W razie potrzeby można dokonać korekty położenia, kształtu, wymiarów i ilości gniazd. Po zapoznaniu wykonawców z potrzebami ochronnymi działki zrębowej, można zezwolić na rozpoczęcie prac zrębowych.

8.4.2. Terminowość cięć pielęgnacyjnych i rębnych

Ze względów technicznych i szeroko rozumianych ochronnych, optymalny jest zimowy termin wykonywania wszelkiego rodzaju cięć przy założeniu że: ujemne temperatury panują odpowiednio długo aby ustalić gleby leśne na odpowiednią głębokość, pokrywa śnieżna ma odpowiednią grubość. Przy tych założeniach trzebieże i cięcia rębne, a także związane z nimi transport nie naruszają struktury gleby ani nie niszczą warstwy runa, nalotu i niższego podrostu.

Lokalizacja prac leśnych w sezonie wegetacyjnym, jak i poza nim (jesiennie – zimowym) może mieć zarówno pozytywne, jak i negatywne konsekwencje. Wykonywanie prac leśnych w sezonie jesiennie – zimowym omija okres lęgowy większości ptaków (przeciętnie 1 III do 31 VIII), ale naraża zimujące owady, płazy, gady i drobne ssaki. Poza okresem wegetacyjnym nie można prawidłowo ocenić kondycji biologicznej większości drzew leśnych, co ma zasadnicze znaczenie przy cięciach selekcyjnych. Zimowy termin ścinki jest pożądanym przy profilaktyce korzeniowca wieloletniego, ale profilaktyka opieńki wymaga cięć w terminie letnim. Często decydującą przesłanką ustalenia terminu jest niedostępność terenu, wynikająca zwykle z podtopień. Niemalże znaczenie mają również względy ekonomiczne i organizacyjne wymagające równomiernego rozłożenia sił, środków i kosztów w ciągu całego roku rozliczeniowego. W związku z tym określenie terminu wykonania cięć pielęgnacyjnych i rębnych powinno uwzględniać wszystkie przesłanki i ustalać indywidualny termin wykonania dla konkretnego fragmentu lasu.

8.4.3. Akumulacja drewna martwego

Instrukcja Ochrony Lasu obowiązująca od 1 stycznia 2012 r. wymaga usuwania z lasu drzew martwych i obumierających wg odpowiednich zasad, ale jednocześnie wprowadza pojęcia: „gospodarka martwą materią organiczną” oraz „drzewo biocenotyczne” (rozdz. 3.2). Na zrębach zupełnych ZHL przewidują pozostawienie fragmentów starodrzewu wraz z nienaruszonymi warstwami dolnymi, aż do naturalnego rozpadu. W ten sposób aprobuje się pozostawianie na powierzchni leśnej pewnej ilości drzew obumierających i martwych, co jest gwarancją m.in. zachowania różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych. Istniejące

obecnie kryterium standardu FSC, mówi o drewnie martwym w ilości 5% zapasu w przypadku Nadleśnictwa starającego się o certyfikat FSC.

Rezerwat Żubrowisko. Ścięty, martwy dąb pozostawiony na gruncie do naturalnego rozkładu

Projektując plan cięć użytków rębnych przy planowaniu w rębni zupełnej i cięciu uprzętającym w rębniach częściowych i złożonych, założono pozostawienie od 5 do 15% zasobów drzewnych do naturalnego rozpadu.

Decyzja o pozostawianiu na gruncie martwych drzew, stojących lub leżących, powinna być poprzedzona oceną fitopatologiczną. Pozostawienie martwych drzew które zginęły w wyniku konkurencji, lub uszkodzeń mechanicznych nie tworzy zagrożenia dla lasu, natomiast podejrzenie o infekcje bakteryjne i grzybowe, a także możliwość stworzenia bazy rozwojowej szkodliwych owadów, jest przesłanką do usunięcia martwych drzew poza powierzchnię leśną. Niekiedy pozostawienie zainfekowanych drzew jest możliwe po zastosowaniu dodatkowych zabiegów – zwykle korowania w odpowiednich terminach przewidzianych instrukcją ochrony lasu.

Biorąc pod uwagę przeciętne zasobności w wybranych klasach wieku oraz orientacyjne wymiary drzew w tych klasach, ilość martwego drewna powinna się kształtować jak niżej:

- II klasa wieku, panująca sosna, 1 – 5% zasobności; 2 do 9 m³/ha, 8 do 36 szt/ha,
- III klasa wieku, panująca sosna, 3 do 15 m³/ha, 6 do 28 szt/ha,
- IV klasa wieku, panująca sosna, 3 do 18 m³/ha, 4 do 21 szt/ha.

Jednorazowe pozostawienie docelowej ilości nie jest pożądane (ze względu na bezpieczeństwo drzewostanu), ani zwykle możliwe (ze względu na brak takiej ilości drewna). Ten proces powinien mieć charakter ciągły w okresie gospodarczym. Opracowania wymaga też strona techniczna tego procesu, tj. określenie przypadków okrzesywania, korowania, układania w stosy, dzielenia pni, lub zaniechania tych czynności. Niezwykle ważne jest też uregulowanie strony ekonomicznej tego procesu ponieważ pozostawienie na gruncie dojrzałego dęba może się łączyć z utratą zysku nawet kilkudziesięciu tysięcy złotych. Jest to gatunek bardzo poszukiwany, zarówno jako sortyment tartaczny jak i opałowy, a przy tym

osiągający najwyższe ceny. Równocześnie byłby on najcenniejszym składnikiem masy drewna martwego ponieważ związane są z nim bardzo rzadkie i cenne gatunki chrząszczy – np. w rezerwacie Żubrowisko odnaleziono stanowiska jelonka rogacza i pachnicy dębowej, a możliwe jest występowanie kozioroga dębosza. Cenne byłoby także odtworzenie siedliska grzybów i porostów związanych z tym drewnem. Obecnie Nadleśnictwo pozostawia na gruncie pojedyncze sztuki martwych dębów.

Według aktualnej inwentaryzacji drewna martwego, wykonanej łącznie z inwentaryzacją zapasu na powierzchni leśnej zalesionej, średnia miąższość drewna martwego (leżącego i stojącego) dla Nadleśnictwa wynosi 3,62 m³/ha, co stanowi nieco ponad 1% zapasu, przy czym miąższość martwych drzew stojących wynosi 1,34 m³/ha, a leżących i fragmentów drzew 2,28 m³/ha. Całkowita masa drewna martwego stwierdzona na powierzchniach pomiarowych wynosi 60091 m³ na powierzchni leśnej zalesionej.

Do uprzątnięcia zaprojektowano jedynie 3,11% miąższości przestojów. Pozostałe zostawiono do śmierci biologicznej i rozkładu. Należy również podkreślić, że duże zasoby drewna martwego zakumulowane są w pniakach, które nie były objęte pomiarem.

9. Rozwój rekreacji i turystyki

W bieżącym okresie gospodarczym prace w zakresie zagospodarowania turystycznego należy skoncentrować na:

1. Ograniczaniu uciążliwości dla środowiska leśnego już istniejących obiektów i urządzeń turystycznych. Do działań tych zaliczyć można: sprawne gromadzenie i wywóz śmieci, likwidacja dzikich wysypisk śmieci. Należałoby w tym zakresie współpracować z gminami, które podobne postulaty przedstawiają w „Studiach zagospodarowania przestrzennego”.
2. Podnoszenie standardu obsługi ruchu turystycznego poprzez:
 - budowę wiat i schronów przeciwdeszczowych na długich odcinkach szlaków, wyznaczenie miejsc do palenia ognia, oraz w miarę możliwości zapewnienie opału,
 - wyznaczenie nowych ścieżek przyrodniczych (dydaktycznych),
 - ustawienie tablic informacyjnych, oraz poprowadzenie ścieżek do ciekawych tworów przyrody, starych drzew, źródeł wody, kapliczek, itp.,
 - wzrastająca popularność jazdy konnej powinna sprzyjać rozważeniu możliwości wyznaczenia szlaków do jazdy konnej na terenie Nadleśnictwa,
 - wydawanie informatorów dotyczących lasów Nadleśnictwa,
 - zapewnienie miejscom o szczególnie dużej koncentracji turystów obsługi gastronomicznej.

Nadleśnictwo Kobiór planuje również zawieranie umów z odpowiednimi oddziałami PTTK w sprawie tworzenia nowych ścieżek rowerowych.

Rozwój niektórych nowych form turystyki (quady) przebiega w sposób niekontrolowany stwarzając liczne zagrożenia dla ekosystemów leśnych, unikatowych nieraz wartości przyrodniczych i prowadzonych zabiegów gospodarczych. W związku z tym korzystne byłoby, aby rozwój turystyki przebiegał przy współpracy Nadleśnictwa z lokalnymi władzami samorządowymi. Nadleśnictwo powinno mieć możliwość opiniowania przedsięwzięć z tego zakresu, przebiegających przez jego teren lub w pobliżu.

10. Edukacja ekologiczna

Wyniki badań naukowych świadczą o dużej zależności między stanem świadomości ekologicznej społeczeństwa, a stanem środowiska, wynika z nich także że różne działania przyjazne środowisku, są podejmowane przez ludzi tym chętniej, im wyższe jest wykształcenie. Sposobem na osiągnięcie pożądanego stanu świadomości społecznej jest realizacja planowych programów edukacji ekologicznej, obejmująca wszystkie grupy społeczne, wykorzystująca wszystkie struktury edukacyjne, formalne i nieformalne.

Trzeba zdawać sobie jednak sprawę że na efekty edukacji ekologicznej trzeba czekać latami. Oddziaływaniem edukacyjnym należy objąć całe społeczeństwo z priorytetem dla szkolnictwa formalnego.

Edukacyjna działalność Nadleśnictwa może przybierać różne formy np.:

- publikacje naukowe i popularnonaukowe w czasopiśmie leśnych i przyrodniczych,
- publikacje w prasie lokalnej,
- udział w audycjach radiowych i telewizyjnych (zwłaszcza w programach lokalnych),
- wydawanie folderów, informatorów itp. o tematyce ekologicznej,
- organizowanie spotkań w ośrodkach edukacji ekologicznej, klubach, szkołach itp.

Od roku 2006 przy rezerwacie „Żubrowisko” działa Ośrodek Edukacji Ekologicznej „Pszczyńskie Żubry”. Tworzy go budynek dydaktyczny, zagroda hodowlana i ścieżka dydaktyczna. W budynku znajdują się pomieszczenia wystawiennicze, konferencyjno – szkoleniowe i noclegowe. Prowadzone są tu zajęcia z dziećmi i młodzieżą szkolną w ramach normalnych zajęć dydaktycznych, zielonych szkół, okazjonalnych wycieczek w trakcie roku szkolnego i wakacji. Dotyczą one nie tylko żubrów, ale także Nadleśnictwa Kobiór, lasów, szeroko rozumianej przyrody i jej ochrony. Prowadzić je mogą nauczyciele, jak i pracownicy Nadleśnictwa. Ośrodek otwarty jest również dla wszelkiego rodzaju grup turystycznych i osób indywidualnych. Istniejąca przy ośrodku zagroda pokazowo – hodowlana jest przeznaczona dla stada żubrów linii pszczyńskiej. Obecnie stado liczy 7 sztuk żubrów linii pszczyńskiej. Zajmują ogrodzony fragment lasu, który można oglądać ze ścieżki dydaktycznej prowadzonej wzdłuż ogrodzenia, natomiast paśniki są zlokalizowane na bezleśnym fragmencie zagrody i tam, w porze karmienia, żubry mogą być obserwowane z platformy widokowej.

Oprócz ścieżki dydaktycznej przez „Żubrowisko”, siłami Nadleśnictwa została wykonana ścieżka dydaktyczna przez rezerwat „Babczyzna Dolina”. W granicach zasięgu Nadleśnictwa jest jeszcze 6 ścieżek dydaktycznych związanych z lasami Nadleśnictwa (por. rozdz. 1.6) i 2 nie związane, ale są one urządzone i utrzymywane przez lokalną administrację państwową i samorządową.

Ośrodek Edukacji Ekologicznej w Jankowicach

Opracował: mgr inż. Jan Górniak

Wykaz map

Zgodnie z obowiązującą instrukcją, dla niniejszego opracowania wykonuje się mapę sytuacyjno – przeglądową walorów przyrodniczo – kulturowych, na bazie mapy funkcji lasu w skali

1 : 50 000.

Zawartość mapy

1. Prawne formy ochrony przyrody
 - rezerваты przyrody,
 - lasy ochronne,
 - parki krajobrazowe,
 - pomniki przyrody,
 - użytki ekologiczne,
 - stanowiska roślin i zwierząt chronionych.
2. Obiekty o nadzwyczajnych walorach przyrodniczych i kulturowych
 - lasy o charakterze zbliżonym do naturalnego,
 - lasy o szczególnym bogactwie przyrodniczym,
 - miejsca występowania rzadkich gatunków roślin i zwierząt,
 - tereny źródliskowe,
 - miejsca kultu religijnego,
 - miejsca historyczne,
 - zabytki kultury materialnej,
 - obiekty pamięci narodowej,
 - miejsca widokowe,
 - inne obiekty zasługujące na ochronę.
3. Obiekty badawcze i edukacyjne
 - powierzchnie badawcze,
 - ścieżki przyrodnicze i edukacyjne.

Literatura

1. ABRYŚ Sp z o o.: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu pszczyńskiego na lata 2008 – 2011, z perspektywą na lata 2012 – 2015.
2. Agencja Inicjatyw Lokalnych „Wektor” Sp z o o.: Program Ochrony Środowiska dla powiatu mikołowskiego na lata 2004 – 2011. Mikołów 2003.
3. ATMOTERM S.A.: Program ochrony środowiska powiatu bieruńsko-łędzkiego do roku 2013. Bieruń 2010
4. Autorska Pracownia Urbanistyczna PLAN.: Prognoza oddziaływania na środowisko projektu zmian „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Pszczyna”. Bielsko-Biała 2011.
5. BULiGL oddział w Krakowie 2006: Zasady prowadzenia gospodarki leśnej z uwzględnieniem udostępnienia turystycznego w rezerwacie przyrody Rez. Żubrowisko pod kątem dostosowania do potrzeb bytowych populacji żubra.
6. Bujakiewicz A.: Grzyby wyższe Lasów Pszczyńskich. Badania fizjograficzne nad Polską zachodnią. T XXVIII, Seria B. 1975
7. Bernard R., Buczyński P., Tończyk G., Wendzonka J.: Atlas rozmieszczenia wazek w Polsce. Poznań 2009.
8. Cenker S. Ze wspomnień starego leśnika. Katowice 1977.
9. COMPAS: Województwo Śląskie część południowa. Mapa turystyczna
10. Celiński F., Medwecka-Kornaś A., Wika S. 1978: Potencjalna Roślinność Naturalna Górnego Śląska. Prac. Kart. Roślin PAN
11. Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska. Przyroda Górnego Śląska. kwartalnik nr 1 – 67, 1995 – 2012.
12. Dulias R., Hibszer A. 1997: Geografia województwa katowickiego.
13. Dulias R., Hibszer A. 2004: Województwo Śląskie przyroda, gospodarka, dziedzictwo kulturowe.
14. Ekologus Sp z o o.: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla powiatu rybnickiego na lata 2008 – 2011, z perspektywą na lata 2012 – 2015. Rybnik 2008.
15. Górnos Śląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Cysterskie Kompozycje Krajobrazowe Rud Wielkich Przyroda i Kultura. Mapa 1 : 50 000. Katowice 2002.
16. Henkel K.: Ptaki Górnego Śląska. Przyr. Gór. Śląska. 27. 28. 2002.
17. Kasza H., Parusel J. B., Betleja J., Henel K.: Chrońmy zbiornik Goczałkowicki. Przyr. Gór. Śl. 15. 1999.
18. KRAMEKO Sp z o o: Dokumentacja projektowa planu ochrony rezerwatu „Babczyna Dolina”. Kraków 2008.
19. Kruszyk R., Zbroński R.: Ptaki wodne stawów rybnych koło Pawłowic Śląskich. Chr. Przyr. Ojcz.: 58, 6, 2002.
20. Kuźdzał M.: Rzadkie i zagrożone gatunki wodne i błotne Lasów Pszczyńskich (Kotlina Oświęcimska) Fr. Flor. et Geob. Ser. Pol. 3. 1996.
21. Leniart E.: Atrakcje geoturystyczne Garbu Mikołowskiego. Praca dyplomowa. Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska AGH w Krakowie.
22. Litewka C.: Lasy Pszczyńskie – płuca przemysłowego Śląska. Chr. Przyr. Ojcz. R. 33. Z 5-6. 1977.
23. Matuszkiewicz J. M. Zespoły leśne Polski. PWN Warszawa 2001.
24. Musioł Ludwik. Pszczyna Monografia Historyczna. Katowice 1936. Reprint 1992.
25. Polska Turystyczna. Pszczyna Perła Górnego Śląska. Kraków 2009. Przewodnik
26. Poradnik ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000 – przewodnik metodyczny. Min.Środ. Warszawa 2004.

27. RDLP w Katowicach.: Leśny Atlas Turystyczny. Kraków 2008.
28. Słomka T., Kicińska-Świdorska A., Doktor M., Joniec A.: Katalog obiektów geoturystycznych w Polsce. AGH w Krakowie 2006.
29. SOZOPROJEKT Sp. z o o.: Program Ochrony Środowiska dla Miasta Tychy. Katowice 2003.
30. Stebel A.: Propozycja utworzenia rezerwatu „Las Babczyna Dolina” na Równinie Pszczyńskiej. Chr. Przyr. Ojcz. T 48, z 2, 1992; T 49, z 2, 1993.
31. Stebel A.: Flora i roślinność projektowanego rezerwatu przyrody „Las Babczyna Dolina” nad rzeką korzenicą na Równinie Pszczyńskiej. Część I. Flora naczyniowa i zbiorowiska roślinne. Część II. Mszaki. Arch. Ochr. Środ. 3-4, 1992.
32. Śląski Ogród Botaniczny. Wykaz ptaków dla Mikołowa-Mokrego i terenów przyległych. maszynopis 2012.
33. Wojew. Insp. Ochr. Środ. w Katowicach.: Stan środowiska w województwie śląskim w 2010 roku.
34. Wojterski T.: Zespoły leśne południowo – wschodniej części Lasów Pszczyńskich na Górnym Śląsku. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią.
35. Woś A.: Klimat Polski. PWN Warszawa 1999.
36. Wysocki C., Sikorski P.: Zarys fitosocjologii stosowanej. SGGW. Warszawa 2000.
37. Zarząd województwa śląskiego: Strategia ochrony przyrody województwa śląskiego do roku 2030. Projekt. Katowice 2011

1. Strony internetowe miast, starostw i gmin z obszaru zasięgu terytorialnego Nadleśnictwa Kobiór.
2. Stowarzyszenie na rzecz zabytków fortyfikacji „Pro Fortalicium”. www.profort.org.pl
3. „Czaplon”. Ornitologiczna grupa robocza Doliny Górnej Wisły. www.czaplون.most.org.pl
4. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach. www.katowice.pios.gov.pl

Załączniki

Załącznikiem do POP jest dokument „Dane wrażliwe”